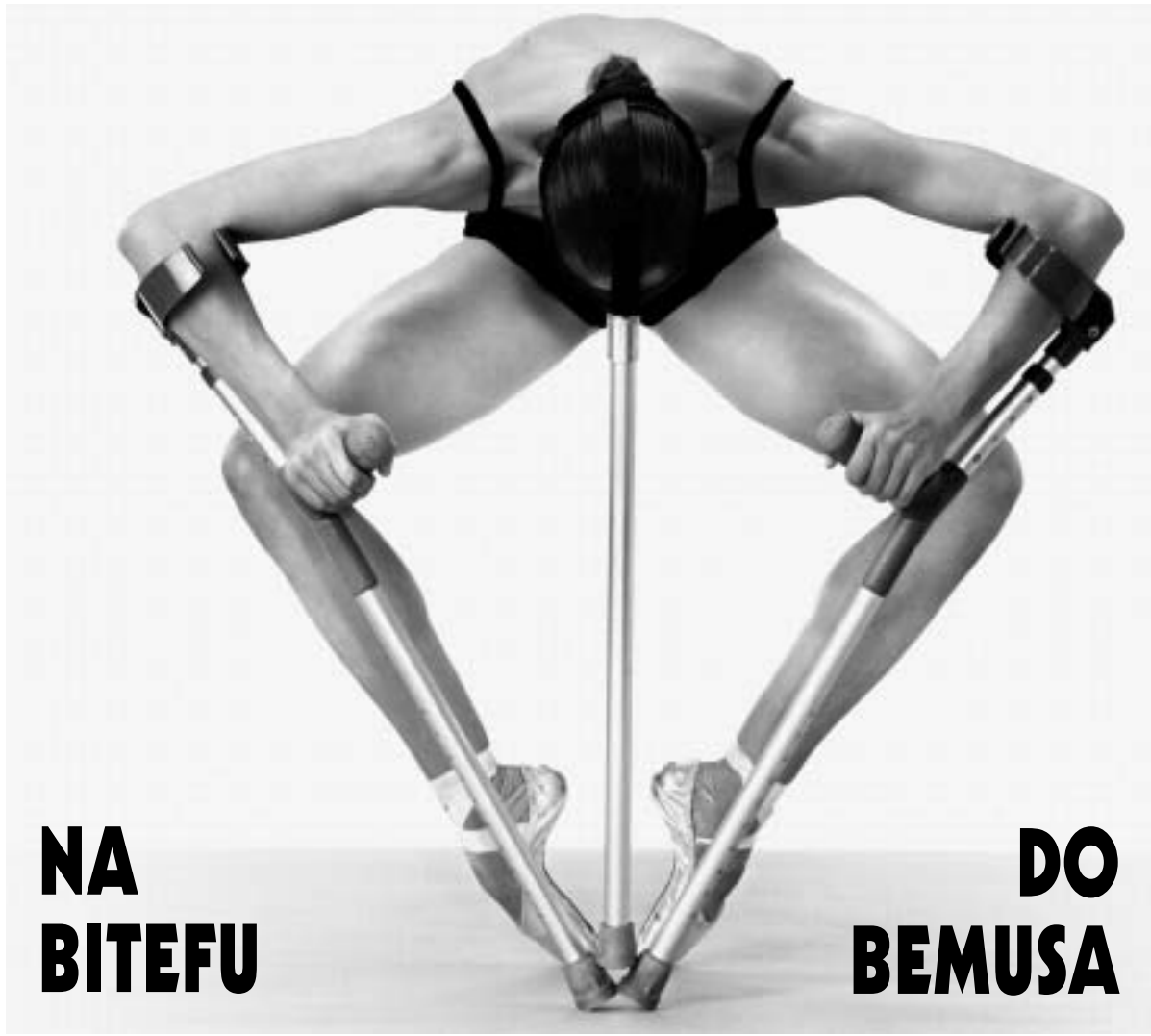

LETO 2006.

LUDUS

POZORIŠNE NOVINE ■ BROJ 137 ■ SEPTEMBAR 2006. ■ GODINA XIV ■ CENA 50 DINARA

**NA
BITEFU**

**DO
BEMUSA**

Sreda, 20. septembar Četvrtak, 21. septembar Petak, 22. septembar Subota, 23. septembar* 20:00	Atelje 212 1h 15' (*specijalna predstava za studente)	C.I.C.T. / Teatar de Buf di Nor, Pariz (Francuska) Atol Fjugard, Džon Kani & Vinston Nčona „Sizve Banzi je mrtav“ Reditelj: Piter Bruk Kooprodukcija: Théâtre Vidy-Lausanne, Lausanne
Četvrtak, 21. septembar Petak, 22. septembar 20:00	Sava Centar Velika scena 1h 30'	Hotel pro forma, Kopenhagen (Danska) „Samo izgleda da sam mrtav“ Ideja i režija: Kirsten Delholm
22, 23, 24. septembar	Na beogradskim scenama	BITEF za goste (Showcase)
Petak, 22. septembar Subota, 23. septembar 17:00 i 19:30	Ada Huja Pored fabrike „Avala“ 55' (šetnja 10')	Kompanija Dakar, Amsterdam (Holandija) „Jalova zemlja“ Režija: Lote van den Berg
Subota, 23. septembar Nedelja, 24. septembar 20:00 FESTIVALSKA PRODUKCIJA	„Posejdon“, Staro sajmište Kej oslobođenja bb 1h 15'	Bitef teatar, Beograd (Srbija) „Cirkus Istorija“ Ideja, koreografija i režija: Sonja Vukićević
Ponedjeljak, 25. septembar Utorak, 26. septembar 20:00 BITEF / BEMUS	Bitef teatar 45'	Nacionalni koreografski centar Orleansa, Avinjonski festival i Pozorišna fondacija Emilija Romanja, uz podršku Région Centre (Francuska / Italija) „Poslednji pejzaž“ Koreografija: Jozef Nad
Utorak, 26. septembar Sreda, 27. septembar 20:00	CZKD 3h 1. deo: 2h 15' 2. deo: 45'	Pozorište „Krug kredom“, Budimpešta (Mađarska) Anton Pavlovič Čehov „Galeb“ Režija: Arpad Šiling
Sreda, 27. septembar 20:00	Bitef teatar 1h	Srpsko narodno pozorište, Scena Baleta i Forum za novi ples, Novi Sad (Srbija) „Jezik zidova“ Ideja i koreografija: Gaj Vajcman i Roni Haver (Holandija)
Četvrtak, 28. septembar 20:00	Beogradsko dramsko pozorište 2h 26'	Slovensko Mladinsko Gledališče (SMG), Ljubljana (Slovenija) Botho Strauss „Jedna i druga“ Režija: Ivica Buljan
Petak, 29. septembar 20:00	Atelje 212 1h 40'	NU Dramski teatar Skoplje, (Makedonija) Žan Bgtist Molijer „Don Žuan“ Režija: Aleksandar Popovski
Subota, 30. septembar 20:00 BITEF - SVEČANO ZATVARANJE BEMUS - SVEČANO OTVARANJE	Sava Centar Velika scena 1h 20'	Bežar balet Lozana, Lozana (Švajcarska) „Ballet for Life“ Koreografija: Moris Bežar

Savez dramskih umetnika Srbije
i
Fond Philip i Madlena Zepter

raspisuju

K O N K U R S

za dodelu

Nagrade za životno delo

**DOBRIČIN
PRSTEN**

u 2006. godini

Nagrada se dodeljuje dramskim umetnicima (glumicama i glumcima) za celokupno stvaralaštvo, za životno delo. Pravo da budu nagrađeni imaju dramski umetnici koji najmanje 20 godina ostvaruju značajne uloge.

Predlog za dodeljivanje nagrade daju umetnici, kulturni i javni radnici, građani, kao i umetničke ustanove i udruženja.

Predloge sa pisanim obrazloženjem poslati, najkasnije do 15. oktobra 2006. godine, na adresu:

Savez dramskih umetnika Srbije,
11000 Beograd,
Studentski trg 13/VI
ili e-mailom (adresa: sdus@net.yu)

**Anketa: šta je BITEF,
a šta BELEF?**

**„BELEF je bio, a BITEF će biti!“
srednjoškolka, 18. god.**

Compagnie Marie Chouinard, Montreal (Kanada)
BODY rEMIX/gOLDBERG_vARIATIONS

Balet u dva čina

Koreografija i režija: Marie Chouinard

Ovogodišnji 40. Bitef se otvara predstavom svetski poznate koreografkinje Marie Chouinard, koja ispituje ekstremne mogućnosti tela kad je ono lišeno svoje sveukupnosti. Njen savršen ansambl igra kao da je reč o hendikepiranim, pomoću svih mogućnih ortopedskih sredstava, koji postaju savršena i začudna pozorišna rekvizita. Na ovu zadatu osetljivu temu, uz varijacije na Bahove varijacije, kanadska koreografkinja stvara predstavu bez imalo sentimenta, a u slavu ljudskog tela.

(Foto: Marie Chouinard)

Dorkypark, Berlin (Nemačka)

BIG IN BOMBAY Režija: Constanza Macras

Argentinska umetnica Constanza Macras već nekoliko sezona kreira predstave koje izazivaju svetsku pažnju. Argentinski smisao za bizarnu spektakularnost kombinovana je sa tipičnim nemačkim društvenim angažmanom. U predstavi *'Big in Bombay'* krize umetnika koji su se našli na ulici ukrštaju se sa savremenim krizama planetarnih razmera kao što su terorizam, nezaposlenost i eros sveden na pornografiju. Constanza Macras je našla pravu meru neverbalnog i verbalnog scenskog jezika.

BITEF Teatar,
Beograd (Srbija)
SENKE

ideja i režija: Ivana Ašković

Koreografi: Ivana Ašković i Boris Čakširan

Ivana Ašković, koja je dugi niz godina proučavala na Havajima i na Baliju dalekoistočno pozorište sa svojim ansamblom Mudra teatra napravila je, sa predstavom *'Senke'*, svoju varijaciju na temu Calonaranga, kao primer uspele stvaralačke inspiracije umetnošću balinežanskog ritualnog teatra.

Novosibirski teatar mladih „Globus“, Novosibirsk (Rusija)

(Foto: Nenad Milošević)

DVOSTRUKA NEPOSTOJANOST

Režija: Dmitri Černjakov

U dalekom Novosibirsku, tamo gde se zbog naših predrasuda najmanje očekuje, poznati ruski reditelj mlade generacije Dmitri Černjakov, napravio je tananu i sofisticiranu predstavu *"Dvostruka nepostojanost"* Pjera Marivoa. Ovaj pisac doba rokoko, sličan svom savremeniku slikaru Vatou, pisao je o tadašnjim sukobima između mladih i starih, između slugu i gospodara, koji i danas, u rukama nadahnutog reditelja, deluju kao komedija naravi našeg vremena.

Rimini Protokoll (Nemačka/Svajcarska)
KARGO SOFIJA - BEOGRAD

Režija: Stefan Kaegi

Vencislav i Slavko snabdevali su Srbiju bugarskim toalet papirom i Nemačku turskim pečurkama. Živeli su na 6 kvadratnih metara ispred 40 tona tereta. Tamo gde je bila smeštena roba sada sedi publika i gleda na grad iz perspektive vozača. Vencislav i Slavko voze Kargo Sofija - Beograd: preuređeni bugarski kamion - mobilni opservatorijum sa mikroskopskim pogledom na grad - koji nosi priče umesto tereta.

(Foto: Stefan Kaegi)

La Cgrniceria teatro, Madrid (Španija)

PRICA O RONALDU, KLOVNU IZ MEKDONALDSA

Pisac i režija: Rodrigo Garsía

Argentinac Rodrigo Garsía, nastanjen u Španiji, koji iz godine u godine uzbuđuje publiku svetskih festivala, najzad je u Beogradu na Bitefu sa jednom od svojih najšokantnijih predstava o "društvu konzumacije" i bulimiji kao metafori društvene svekolike nezajazljivosti. Predstava o kojoj će se govoriti godinama kao primeru takozvane tipične bitefovske predstave, ma šta to značilo - nešto pozitivno ili negativno. Predstava je šamar malograđanskom ukusu.

(Foto: Sofia Menendez)

Béjart Ballet Lausanne, Lozana (Švajcarska)

BALLET FOR LIFE

Koreografija: Maurice Béjart

Maurice Béjart zatvara ovogodišnji Bitef i otvara ovogodišnji Bemus. *'Ballet for Life'* je prva Béjartova predstava koja dolazi u Beograd. To je jedna od njegovih najslavnijih živih predstava. Béjart je ovu predstavu posvetio dvojici umetnika koji su umrli od "kuge našeg vremena" - svom dugogodišnjem igraču Jorge Donnu (1947-1992) i pevaču Freddy Mercury (1946-1991) iz benda Queen. Sam Béjart kaže: *"Ova predstava pokazuje šta muzika Queena znači za mene. Maštu, nasilje, humor, ljubav. Sve je tu. Oni su moja inspiracija, oni me vode, a s vremena na vreme ona je no manžs land, tamo gde ćemo jednom svi otići. Ovaj balet je o mladosti i nadi, jer ja sam zakleti optimist i verujem da uprkos svega the show must go on, kako Queen pevaju"*.

(Foto: F. Paolini)

(Foto: Mie Riis Christiansen)

SAMO IZGLEDA DA SAM MRTAV

Koncept, režija: Kirsten Dehlholm

Predstava *'Samo izgleda da sam mrtav'* razotkriva zastrašujuće aspekte Andersenovih putovanja i fantazija. Konkretni opisi i komentari pretvaraju se u nizove scenskih situacija u nekoliko verzija. Nagoveštaji sekvenci menjaju se u polifone bajke o svetlosti i senci. Noseći tok prizora prekida se u momentima buke.

Muzika, komponovana za mešoviti a capella hor od dvanaest glasova, transformiše beleške iz dnevnika u zvučne prizore modulirane polifonim tonovima. Živo pevanje i elektronski adaptirani snimljeni glasovi suprotstavljaju se jedni drugima, mešaju se i utvrđuju granice. Zajedno, oni čine sugestivne numere bliskosti i distance. U okviru akustične prostorne arhitekture, sukobljavaju se detinja priroda i metafizički užas pisca. Pesma i govor su na danskom, nemačkom i italijanskom.

The C.I.C.T. / Théâtre des Bouffes du Nord,

Pariz (Francuska)

SIZVE BANZI JE MRTAV

Režija: Peter Brook

Peter Brook kao reditelj redovno saraduje sa afričkim glumcima. Komad južnoafričkog pisca Athola Fugarda *'Sizve Banzi je mrtav'* je najnovija predstava ovog velikog reditelja. U njoj igraju dva poznata afrička glumca iz Malija i Konga. Predstava odiše specifičnim, naizgled bezazlenim humorom, tipičnim za afričke glumce i afrički film, a koji sadrži i pravu meru socijalne kritike. Atol Fugard je bio na 8. Bitefu 1974. sa svojim komadom *Izveštaj o hapšenju na osnovu zakona o moralu*, u kojoj je glavnu ulogu igrao Ben Kingsley, dobitnik Oskara za naslovnu ulogu u filmu Gandhi 1982. godine.

Hotel Pro Forma, Kopenhagen (Danska)

(Foto: Mario del Curto)

(Foto: Laurent Phillippe)

Centre Chorégraphique National d'Orléans - Festival d'Avignon - Emilia Romagna teatro Fondazione (France / Italy)

POSLEDNJI PEJZAŽ

Koreografija: Jozef Nađ

'Poslednji pejzaž' je autoportret Jozefa Nađa iskazan gestom i slikom. Interakcijom igrača Jozefa Nađa i perkusioniste Vladimira Tarasova izranja svet bačke ravnice, životarenja u Kanjiži i nostalglična poezija iščeklog postojanja.

Krétakör Színház, Budimpešta (Mađarska)

GALEB

Režija: Árpád Schilling

Schillingova predstava *'Galeb'* jedno je od najjednostavnijih, ali i najuspelijih tumačenja Čehova danas u Evropi. Izgleda da je Schilling uspeo da reši poznatu pozorišnu "kvadraturu kruga" da Čehov bude i komičan i poetičan. U ovoj predstavi glumci su među nama, i to kakvi glumci!

(Foto: Miodir Polzović)

Srpsko narodno pozorište - Forum za novi ples Baleta Srpskog narodnog pozorišta, Novi Sad (Srbija)

JEZIK ZIDOVA

Koncept i koreografija: Guy Weizman i Roni Haver

Sedam igračica, u okviru Forum za novi ples u krilu Srpskog narodnog pozorišta, izvode "no acting dance reality show". Sve je igra, ali sve je i život, sve je slika, ali je i ritam, sve je pokret, ali povremeno i reč. Predstava sadrži antologijsku scenu u kredencu, kao nekoj velikoj mađioničarskoj kutiji, u kojoj u najtešjem mogućem prostoru za igru, igračice uspevaju da odigraju svoja sola sa iznenađnom pojavom perkusioniste, koji će otada pratiti šou kao pravi virtuoz udaraljki. Predstava nas upoznaje i sa odličnim predstavnicima izraelske plesne škole - Guyom Weizmanom i Roni Haver.

Slovensko mladinsko gledališče, Ljubljana (Slovenija)

JEDNA I DRUGA

Režija: Ivica Buljan

'Jedna i druga' je britka dramska konstrukcija, intelektualni bulevarski komad o dve žene koje su volele istog muškarca i svaka s njim ima dete. Priča Botha Straussa je drska prevara, situacije nude nemoguća tumačenja, ličnosti su stereotipi koji kao da su izašli iz nekog posustalog Labišovog komada. Žene? Jedna je puna histeričnog elana, druga je parazit, mešavina lascivne dive i "gutača muškaraca". Da li su dvoje mladih incestuozni par iz renesansnih legendi? Hrišćanski mistici? Da li je to sladostrasna ljubavna priča, drastični filozofski komentar sveta, parodija medijske stvarnosti? Ili sve to zajedno?

(Foto: Miha Fras)

Mekar Sari Dans Teatar, Ubud, Bali (Indonezija)

ČALONARANG

Ritualna plesna drama

Režija i koreografija: Made Apel

Bitefova publika ima priliku da vidi sačuvani tradicionalni balineški ritualni teatar, živi i blistavi Čalonarang, kojeg je video i Antonin Artoud 1931. godine koji je svojim "surovim teatrom" uticao na pozorišnu avanturu druge polovine 20. veka, a to znači na gotovo sve učesnike Bitefa tokom protekle četiri decenije.

NU Dramski teatar, Skoplje, (Makedonija)

DON ŽUAN

Režija: Aleksandar Popovski

Klasično Molijerovo delo, viđeno na novi način.

Reditelj Aleksandar Popovski kao najaktuelniju temu u zemljama tranzicije vidi dramatični raskorak između proglašanih moralnih principa i kako ih političari zloupotrebljavaju u svoju korist. Dakle, tema je licemerstvo.

Compagnie Dakar, Amsterdam (Holandija)

JALOVA ZEMLJA

Režija: Lotte van den Berg

Predstava Kompanije Dakar iz Amsterdama se igra na Adi Huji.

Iako predstava na otvorenom, ona ne spada među one spektakularne, pretežno vizuelne i radosne predstave pod vedrim nebom. 'Jalova zemlja' Lotte van der Berg je istraživanje estetike i osećajnosti nobelovca Johna Coetzeeja, njegovog posebnog doživljaja sveta, na jalovoj zemlji, jalovih nadanja i jalovih poduhvata devetoro ličnosti izgubljenih u bespuću puste periferije.

Bitef, Beograd (Srbija) CIRKUS ISTORIJA

Ideja, koreografija i režija: Sonja Vukićević

Sa beogradskim ansambлом naša poznata koreografkinja Sonja Vukićević je zamislila predstavu koja više liči na varijaciju na temu cirkuskih tačaka, pomoću kojih ona, u saradnji sa mladim glumcima, prikazuje istoriju kao neki trajni cirkus. Za inscenaciju takvog doživljaja sveta, ansambl sa Sonjom na čelu, poslužiće se likovima i temama iz Šekspirovih komada.

(Foto: Sanne Peper)

Bitef je pozorišni, a Belef muzički skup.
A ne, Bemus je muzički.
Belef? Eksperimentalni!
A da nije likovni?

Mašinski tehničar, 53 god

Anketa: šta je BITEF, a šta BELEF

MINISTARSTVO KULTURE REPUBLIKE SRBIJE
Sektor za umetničko stvaralaštvo, kulturnu industriju
i kulturne odnose raspisuje

KONKURS

za sufinansiranje projekata/programa koji svojim kvalitetom doprinose razvoju i prezentaciji umetnosti i kulture za 2007. godinu

Konkurs se raspisuje u skladu sa Zakonom o delatnostima od opšteg interesa u oblasti kulture ("Službeni glasnik RS" br.49/92)

Konkurs se odnosi na programe/projekte iz sledećih delatnosti:

1. kinematografije (filmski festivali, manifestacije, edukacija, filmske radionice);
2. muzičke;
3. scensko-muzičke (balet);
4. pozorišne;
5. likovne, primenjene, dizajn i umetničke fotografije;
6. izdavanje periodičnih publikacija iz oblasti umetnosti i kulture;
7. književne (manifestacije i nagrade);
8. najznačajnije programe/projekte u oblasti kulturno-umetničkog amaterizma i izvornog narodnog stvaralaštva;
9. programi na Kosovu i Metohiji i jugu Srbije;
10. međunarodna kulturna saradnja od značaja za Republiku: koji reprezentuju kulturu Srbije u inostranstvu i prezentacija inostranih programa odnosno delova programa vrhunskog kvaliteta i vrhunska umetnička ostvarenja u svim oblastima umetnosti;
11. programi talentovanih mladih umetnika i
12. naučno-istraživački rad u oblasti savremene umetnosti.

Posebna pažnja biće posvećena programima/projektima koji su od: republičkog značaja, visokog umetničkog kvaliteta, doprinose očuvanju nematerijalne kulturne baštine, promovišu nove umetničke forme i izraze i doprinose decentralizaciji kulture.

Pravo učešća na konkursu imaju: ustanove, umetnička i druga udruženja i organizacije/pravna lica, kao i pojedinci sa teritorije Republike Srbije.

Pravo učešća na konkursu nemaju:

1. programi/projekti ustanova kulture iz člana 2, stav 2. Zakona o delatnostima od opšteg interesa u oblasti kulture, tj. "indirektni korisnik budžeta";
2. jednom odbijeni programi/projekti na prethodnim konkursima Sektora za savremeno stvaralaštvo, kulturnu industriju i kulturne odnose Ministarstva kulture.

Konkurs je otvoren od 9. septembra 2006. godine
do 1. oktobra 2006. godine.

U obzir će se uzimati prijave dostavljene:

- u 4 primerka, na Formularu za prijavu na konkurs za sufinansiranje projekata/programa koji svojim kvalitetom doprinose razvoju i prezentaciji umetnosti i kulture za 2007. godinu (u daljem tekstu Formular);
- dokaz o uplati republičke administrativne takse (Zakon o republičkim administrativnim taksama, "Službeni glasnik RS", broj 43/03, 51/03, 53/04, 42/05, 61/05, 101/05).

Formular je dostupan na prijavnici Ministarstva kulture Republike Srbije, Beograd, Vojkovićevo 3, ili na sajtu Ministarstva: www.kultura.sr.gov.yu, a na zahtev podnosioca prijave, van Beograda, formular može biti dostavljen poštom.

Konkursni materijal se ne vraća.

Naknadno će biti objavljeni konkursi za:

1. stimulaciju kapitalnih dela iz književnosti i savremene umetnosti;
2. otkup knjiga;
3. programe nacionalnih manjina u Republici Srbiji;
4. stimulaciju filmskog stvaralaštva/proizvodnje dugometražnih i kratkometražnih filmova preko Filmskog centra Srbije.

Dotadne informacije mogu se dobiti u Ministarstvu kulture, telefon: 011/33-98-684

"TRODIMENZIONALNA DIMENZIJA POVEZANA SA VREMENOM"

Stevan Bodroža (Foto: Đorđe Tomić)

U Eshilovom komadu "Prometej u okovima" koji je sa starogrčkog preveo Aleksandar Gatalica, u rediteljskom videnju Stevana Bodrože (1978), radnja je smeštena u sadašnje vreme, a Prometej je smešten u dobro čuvan vojni logor, gde ga njegovi mučitelji drogiraju. Uloge tumače: Branislav Lečić, Đurđija Cvetić, Stefan Kapičić, Aleksandar Đurica, Jelena Čuruvija, Vladica Milosavljević i Stela Četković. Razgovaramo sa rediteljem.

Da li ste imali jasnu sliku o svom teatarskom putu i da li ste precizno znali šta želite u životu?

Vrlo sam jasno znao nešto što sam i rekao svojim profesorima na prijemnom ispitu, a imao sam tada nepunih osamnaest godina. Rekao sam da osećam da se se ničim drugim u životu ne mogu baviti. To je zvučalo kao neodmerena i fatalistička izjava jednog tinejdžera, ali sada kada se osvrnem na to, shvatam da je to moja iskrena misao i odnos prema sebi. Ali, svakako režija jeste umetnost koja je negde sinkretička, koja u sebi obuhvata više različitih umetnosti za koje sam se ja interesovao. Ima u tome dosta likovnog, neophodno je i vladati i lepom rečju, imati određene filofske aspiracije. A pri tom, pozorište jeste čin kolektivnog razmenjivanja energije, uzbudljiva ritualna forma koja ima nečega u sebi što parira životu. Nekome ko je ovisnik o adrenalinu, što ja jesam, ta vrsta stvaranja paralelne realnosti, koja za razliku od drugih umetnosti ima trodimenzionalnu dimenziju povezanu sa vremenom. Ima komunikaciju i dijalog sa vremenom, menja se, nikada nije isto i zato se neprestano rađa nešto magično iz trenutka koji je u stvari nepredvidljiv. To je ono što je meni uzbudljivo kod režije.

Danas neki profesori na Akademiji konstatuju da dolaze generacije studenata koje deluju nezainteresovano. Koliko ste Vi bili zadovoljni studijama režije dok ste bili na Akademiji? Da li mislite da je ono znanje koje ste stekli na studijama bilo dovoljna polazna osnova za dalju nadgradnju?

Fakultet dramskih umetnosti, čiji sam i ja danas član, kao asistent, ima svojih i dobrih i loših strana. On je jedna ozbiljna škola koja se bavi strukturom dramske umetnosti i negde se bavi znanstkim delom stvaranja pozorišta i tu se može ispeći zanat. Jer bez toga, sa svim talentom i nadahnućem, nastaje dilemantski teatar. Zbilja mogu odgovorno da tvrdim da, svako ko je radan i otvoren, može da izade rediteljski opismenjen sa te Akademije. Ono što fali ovoj, ali i mnogim drugim Akademijama je jedan više laboratorijski pristup, radioničarski, koji bi podrazumevao češću praksu rada

sa glumcima i metodološko savladavanje samog procesa nastajanja predstave. Trenutno sam asistent na klasi sa profesorkom Ivanom Vujić i mi se trudimo da negde uznemiravamo te studente i da negde ne budu učmalni, da razmišljaju o sebi, da tragaju za svojom individualnošću, što mislim da je jako bitno. Jer, često ljudi ne dođu do toga na Akademiji u okviru svog obrazovanja. A što se tiče generacija koje dolaze, na žalost prethodnih petnaest godina koje su bile organski deo naših života, ta zatvorenost, strah, mržnja, nasilje kao vrhunski princip društva je uzelo danak u generacijama koje dolaze. I zbilja dolaze studenti koji ne znaju čak ni osnovne stvari iz pop kulture, a kamoli da imaju erudiciju koju bi trebalo da ima jedan reditelj. Oni nisu za to krivi, jer su to Miloševićeve bebe. Jako je teško ako nikada niste napuštali zemlju i putovali da imate neku širinu, ali to je prosto tako i nama pada udeo da to ispravimo, što je zbilja jako teško.

Jelena Bogavac, Bojan Đorđević i Vi ste zajedno studirali. I na Belefu ste započeli karijere zajedno. 1998. godine ste svo troje imali predstave. Vi ste imali premijeru komada 'Obala dubrište'. Kako je ta predstava prošla tada i kako ste zadovoljni odjekom Vašeg 'Prometeja u okovima' danas?

Predstava 'Obala dubrište' je zasnovana na mitu o Medeji. To se sve dešavalo u garaži, ili transportnom mostu Narodnog pozorišta koji je bio otvoren prema ulici Braće Jugovića, potopljen. Mi smo otvorili jedan ogromni lift, dugački hodnik koji vodi u ništavilo, a Medeja, Ljubinka Klarić, je sedela na jednom koferu u potopljenoj garaži Narodnog pozorišta po kojoj bi se ubrzo razlila krv, pojavilo se neko perje, dok je Saša svirao bizarnu dečju harmoniku. To je bio moj debi, prvi odsanjani san u teatru. Posle toga sam, računajući 'Prometeja', uradio čak trinaest projekata.

Komad 'Okovani Prometej' je prvi put kod nas izvođen pre 42. godine u Jugoslovenskom dramskom pozorištu. Imam utisak da ste skloni antičkim komadima, radili ste Euripida, 'Ifigenijina smrt'. Kako ste se odlučili za 'Prometeja'?

Postoji velika razlika između Euripida i Eshila, pre svega što je Euripida bilo lakše raditi, on je bio pozniji dramatičar, hronološki bliži našem vremenu. Naravno, sve se to dešava pre 2500 godina, ali je Euripidova misao modernija, bliža psihologiji savremenog čoveka zato što je negde egzistencijalistička. Njegovi likovi izražavaju tu modernu neurotičnost, neopredeljenost, unutrašnju rastrzanost koju imaju ljudi danas. Kod Eshila je to drugačije, to su

monolitni likovi koji ne odustaju od svojih principa, koji nemaju nedoumice u vrhunsku ispravnost svog delanja. Tako da u stvari, Eshil kao da u monolitnim dramskim strukturama obrađuje svevremene ideje i principe koji su nepromenljivi. U tom smislu on je mnogo arhaičniji, ritualniji, ali negde i 'filosofskiji' od Euripida. I bilo ga je dosta teško raditi, pogotovo što je 'Okovani prometej' komad gde su ruke radnje na nekom drugom mestu, a samo su laktovi na sceni, znači prepričava se šta se nekad negde uradilo, šta će se desiti, iako se malo realno dešava. Dešava se jedno isleđivanje i pokušaj da se Prometej slomi. Uvek me je privlačilo da se uhvatim u koštac sa tako teškim dramskim strukturama, koje su po sebi enigmatične, čudesne duhovne šifre. To je ono što je uzbudljivo i što me privuklo Eshilu.

U kojoj meri je video snimak u predstavi rediteljski doprineo nekoj novoj dramaturgiji, nekom novom videnju tog klasičnog komada?

Jako sam zadovoljan tim video radovima, njih je radio Lazar Bodroža, koji je igrom sretnih životnih okolnosti moj brat, ali je pre svega dobar mlad umetnik koji je u nekoliko mojih predstava radio video radove. Meni je interesantno što su te video projekcije u produkcijskom, umetničkom i likovnom smislu ispale jako dobro, što ih ljudi tumače na drastično drugačiji način. U biti, ono što je bila moja želja je, da to budu Prometejeve halucinacije, njegove vizije, ono što on vidi u trenucima kada mu droga koju mu ubrizgavaju njegovi islednici, mučitelji, počne da deluje. Ti video radovi predstavljaju Prometejev mentalni svet, ali u toj retrospektivnoj dimeziji koju imaju u smislu istorije dvadesetog veka, budu u stvari i naš mentalni svet. Ja sam pokušao da sažmem političke i istorijske okolnosti koje dovode do prometejstva, i do pobune, da pretvorim u jedan košmarni san koji Prometej sanja. I ako je život san, onda je stvarno ta istorija iz čijih kandži ne možemo da se iščupamo, pogotovo što je on još uvek, na žalost, jedan aktivan proces, kao u našoj zemlji. Jer ima zemalja u kojima je istorija malo stala i ustupila mesto jednoj zdravoj apatiji, jer je društvo došlo do jednog visokog nivoa u smislu demokratije. To nije slučaj sa našim društvom. Ta istorija je meni beskraino uzbudljiva, ona predstavlja jedno vreme koje nas neumitno mrvli, kruni sa nas supstanciju života - mi smo sve manji, sve pohabaniji, ne možemo da držimo korak sa tim vremenom. Meni je istorija uvek fascinantna i njoj se uvek vraćam u svojim predstavama i pokušao sam kroz te Prometejeve vizije da je prikažem kao jednu noćnu moru kroz koju moramo da prođemo da bi došli do osećanja slobode. To je bio filofsosko-rediteljski okvir tih video radova.

O ulozi Prometeja, Branislav Lečić je nedavno izjavio: 'On je čovek, iako je Bog u priči. Pošao sam od toga da je Prometej u stvari začetnik hrišćanske misli i ideje, jer se smilovao, imao je osećanje za ljude iako je bio Bog. Bez saosećanja nema hrišćanstva, a pogotovo nema društva u kome nema saosećanja za ljude i narod kojem pripadate, nego ih demagoški lažete...' Koliko je on bio 'poslušna' kao glumac u Vašem videnju njegovog lika, i da li je u nekim trenucima bio sugestivan po pitanju sopstvene uloge preko one mere koje glumac to sebi može da dozvoli?

Reditelj uvek reaguje na glumca. Problem nastaje onda kada glumac koristi neka sredstva koje nipošto ne odgovaraju rediteljskom konceptu. To nije bio slučaj u saradnji sa Lečićem. To je bila izvanredna saradnja, ja sam njega vrlo svesno i smišljeno pozvao, jer sam upravo osećao da Prometej nipošto ne sme da bude ni u ovoj ni u jednoj drugoj epohi nekakav eterični, subverzivni filosof koji sedi kod kuće, već da to mora da bude čovek akcije, spreman na žrtvu, čovek adrenalinski pripravan da se baci pod žrvanj nekog problema i da pokuša da ga reši. Negde suštinski suicidalan, čak i fanatičan. Smatrao sam da Branislav Lečić ima energiju da iznese takav lik. Prometej ima u sebi veliki problem, a to je što ne može da se pomiri sa nepravdoma koje prepoznaje. To ima dimenziju ludila. On mora nešto da čini po tom pitanju, to je u stvari jedan duboko opsesivan čovek. Tako da ta energija koju ima Branislav Lečić i na sceni, a ako hoćete, i u privatnom životu, naprosto nešto što ga čini izvanredno tačnom podelom u smislu energije i u smislu izraza za Prometeja. Glumac igrajuću ulogu, doraduje je, čini je sve boljom, dodaje nijanse za koje nije ni znao da su moguće kada je pristupao liku. Taj lik unutar sebe može da ima i beskrainje kontradikcije i do toga se najčešće dolazi kada glumac osvaja nove predele lika. I ja mislim da će se to desiti sa ovom predstavom, jer je Lečić vrlo posvećen čovek i da će on to igrati sve bolje i bolje.

Vi ste ga prebacili u 21. vek. U izvornom Eshilovom videnju dela, Prometej je pokušao da spase čovečanstvo i da se usprotivi Zevsu. Da li je moguće da Prometej pobedi zlo u ovom novom vremenu?

Mislim da može, s tim što sam se u predstavi dosta skoncentrisao na intiman proces Prometeja, na ono što je njegovo unutrašnje biće koje se lomi, koje sumnja u svoje ideale. U jednom trenutku sam čak imao ideju da to bude javno suđenje, sa porotom, ali sam shvatio da je ono što je aktuelnije danas, unutrašnja borba svakog od nas u svetu u kojem živimo. Mi živimo u epohi koja nema duh vremena. Zato mi je bila bitna ta egzistencijalistička borba Prometeja, da opstane Prometej iznutra, bez obzira na te droge, na muke kroz koje prolazi. Da u sebi

zadrži svest da su njegov život i njegovo postupanje imali smisao. Mislim da svi moramo iznutra da vodimo male revolucije, da svom životu udahne smisao, kao duhovna bića koja su svesna zašto postoje na ovoj zemlji. I to je neko intimno prometejstvo svakoga od nas. Ono što je neosporno je, da postoji dimenzija dubokog altruizma i empatije u prometejstvu, i da svako od nas može u sebi da neguje Prometeja, ako neguje sposobnost da saoseća sa patnjama drugih. I moram da kažem, da baš u ovom društvu u kojem živim, vidim to u jako maloj meri! Želja Prometeja da pomogne nekome ko je slabiji je ono što nedostaje ljudima danas, koji su prosto razočarani i skeptični kada ja altruizam i čovekoljublje u pitanju. I na kraju, ono što je bitno, zašto je Prometej uvek aktuelan, to je vizija, što naše društvo u ovom trenutku apsolutno nema. Mi smo društvo bez vere da može da dođe neko bolje sutra u kojem ćemo biti srećniji ljudi. To Prometej nosi u sebi, kao jednu prkosnu i večnu veru, da je bolje sutra moguće i da se za njega treba boriti.

U Eshilom komadu Zevs surovo kažnjava Prometeja. Da li mislite da zlo koje je postojalo pre više od dve hiljade godina, sada u 21. veku evoluiralo i da je danas drugačije?

Pa samo u sredstvima terora, u modelima vlasti je to drugačije. Priroda svakog inteligentnog čoveka je da se buni, da prepoznaje pogrešno u strukturama vlasti. Mislim da nema nijedne vlasti koja je spremna da prizna da posle nje može da dođe neko bolji, pametniji i kompetentniji da vodi državu. Jer, oni ipak odlučuju o našim sudbinama. Svaka je vlast tome sklona. U meri u kojoj jedno društvo ima tradiciju demokratije, u toj meri neka određena vlast brže i lakše shvata da mora da bude promenjena. Mi živimo u jednom prostoru koji se nikada nije suštinski demokratizovao, koji je istorijski provincijalan, koji traga za svojim identitetom. Kao da tek treba da se uspostave neke suštinske civilizacijske vrednosti. To je i dalje jedan hod kroz tamu i neizvesnost i zato je bitno da negujemo dimenzije etike i osećanja da je vlast i politika tu zbog nas, a ne mi zbog nje.

Anita Panić

Prometej u okovima (Foto: Đorđe Tomić)

PREGLED POZORIŠNOG PROGRAMA BELEF-a, 2006

Dramski program ovogodišnjeg BELEF-a, u selekciji Žanka Tomića, koncipiran je u okvirima dve teme, "Polis" i "Megalopolis", pri čemu se u svakoj celini izvelo po tri predstave, koje će nastaviti da se igraju na scenama beogradskih pozorišta: "Moja domovina sedam snova" Nikite Milivojevića, "Prometej u okovima" Stevana Bodrože i "Antigona" Ivane Vujić (Polis), i "Ružni" Predraga Štrpca, "Disko svinje" Kokana Mladenovića, i "Muke sa slobodom" (Megalopolis).

Tekstualnu osnovu predstave "Moja domovina - sedam snova" (koprodukcija Bitef teatar i BELEF) čini sedam fragmenata, do kojih se došlo putem autorskih radionica, inspirisanih likovima i događajima iz Eshilove "Sedmorice protiv Tebe", Sofoklove "Antigone", "Kralja Edipa", "Edipa na Kolonu", i Euripidovih "Feničanki". Predstava je ostvarena u jednom fantazmagoričnom maniru, između sna i stvarnosti, manirizma i realizma, odlazeći na momente i u domen groteske. Fragmente likova Antigone, Ismene, Eteokla, Polinika i Hemonu, kao i članova hora, igraju različiti glumci koji međusobno menjaju uloge (Danijela Ugrenović, Ana Franić, Anđelika Simić, Jelena Ilić, Milivoje Obradović, Vladimir Ćirković, Damjan Kecojević, Ivan Đurić), dok Edipa i Kreonta igra po jedan glumac (Miodrag Krivokapić i Nenad Pećinar). Likovi su moderno, stilizovano obučeni, i oblikovani su kao tipovi, čime se ubedljivo postiže značenjska univerzalnost. Posebnu vrednost predstave čini niz vrlo osobenih scenskih rešenja, značajnih i na nivou forme, i u domenu sadržaja. U tom smislu je ilustrativna scena u kojoj se braća Polinik i Eteokle fizički obračunavaju, viseći na sajlama, sa vrha veoma visoke govornice, koja simbolizuje moć i nedodirljivost vladara. U drugoj situaciji Kreont, kao neki novi lider, na engleskom jeziku, koji niko ne razume, ali svi odobravaju, izgovara iste gomile stereotipnih, praznih reči koje je ranije govorio i na srpskom, o boljoj budućnosti i prosperitetu države. Na taj način se jasno scenski ostvaruje ideja da se priroda vlasti suštinski ne menja, možda se modifikuje njena fasada, ali smisao ostaje užasno isti: vođenje politike je hronično manipulativna borba za moć.

Predstava je u osnovi postavljena ironično; "Snovi" se razotkrivaju kao košmar, a "domovina" kao pseudopatriotska konstrukcija. "Moja domovina - sedam snova" Nikite Milivojevića je uzbudljiva i vrlo osobena predstava koja brutalnosti antičkih mitova tretira kao cirkularne situacije u istoriji ljudskog društva, nudeći pri tome mnoštvo bitnih ideja u kontekstu problematike opsesije moći, činjenja nasilja, kao i pokušaja da se suprotstavi sveprisutnoj radikalnosti zla.

Eshilova tragedija "Prometej u okovima" (oko 457. p.n.e.), u interpretaciji reditelja Stevana Bodrože postaje moderna, psihofizički iscrpljujuća drama savremenog Prometeja, koji se odlučno suprotstavlja političkom teroru (koprodukcija Belef i Madlenijamum). Na ogoljenom prostoru, okruženom sa jedne strane nekakvom metalnom ogradom, Branislav Lečić igra Prometeja realistički ubedljivo, oblikujući, sa jedne strane, posledice ogromnog fizičkog bola koji kontinuirano trpi, dok sa druge strane pokazuje i da prolazi kroz eks-

tremne psihičke torture, rezultate kombinovanih osećanja gneva, očajja, nemoći, straha, razočarenja. Đurđija Cvetić igra Islednicu koja surovo sprovodi Zevsovu vlast, pri čemu njen lik predstavlja sintezu dva metaforična lika iz Eshilovog teksta, Vlast i Silu, kao i nebeskog glasnika Hermea, koji nastupa u jednoj sceni, pri kraju predstave. Rediteljska odluka da glumica igra ovog islednika je vrlo lucidna, jer ta vrsta ledene brutalnosti postaje još izoštrijenija kada je sprovodi žena, zato što je kontrast drastičniji. Eshilov hor okeanskih nimfi u predstavi je sveden na dve bolničarke, fino sredenih frizura, obučene u iste, roze uniforme, mehaničkih pokreta (Vladica Milosavljević i Stela Ćetković). Aleksandar Đurica oblikuje titana Okeana, dok Jelena Ćuruvija, takođe veoma izražajno, stvara lik ćerke argivskog kralja Ije, kao dezorijentisane i nesrećne devojke. Stefan Kapičić svedenim sredstvima igra snažnog i samouverenog Hefesta koji nerado izvršava Zevsova naređenja.

Upotreba video materijala (Lazar Bodroža) važna je na idejnom planu predstave, jer omogućava stvaranje novih značenja. Dok Prometej prepričava istoriju Zevsovog uzurpiranja vlasti, emituju se umetnički vredni, crno-beli, *slow motion* snimci fragmenata kataklizmične istorije dvadesetog veka (nacistički logori, razaranja američkih vojnih aviona...). Na taj način, Prometejev bunt nama, savremenim gledaocima, postaje konkretniji i jasniji. Da zaključimo, "Prometej u okovima" Stevana Bodrože je dosledno, i značenjski zao-kruženo sprovedena rekontekstualizacija ove antičke tragedije.

Predstava "Antigona", ostvarena prema tekstu Bertolta Brehta (1948), a u režiji Ivane Vujić (koprodukcija Beton hala teatar i Belef) je vrlo uspešna inscenacija premisa Brehtove teorije, kao i njegovih iskustava iz rediteljske prakse, dakle, jedan precizno sproveden koncept epskog teatra. Na beloj sceni (scenograf Kosta Bunuševac), glumci, stilizovano obučeni (kostimograf Dušica Knežević), polazeći od zbivanja iz mitske prošlosti, stvaraju jedno savremeno, dijalektičko pozorište, zasnovano na stalnoj interakciji protivurečnosti. Svi glumci u predstavi uspešno otelotvoruju tipično brehtovsko smenjivanje realizma i manirizma u oblikovanju likova i radnje, čija je poenta da ometu publiku u procesu identifikacije sa igrom glumaca, odnosno, da je neprestano drži u neizvesnosti, koja pogoduje kritičkom mišljenju. U tom smislu, Danica Ristovski, sa jedne strane, emotivno uverljivo igra odlučnu buntovnicu protiv tiranske vlasti, a sa druge strane, ona na različite, nesporno duhovite načine, ukida opciju uživanja gledaoca u njenu igru: u više navrata izlazi iz uloge Antigone, govoreći o sebi, ili o prirodi glume, ili opominje druge izvođače da ne prave buku dok ona igra predstavu. Zoran Ćosić, na slično protivurečan način, prikazuje Kreonta kao beskrupuloznog manipulatora, dok Ivana Jovanović stvara lik konstantno maltretirane Ismene...

Značenjska nadgradnja dramskog teksta se u predstavi, takođe, postiže i projekcijom fotografija i tekstova, vezanih za kosovska iskustva, u pozadini igre izvođača. "Antigona" Ivane Vujić je *homage* genijalnom Bertoltu Brehtu, čiji je promišljeni teatarski model postavio temelje postmodernog pozorišta, usmerenog na stalno preispitivanje sop-

stvene forme, kao i bitnog odnosa prema društvu.

"Disko svinje" Ende Volš su, u režiji Kokana Mladenovića (koprodukcija Belef, Beogradsko dramsko pozorište i Wide Production), prilično stereotipna i slabo promišljena interpretacija ove drame radikalne dezorijentisanosti predstavnika "Generacije Iks", koja je promovisala dramaturgiju „novog brutalizma“ sredinom devedesetih godina prošlog veka. Marija Karan oblikuje Prcoljka, grubim, neizbrušanim i očiglednim sredstvima, kao površno agresivnu i neprilagodenu tinejdžerku. Branislav Trifunović uspešnije stvara lik Svinje, jer je njegova igra nešto suptilnija, no, generalno posmatrano, na sceni je prisutno previše neusmerene energije, čiji se smisao u toj preener-

na teksta, ona u celini ne postiže previše značajne umetničke rezultate. Glumci oblikuju fragmente nepreciziranih likova (članova porodice, buntovnih tinejdžera, predstavnika vojske...), pri čemu se stilovi njihove igre značajno menjaju: od psihološkog realizma, do izrazite karikaturnosti. Glumci u više navrata razbijaju iluziju igre, brehtovski izlazeći iz uloga, pokazuju da igraju, čime se podstiče kritička svest gledaoca, kao i njihovo direktnije suočavanje sa temama koje se plasiraju na sceni. Naročito zanimljivo je ostvarena scena u kojoj glumci komuniciraju sa publikom, integrišući je u igru (pojedine gledaoce izvođe i na scenu), što je sa jedne strane neiscrpno zabavno, dok sa druge ima i nesporn društveni smisao, jer motivije

Đorđević) ovde spremaju obed, su protagonisti poslednjeg dela predstave, "Piknik 2", Grejs (Jelena Ćuruvija) i Kenet (Aleksandar Đurica). I ovde dijalog čini idejnu suštinu teksta, pri čemu je usmeren na demistifikaciju mita o američkom snu. Ova dva teksta bi scenski bila znatno efektivnija, da je rediteljka izašla iz okvira njihove konvencionalne realističke prezentacije. "Sloboda" Juna Fosea je, u maniru ostalih tekstova ovog pisca, poetsko-filozofski dramolet na temu slobode, dok "Nas dvoje" Marit Tusvik analizira značenje slobode u kontekstu muško-ženskih odnosa. Razgovor između Liv (Vanja Marković) i Jana (Aleksandar Đurica), u kojem se postepeno kristalise činjenica o složenosti njihovog odnosa, odvija se u restoranu, pri čemu karikaturno oblikovan kelner (Igor Đorđević), postaje zanimljiv komični protagonista. Segment "Povreda" Arnea Ligue se bavi pitanjem slobode u ekstremno represivnim okolnostima, i ovo je nesumnjivo najbesmisleniji deo ove kolažne predstave. Osim slabosti teksta, koji pretenduje da uobličići nekakvu kafkijansku atmosferu, i predstava je stereotipno ostvarena; likovi surovih nasilnika su previše stereotipno, pseudodramatično postavljeni, čime se ne daje nikakvog prostora eventualnom metaforičnom značenju situacije, koje je, u suštini, jedina vrednost teksta.

Generalno posmatrano, dramska produkcija u okviru ovogodišnjeg BELEF-a, u umetničkom smislu je ponudila svakako zanimljiva ostvarenja, ali je njen značaj još veći na opštijem, društveno-kulturnom planu, u smislu održavanja kontinuiteta kulturnih dešavanja u gradu. Možda je šteta što ove godine nisu više korišćeni alternativni prostori izvođenja, u pogledu izlazaka iz pozorišnih zgrada, odnosno napuštanja konvencionalnih scena, i istraživanja mogućnosti ambijentalnog teatra, što je ranijih godina za BELEF bilo veoma karakteristično.

U okviru pozorišnog programa ovogodišnjeg BELEF-a premijerno je izvedeno šest dramskih, dve plesne ("New Work" i "Grand Junction" kompanije Čarlsa Linehana, i "Self-Erase" Isidore Staničić), i jedna operaska predstava ("Violet Fire" Džona Gibsona, u režiji Teri o' Rajlija), a realizovano je i gostovanje plesne predstave "The Power of Human Love" (Vertigo Dance Company).

Ukupan budžet festivala je bio 32 miliona dinara. U finansiranju su učestvovali Skupština grada (24 miliona), Ministarstvo kulture Republike (5 miliona), Komercijalna banka (1, 2 miliona). Prihodi od karata su bili 2, 7 miliona dinara, a u finansiranju su učestvovali i Ambasade Kine, SAD, British Council, Gete Institut, Francuski kulturni centar, Institut Servantes, Italijanski institut za kulturu, Austrijski kulturni forum...

Budžet pozorišnog programa je bio 11.605 000 dinara. "Moja domovina - sedam snova" je koštala 3 miliona dinara, "Prometej u okovima" 2, 5 miliona, "Muke sa slobodom" 1, 5 miliona, "Ružni" 1, 7 miliona, "Antigona" milion dinara. Gostovanje Vertigo Dance Company koštalo je 1, 5 milion dinara. Pozorišne programe je ukupno videlo 8780 gledalaca (uključujući i publiku koja je videla predstavu "Moja domovina - sedam snova" u Delfima).

Ana Tasić

Muke sa slobodom (Foto: Đorđe Tomić)

Self Erase (Foto: Đorđe Tomić)

gičnosti gubi. Dramski tekst Ende Volš je u suštini bio bitan u trenutku u kojem se pojavio (1996), dakle vremenu ekspanzije dramaturgije "krvi i sperme", čiji su autori buntovno reagovali na sterilnost stila pisaca prethodne generacije (Dejvida Hera, Dejvida Edgara, Trevora Grifitisa, na primer), dok je njegov značaj danas prevashodno fenomenološki, odnosno suštinski je *passee*, zbog čega je i odluka da se uđe u realizaciju ove predstave danas slabo opravdana.

Predstava "Ružni", prema tekstu Aleksandra Glovacki, a u režiji Predraga Štrpca (koprodukcija Belef i Malo pozorište Duško Radović), pošla je od Andersenovog "Ružnog pačeta", da bi zatim, šireći značenjski korpus bajke ispitala probleme individualizma, sukoba sa autoritetima, uklapanja u sistem, kao i nasilja u porodici i društvu... Iako predstava karakteriše glumačku superiornost (Goran Jevtić, Jovana Mišković, Vladimir Aleksić), zanimljiva rediteljska rešenja (Predrag Štrbac), kao i nepretencioznost u bavljenju ozbiljnim društvenim temama, zbog oskudnosti značenjskog pla-

javniju raspravu o problemima identiteta, individualizma, itd.

Tekstualnu bazu kolažne predstave "Muke sa slobodom", u režiji Vide Ognjenović (koprodukcija Narodnog pozorišta u Beogradu i Belefa), čini pet jednočinki (pisci Vida Ognjenović, Jun Fose, Marit Tusvik, Arne Ligue), koje se na različite načine, i u različitim kontekstima, bave problemom slobode, jednim od centralnih u Ibenovom dramskom stvaralaštvu, kojem je ovaj projekat posvećen. Iako je ideja da se scenski istraži savremena percepcija kategorije slobode, u principu interesantna, finalan rezultat predstave je prilično problematičan, prevashodno zbog oskudnosti značenjskog plana tekstova, jer oni uglavnom barataju klišeima, odnosno, bavljenje ovim pitanjem retko prelazi nivo ilustracije.

Akteri "Piknika 1" Vide Ognjenović su Ana i Milan, par iz Beograda koji živi u Americi, pri čemu njihova konverzacija čini suštinu drame, fokusirane na nesporno kompleksne probleme emigrantske asimilacije. Američki gosti, za koje Ana (Vanja Ejduš) i Milan (Igor

GLASNO, ILI BEZ REČI, SA SAMIM SOBOM

31. Festival pantomime i monodrame se održao u Zemunu, od 5. do 8. jula, a u analima Festivala ostaće zapisano: po drugi put u istoriji ovog festivala u kategoriji monodrame, pobedio je jedan glumac, odnosno glumica, čije je izvođenje monodrame objedinilo mišljenja stručnog žirija i žirija publike; zatim, ove godine je interesovanje stranih glumaca za učešće na Festivalu bilo najveće do sada, i još jedno obeležje koje ovaj Festival izdvaja od dosadašnjih je, učešće velikog broja mladih glumaca.

Festivalu je prethodila tradicionalna konferencija za štampu (radni doručak u skali), na kojoj je istaknuto da se iz godine u godinu javlja sve veći broj potencijalnih učesnika, što dovoljno govori o reputaciji Festivala. Naglašeno interesovanje stranih glumaca i pantomimičara, za šta je Ivan Bekjarev, umetnički direktor 31. Festivala, rekao da je u nazivu ovog Festivala *'najsкупlja'* reč međunarodni. Ovogodišnji međunarodni značaj Festivalu dali su učesnici iz Slovenije, Japana, Turske, Litvanije i Nemačke. Selekciju predstava izvršili su Ivan Bekjarev i Ivan Klemenc, (selektor za pantomimu), gledajući stotine DVD i video kasete. Tako rade već punih jedanaest godina, jer zbog skromnih sredstava Festivala, selekciju vrše isključivo preko primljenih materijala. *'Ne trošeci na putovanja, hotele ili dnevnice, što takođe smatram uspehom Festivala'*, kako reče Ivan Bekjarev.

Materijali stižu na DVD, video kasetama, a šta sve ljudi svrstavaju u u formu pantomime i monodrame najbolje je objasnio Ivan Klemenc, primerom umetnice koja je svoj performans (pantomimu?) izvela u gradskom prevozu, tramvaju, okačena nogama za gornje rukohvate. I to u suknu. Na radost mnogobrojne publike-putnika. Da se razumeti zašto nije prošla selekciju... Tako je od ponuđenih 50, Ivica Klemenc izabrao dve pantomime, *'one koje najviše vrede'*, za takmičarski deo programa.

Još jedna uočljiva karakteristika je, po rečima Ivana Bekjareva, što u našim uslovima monodrama sve više postaje *'ti-*

pičan produkt siromašnog pozorišta, u kome glumci biraju monodrame ispovednog tipa, na ogoljenoj sceni i sa tek po nekom naznakom kostima ili scenografije', dok strane produkcije od svojih monodrama prave *'male spektakle sa svim elementima koje podrazumeva prava pozorišna predstava'*. Razlika između domaće i strane produkcije nažalost iz godine u godinu postaje sve veća i na štetu našeg teatra. Istovremeno, sigurno je da ovako ogoljena scena stavlja glumca u zahtevniji položaj, ali mu istovremeno pruža priliku da se iskaže i potvrdi svoje glumačko umeće.

Zvaničnom otvaranju Festivala prethodila je video izložba umetničkog fotografa, Slobodana Bibića, "Događaj i doživljaj". Zahvaljujući zalaganju autora skoro svih ovih godina Festivala, postoji foto dokumentacija od prve konferencije za novinare, preko otvaranja, do zatvaranja, fotografije glumaca, pobednika, naravno i publike. *'Ovaj festival je veoma izazovan za mene, da objektivom zabeležim glumčeva osećanja i da ih prenesem gledaocu, bez obzira o kojoj je scenoskoj formi reč'*. Izjavio je Slobodan Bibić.

31. Festival monodrame i pantomime otvorio je Milan Gutović, rečima: „Dobro veče, upozoren sam da otvaram 31. Festival monodrame i pantomime. Da ne bih napravio grešku, kao što sam učinio danas u intervjuu jednom novinaru 'dvestadvojke' koji je nekada radio na Studiju B, smatrajte 31. Festival otvorenim!" Izuzetan po mnogim obeležjima, ovaj Festival će ostati upamćen i po ovom, do sada, najkraćem govoru u istoriji otvaranja.

Festival je počeo i završio se dvema predstavama koje nisu imale takmičarski karakter, *'Tako je govorio Nikolaj'* Zvezdara teatra, po tekstovima Nikolaja Velimirovića, režija Nenad Ilić, u čitanju Petra Božovića, i *'Život je loto'*, Skloništa u teatru iz Batajnice, po tekstu Vladimira Đurđevića i odličnom izvođenju Mirjane Zeljković, glumice-amaterke.

Prvog festivalskog dana na repertoaru su bile samo domaće predstave: studenti Akademije umetnosti BK u kla-

sama Ivana Bekjareva i Predraga Ejduša su izveli minijaturu, *'UH, AH, OH'*, pantomimsko plesni projekat koji za temu ima ljubav.

Veče u znaku mladih izvođača nastavio je glumac Danijel Nikolić, sa predstavom atraktivnog naslova, *'Kevu sam naložio na Internet'*, EKOB centra i Kult teatra, po tekstu Mladena Gvera. Ova 'sajber komedija' ima za temu sukob generacija, a predstavljena je duhovito u maniru mišljenja i izražavanja mladih.

Još jedan mlad glumac, Igor Ilić, predstavio se publici poslednjeg festivalskog dana, sa diplomskom predstavom *'Stranac'*, nastalom prema motivima više pripovedaka Radoja Domanovića. Za odličnu glumu nagrađen je zaslužnim aplauzom, ali ovaj put ne i nagradom.

Trećeg festivalskog dana nastupila je Vesna Stanković, sa predstavom *'Lina, od kamena tvrđa'* Jovana Petrovića u režiji Ivane Bogičević Leko. Dr Hugo Klajn je jednom izjavio da *'kad je čoveku 'da pukne', kad 'mora da kaže makar crk'o', onda on govori glasno sa samim sobom,* a iz nastupa Vesne Stanković publika je to upravo tako shvatila i doživela. Nagrađena je adekvatno uloženom umeću i trudu glasnim uzvicima 'bravo', i dugotrajnim aplauzom.

Glumica Teatra 'Joakim Vujić' iz Kragujevca, Slavica Stojanov, izvela je monodramu *'Dezmond'*, po tekstu Džona Mortimera. Ona je istovremeno i reditelj, scenograf, a izabrala je i muziku. Kako izgleda kriza srednjih godina je tema, a Slavica Stojanov ju je predstavila na zanimljiv, živ i lagano komičan način.

Sa predstavom *'Eva Braun, Hitlerova ljubavnica'*, Stefana Koldrica, u režiji Andreja Kovača, nastupila je gošća iz Slovenije, ŠKUC Ljubljana, Alenka Tetikovič. Autentičnom igrom dočarala je publici poslednje sate života Eve Braun.

Iz Ankare, Turska, stigla je Gulizar Irmak, koja je u bogatoj scenografiji i kostimu dočarala pravi duh Orijenta. Ona je članica *'Kaz Dami Oyunculari'*, organizacije koja izvodi predstave radi umetničkog samoostvarenja, a ne ekonomske dobiti. Predstavu *'Sama na svetu'* režirao je po sopstvenom tekstu Džoškun Irmak. Bajkolika priča o sultaniji koja nakon ubistva muža ostaje sama, prinuđena da beži i spašava sebe.

Kamerno pozorište 'Kaunas' iz Litvanije je na festivalu učestvovalo sa predstavom *'Kepec'*, po istoimenom romanu Pera Lagerkvista, i režiji Stanislovasa Rubinovasa i izvođenju Aleksandra Rubinovasa. Predstava je ove godine učestvovala na festivalu u Rigi (Zvaigzne 2006) gde je dobila diplomu za umetničko ostvarenje i u Kijevu (Vildunja) gde je dobila priznanje za najbolju režiju. Tema je čovek-kepec, sluga hercega, koji zbog mnogih zlodela koje je uradio, biva zatočen u podrum zamka, gde priča o svojim neostvarenim željama, neobuzdanoj strasti...

Iako najavljena, predstava *'Lanjski sneg'* Antoni Sverlinga u tumačenju Olega Savkina, nije održana. Kažu da zbog obaveza prema matičnom pozorištu, Studio pozorišne umetnosti SUZIRIE, Kijev, Ukrajina, glumac nije mogao da dođe.

Sa svojom *'Solo pantomimom Šinija Murajame'* nastupio je, naravno Šinija Murajama, pantomimičar iz Japana, Han Mime Kobo, Tokio. Osim pantomime, u predstavi ima elemenata akrobatike i žongliranja, pa i klovnovskih manira. To su inače elementi na kojima insistira škola iz koje dolazi ovaj pantomimičar. U razgovoru sa njim saznali smo da u Tokiju nema festivala pantomime i da pantomima nije mnogo popularna, stoga je sa radošću prihvatio poziv za učešće na

ovom Festivalu. Za njega je interesantno što publika u Zemunu reaguje na nekim mestima na kojima publika u Japanu ne reaguje i obrnuto.

Poslednjeg dana festivala nastupio je pantomimičar, Andrej Aleksander, Rus koji živi u Nemačkoj. Za svoju pantomimu *'Adam bez Eve'* sa kojom se predstavio zemunskoj publici, dobio je nagrade u Petersburgu i Kijevu. Nakon predstave je izjavio da mu je nedostajao kontakt sa publikom, intima koju ima kad igra u kamernom prostoru, gde može da priđe publici i pogleda je u lice. Srećom, ova publika ga je shvatila i prihvatila, prateći ga u potpunoj tišini.

Poslednje festivalske večeri, dok je publika pratila predstavu van takmičarskog programa, o pobednicima su odlučivala dva žirija: stručni žiri u čijem sastavu su bili Tihomir Stanić, predsednik žirija, Gojko Šantić i Sonja Knežević, i žiri publike. Iako nezavisni u svom radu, mišljenja žirija su se podudarila: Zlatna kolajna za monodramu 'Maja Dimitrijević' i Nagrada publike dodeljena je glumici Vesni Stanković za predstavu *'Lina, od kamena tvrđa'* autora Jovana D. Petrovića, u dramatisaciji Milisava Milenkovića i režiji Ivane Bogičević Leko.

Zlatna kolajna za pantomimu dodeljena je pantomimičaru Andreju Aleksanderu (Rusija/Nemačka) za predstavu *'Adam bez Eve'*.

Među brojnim gostima, kolegama glumcima koji su sedeli u publici, i ostalim značajnim ljudima koji su bili na Festivalu, treba spomenuti ambasadora

Andrej Aleksander

Japana, gospodina Tadaši Nagana, koji je s velikom pažnjom pratio predstave prvog dana Festivala.

Iako se organizator pobrinuo da publika dobije prevod predstava koje su izvođene na stranim jezicima, uočeni su brojni propusti. Titlovi su kasnili, ili ih u određenim intervalima nije ni bilo.

Ako je to bila zamerka, onda sledi i pohvala: ovo je jedan od retkih, ako ne i jedini Festival monodrame u svetu koji ima svoju izdavačku delatnost! Ove godine je uoči otvaranja Festivala objavljena knjiga Radomira Putnika, *'Pozorišne i televizijske monodrame'*. *'Ovom knjigom i sa prethodne dve, istog autora, monodrama je postala priznat jezik, književna forma, istovremeno je stekla i svoje teorijsko utemeljenje čime je dobila i naučnu dimenziju'*. Rekao je prilikom promocije ove knjige, gospodin Milenko Misailović, recenzent.

Festival je završen 8. jula dodelom nagrada, a zatvorila ga je Ljiljana Blagojević, znatno dužim govorom od onog kojim je Festival otvoren.

Mirjana Jurčić

VEST

ZLATNA AFRODITA TANJI BOŠKOVIĆ

14. Internacionalni filmski festival pod nazivom 'Ljubav je ludost' koji se održao tokom avgusta u Varni, Bugarska, okupio je filmske stvaraocce iz Evrope (Rusija, Nemačka, Francuska, Španija, Velika Britanija, Holandija, Danska, Italija, Bugarska, Mađarska, Srbija), Kanade, SAD i Kine. Iako ime festivala možda ne implicira ozbiljnost, filmovi koji su bili u takmičarskoj selekciji za nagradu 'Zlatna Afrodita' ispunjavali su visoke standarde svetske filmske produkcije. Jedan od imperativa koji je ovaj festival postavio pred učesnike bio je da film lako uspostavlja kontakt sa publikom, što objašnjava i veliki broj komedija koje su se našle na programu.

Nakon zapaženog učešća na festivalima u Kairu, Nju Delhiju, Sidneju, film *'Volim te najviše na svetu'* u režiji Predraga Velinovića, a po scenariju Radoslava Laleta Pavlovića, prikazan je i na ovom festivalu. "Ти си всичко за мен", kako su film preveli domaćini, je savremena ljubavna komedija koja obiluje duhovitim obrtima i paradoksima. Tanja Bošković, u ulozi Leposave, udovice i posesivne majke, je za ovu ulogu na Filmskim susretima u Nišu nagrađena Poveljom za najuspešnijiu žensku ulogu. Tačno tri godine kasnije za istu ulogu biva nagrađena i na ovom, internacionalnom festivalu. Nagradu deli sa Renatom Litvinovom, ruskom glumicom.

M. J.

Anketa: šta je BITEF, a šta BELEF

Bitef je neka vrsta biljke.
A Belef je ulični festival nečega.

Studentkinja, 20 god

Ne znam. Čula sam i za jedno i za drugo,
ali ne znam šta je, osim što me Bitef
podseća na biftek!

Srednjoškolka, 18 god

POSLE DEVET SUŠNIH GODINA

Vesna Stanković, pobednica 31. Festivala monodrame i pantomime.

Sa 31. Festivala monodrame i pantomime vratili ste se kao dvostruka pobednica, sa Zlatnom kolajnom 'Maja Dimitrijević' koju dodeljuje stručni žiri i Nagradom publike. Ovo je drugi put u istoriji ovog festivala da se podudare mišljenja stručnog žirija i žirija publike. Da li ste se nadali tome?

Vaspitavana sam tako da se skromnost ceni kao vrhunska vrlina, ali sada se po prvi put u profesionalnom životu odričem skromnosti. Onog trenutka kad sam počela da radim na predstavi u sebi sam osećala da mi je cilj pobeda na festivalu, ne toliko da bih podišla svojoj glumačkoj sujeti, koliko sam bila уверена da to što radim mora biti bolje od najboljeg. Inače, ja nisam od onih kojima je važno da „učestvuju“, a ne da pobeđu. Ne vidim baš neki razlog zašto bih uopšte u nekom takmičenju učestvovala, ako nemam bar malo šanse da pobedim. Zato sam često u životu izmišljala sopstvene takmičarske kategorije u kojima sam neprikosnovena. Dan pre mog nastupa na festivalu, pozvala sam mog velikog prijatelja Milovana Zdravkovića i pitala ga da li on zna da li je neko pokupio obe nagrade. Naravno on me je izgrdio, rekavši mi da ne smem previše visoko uzleteti jer mi je konkurencija jaka i da ce biti velika sreća za mene ako dobijem bar nagradu žirija.

Desilo se da ste do sada mnogo više uspeha imali na stranim scenama. Čime to tumačite?

Znate kako to biva, „niko prorok u svom selu“. I u Beogradu me je publika volela gotovo u svakoj predstavi, ali ovde nisam nikad bila tretirana kao zvezda. U nekim drugim zemljama gde sam nastupala, a bilo je toga puno, počev od Britanije, Italije, pa sve do Albanije moje ime se izgovaralo sa daleko više poštovanja nego na mnogim mestima u našoj zemlji. Ali takođe znam da i mnogi umetnici koji kod nas dolaze, u svojim zemljama nemaju taj tretman kao ovde, sve je to isto.

Prilikom obraćanja publici, nakon uručenja nagrada, rekli ste (između ostalog) da su iza Vas osam 'sušnih' godina za glumca. Zašto?

Rekla sam devet godina, jer tačno toliko ima kako sam prvi put zaigrala na nekoj profesionalnoj sceni. Čak i taj broj je simboličan. Za razliku od nekih mojih kolega kojima su vrata širom otvarana i koji su preko noći postajali zvezde o koje se otimaju i reditelji i upravnici i filmski producenti, moj put je daleko mukotrpniji. Moja vrata su se samo malo odškrinula, pa sam ja svaki sledeći milimetar morala da osvajam uz veliku borbu,

požrtvovanost, rad i upornost. Dešavalo mi se da na tom putu posustanem, da se umorim, da posumnjam u ispravnost sopstvenog izbora zanimanja... Ali na kraju, nekako bih smogla snage i nastavila borbu. Sad tek mogu da kažem da sve nije bilo uzalud.

Da li ima kolega koji su vas tokom ovih godina podržavali?

Od glumaca najviše podrške sam dobijala od mojih prijateljica Ružice Sokić i Rade Đuričin, koje su mi i često vraćale veru u profesiju, sebe, svoj dar i bile inspiracija i uzor

Da li će uspeh na ovom festivalu biti prekretnica u Vašoj karijeri i da li on najavljuje 'kišu posle suše'?

Nećete verovati, samo nekoliko dana po dobijanju ovih priznanja, baš dok sam bila na putu (učestvovala sam na festivalima u Bitolju i Resenu u Makedoniji), dobila sam čestitke od ljudi iz mog matičnog pozorišta JDPa i poziv od našeg najvećeg reditelja Dejana Mijača da zaigram u njegovoj novoj predstavi, koju režira baš u JDPu. To je jedna izvanredna Pirandelova komedija, a moja uloga je kakva se samo poželeti može. Moram Vam priznati, da sam ja ranije od svake moje dobro urađene uloge očekivala da će promeniti ceo moj profesionalni status, da je baš ta uloga prekretnica i prečica do velikog uspeha, ali kako godine prolaze, ta nada je prestala da postoji i od veseloga optimiste ja postadoh suvi realista. Na svu sreću pa sam dobila ovu ulogu, inače bio mi je potpuno otvoren put ka opakom pesimizmu koji ima većina mojih kolega, vrsnih glumaca koji tavore na marginama umetničkih zbivanja. I sad opet mogu sebe da uvrstim u radosne, bezrazložne optimiste!

Šta za Vas predstavlja monodrama i kako ste se odlučili baš za ovaj tekst?

Moj profesor, dr Vladimir Jevtović, nas je uvek učio da je gluma i pozorište „kolektivni čin“ i naš zadatak je da partneru „dobacimo lopticu“. Stoga, monodrama je meni bila prilično neprivlačna. Za diplomsku predstavu studenti obično pribegavaju monodramama, ja sam našla komad sa četiri potpuno ravnopravna lica. Posebno u poslednje vreme, kad nas je nevolja naterala da se dovijamo na razne načine i zaradimo neki novac koji će nam obezbediti minimum egzistencije, koje nam često pozorišne plate ne obezbeđuju, moje kolege se često late nekog teksta sumnjivih umetničkih kvaliteta, ali je važno da može da se iskoristi kad se začuje ono „ajde glumac, kaži nešto smešno!“. Ovaj tekst se ne može podvesti pod tu priču. Moram odmah da kažem da nisam uopšte imala želju da

uradim monodramu, pa tražila tekstove. Jednostavno, stvari su se same izdogađale. Jednom prilikom, pri upoznavanju Milisava Milenkovića, dramaturga, on mi je rekao da obavezno pročitam roman mog zemljaka Jovana D. Petrovića „Lina, tvrđa od kamena“. Ne znajući šta će me snaći ja počnem da čitam. Tri dana sam bila potpuno obuzeta uskovitlanim emocijama koje je u meni probudila ova potresna ispoved. Znala sam da moram da oživim taj lik.

„Lina, od kamena tvrđa“ je izuzetno složena i zahtevna predstava, a Vi sa neiscrpnom energijom i lakoćom igrate ženu od rane mladosti, preko zrelog doba do duboke starosti. Koliko ste se u u kreiranju lika oslanjali na ženski instinkt, a koliko je tome doprinela režija Ivane Bogičević Leko?

Ivana Bogičević Leko nije slučajno izabrana da bude reditelj ove predstave. Nas dve smo zajedno studirale 4 godine i mada nikad nismo imale zajedničku studentsku vežbu, ja sam želela da baš ona uradi moju diplomsku predstavu „Keti i nilski konj“ M V Ljose u BDPu. Predstava je postigla izuzetan uspeh i da ne bi bombardovanja i raznih vojničkih obaveza možda bi još bila živa. Osam godina posle toga kad sam shvatila da moram da uradim Linu, jedina osoba za koju sam mislila da će ovo moći da oseti je bila Ivana, mada se ovih godina nismo družile i vidale ni profesionalno ni privatno. I tako je i bilo. Neverovatno je da smo imale potpuno iste asocijacije, ona bi tek otvorila usta da mi da neku indikaciju, a ja bih je već uradila. Sam proces je bio izuzetno prijatan i plodan. Potpuno smo razumevale jedna drugu, a najviše Linu, koja je zaista postojala i svaki deo ove predstave je autentičan. I „sve se lepo ugodilo“ što bi rekla moja junakinja, Petrovac na Mlavi, odakle je Lina, pisac, i gde žive moji roditelji, stade iza mene. Moj dugogodišnji prijatelj, koji je delom 'krivac' za to što sam krenula u glumačke vode, Radiša Dragojević, je imajući sluha za predstavu, kao što ima sluha i za brojna kulturna događanja u celoj opštini, podržao je naš rad i predstava je izašla pod pokroviteljstvom Centra za kulturu.

Dok ste igrali 'Linu', publika je aktivno učestvovala, spontano reagujući aplauzima, a na kraju predstave svoje iskreno oduševljenje izrazila je povcima 'bravo' i ustajanjem, pozdravljajući Vas na nogama! Kako ste se tada osećali?

Pomalo je zastrašujuće za glumca kad onako sam, potpuno ogoljen izađe pred publiku. Prazna scena, puno svetlo, na sredini kofer i lonac sa muškatom. Ništa više. Malo me je strah. Ostanem sama, nema drugog glumca, nema scenografije da se sakrijem, nema pauze da se odmorim i tako sat vremena. A stotine očiju nepomično te gledaju i ne možeš ih prevariti. Nema tu glume. Kao gladijator u areni, pred publikom, a zveri su strah, stid, nepoverenje u samog sebe, nesigurnost... I onda progovorim. Priča se plete i prepliće sama od sebe, emocije krenu i baš kao u antičkoj areni publika podigne prst nagore! Čuju se povici „bravo“, pozdravljaju stojeći na nogama, a ja shvatam da sam u ovoj borbi preživela i pobedila. Sve do sledeće borbe, do sledeće uloge

Kako su Vaše kolege dočekale vest o pobi na Festivalu monodrame?

Od svih mojih kolega najviše se mom uspehu obradovao moj dragi prijatelj, kolega i zemljak, Lepomir Ivković. On je

Lina

prvi te večeri proslavio moju pobeđu i održao govor pred celom kafanom.

Šta će se dalje dešavati sa predstavom 'Lina, od kamena tvrđa'?

U toku leta sam već odigrala desetak predstava na raznim gostovanjima. Predstoje mi niz festivala, nešto već do kraja godine, a mnogo toga naredne godine. Od jeseni će biti na stalnom repertoaru Pan pozorišta na Zvezdari, večernja scena. A ono što verujem je da ću Linu igrati sve do duboke starosti.

Poznato je da ste svojim pevanjem ostavljali jednako snažan pečat kao i glumom. Očekujete li neku ulogu u kojoj će Vaš muzički talenat biti više naglašen od glumačkog?

Volim da pevam, često sam u predstavama pevala i pevam. Čak i nastupam isključivo pevajući. Međutim, moje najveće interesovanje je zapravo za klasičan teatar, za klasičan repertoar. Podjednako sebe nalazim u komediji, kao i u drami, kabareu i mjuziklu. Što se samog pevanja tiče, u svetu postoji tendencija da jedan glumac mora da se obuči tako da može sve, i da peva i da igra i da glumi, a ne da postoje fahovi.

Vaš autentični glumački izraz obeležio je i afirmisao nastupe pozorišne trupe 'Balkan novi pokret'. Odakle potiče Vaše interesovanje za običaje i etno tradiciju naroda Balkana?

Opet sticaj okolnosti. Kad se dogodi da neko ko ima višak stvaralačke i životne energije, nema dovoljno poslovnog angažmana, a da pritom potiče iz sredine prebogatih inspirativnih motiva, uz to ume da glumi, peva, igra, pomalo režira i piše, poznaje ljude poput Milovana Zdravkovića, koji će sve to da upakuje i plasira na najbolji mogući način, onda se rodi trupa BALKAN NOVI POKRET.

Poslednjih godina ste kao kompletan autor realizovali nekoliko projekata. Da li se put od glumice do kompletnog autora može nazvati nekom vrstom glumačke evolucije?

Ima čak pet predstava i više od dvadeset festivala po većem delu Evrope.

Da li je to glumačka evolucija, ne znam. Postoje mnogi glumci koji počnu da režiraju, vrlo uspešno, mnogi odlično pišu i objavljuju, ali većina nikad ne krene tim putevima. Ja sam krenula, smelo, bezobrazno, svaki put bih ponešto novo naučila, sebe držala u glumačkoj kondiciji, otkrivala nove umetničke svetove koji su isto tako izazovni i inspirativni, ali ipak za mene je najveća radost baš ono od čega sam počela - zavesa se diže, svetlo pali, predstava počinje, a ja na sceni.

Šta je sledeće čime ćete iznenaditi i obradovati publiku?

Ne nadajući se ulozi u JDPu već sam napravila plan rada. Tu je jedna komedija, zatim još jedan kabare, a potom i drama, ali sve će morati da sačekaju do jeseni kad izađe premijera u JDPu.

Posle svega rečenog, stoji li tvrdnja da je i 'Vesna od kamena tvrđa'?

Kad bih u trenucima očajja i beznađa razmišljala o tome koliko mi je teško čekanje, sumnja, poniženja od raznih moćnika, samo mi je na um padala misao, koju sam onda posle devet godina našla baš u tekstu „Lina, tvrđa od kamena“, to je ujedno i životni moto glavne junakinje: „Svako svoj krst nosi, tako i ja moj, težak, al moj!“ I svako od nas nosi baš onoliki teret, koliki može da ponese. Izgleda da ja mogu dosta da ponese. I onda neka. Više volim da sam jaka, pa da me biju, nego slaba pa da me nipodaštavaju, mada sam ponekad želela da bar na trenutak budem „nežna plavaša“ kojoj svi čine i prema kojoj su svi pažljivi, jer je ona krhka i nežna! I posle svih ovih godina shvatila sam još nešto, jeste sreća svaki profesionalni uspeh, ushićena publika, odlične kritike, brojne nove ponude, ali još važnije od toga je upravo ono što se dešava posle ugašenih reflektora, kad publika ode, kad kolege odu svojim kućama, kad novinari svoje interesovanje okrenu ka drugome, a to je mir i spokoj doma, porodica i ljubav. A ja sam to našla i zato sam sto puta jača od bilo koga ko to nema.

Mirjana Jurčić

Anketa: šta je BITEF, a šta BELEF

Bitef je Beogradski internacionalni teatarski festival, a Belef je Beogradski letnji festival. Na njemu ima 300 čuda, turistička atrakcija, a Bitef je osnovala Mira Trailović i Joca Ćirilov. Na prvom Bitefu je bila grupa La Mama, 1969. god.

Lekar, 50 god

PISANJE JE ULAZNICA ZA PARALELNE SVETOVE

Na osnovu dramskog teksta 'Nar,' Sanje Domazet, nastala je zanimljiva predstava o životu legendarne meksičke slikarke, Frida Kalo, koja je izvedena u pozorištu Madlenianum i jedna je od uspešnih predstava koje su obeležile prethodnu pozorišnu sezonu. To je moderna priča o ljubavi, umetnosti, smislu života, bolesti i smrti. Rediteljka Ivana Vujić zamislila je Fridu Kalo kao metaforu umetnosti, naspram koje stoji svet bolestan od dosade i nerada. Fridu Kalo igra Dobrila Stojnić, u ulozi mlade Frida pojavljuje se Vanja Marković, dok je uloga Dijega Rivere poverena Slobodanu Beštiću. U predstavi igraju i Vanja Ejodus, Goran Daničić, Igor Ilić i Mihajlo Jovanović. Scenograf Kosta Bunuševac, zajedno sa dvoje mladih umetnika, slikao je tokom predstave, dok su plesne uloge izvodile Dunja Mahorčić i Gala Stojnić. Sanja Domazet je rođena u Smederevu, završila je Pravni fakultet u Beogradu. Dramski je pisac ('Punjene tikvice', 'Krla od olova'), ali se bavi i književnom i pozorišnom kritikom u dnevnom listu 'Danas'. Predaje na Fakultetu političkih nauka i sprema magistarski rad na temu 'Etika tabloidne štampe'. Osim predstave Frida Kalo, Sanja Domazet dovršila je i 'Koko' o najpoznatijoj kreatorki 20. veka, a za roman 'Ko plače', koji se ove godine našao u najužem izboru za NIN-ov roman godine, dobila je i nagradu 'Žensko pero'.

Sanja Domazet

nego čovek koji se bavi nekim drugim zanimanjem? Umetnici su u manjini, njihova se delatnost čini luksuznom i možda ne esencijalno potrebnom da bi društvo opstalo. No, to je, naravno, iluzija, jer baš umetnost naše živote od puke egzistencije, pretvara u živote koji su promišljeni i promišljeni, dakle, vredni življenja.

Kada ste napisali svoj prvi dramski tekst 'Punjene tikvice', koji je sa velikim uspehom izveden na sceni Jugoslovenskog dramskog pozorišta, da li ste poželeli da se bavite samo dramskim pisanjem i koliko ste zapravo u prilici da se posvetite samo pisanju, s obzirom na sve druge poslove koje uspešno obavljate?

Bez obzira da li pišete za teatar, ili priče, ili romane, suština je ista - tokom pisanja vi bivate zavedeni vašim materijalnim jezikom, on vas vodi, propušta kroz vas svoja sazvučja i meandre. Kad pišem za teatar, vidim pozornicu. Ali podela uloga u mojim komadima, moja idealna podela, nikada neće biti ostvarena u ovim vremensko-prostornim koordinatama. Zato što mnogi od glumaca koje čujem, dok pišem, koji izgovaraju moje replike, više nisu među živima. Dok pišem pozorišni komad, veoma često čujem Batu Stojkovića. Za vreme njegovog života, razmenili smo tek nekoliko rečenica. Ali njegova umetnost, umetnost glume nastavlja da traje i preko njegove smrti. On, dakle, postoji i dalje. To je samo jedno od divnih čuda koje vam bavljenje teatrom

omogućava. Teatar je vremenska mašina, apsolutni prostor u kome je moguće sve. Teatar je i mogućnost povratka u detinjstvo, u doba najveće znatiželje, uzleta, ali i najveće osetljivosti. Zato nije jednostavno baviti se pozorištem, svi oni koji se igraju lako bivaju povređeni.

I Milena Pavlović Barili i Frida Kalo kao junakinje Vaših drama, bile su umetnice velikog talenta. Šta je to što im je još bilo zajedničko, da baš njih dve odaberete kao dramske likove koji će oživeti na sceni?

I Frida i Milena imale su u životu neverovatno dar i ono divno kretanje "protiv struje", ono vedro, hrabro "uprkos". Milena Barili jeste Frida Kalo ovih prostora. Bolove koje je Frida Kalo imala u fizičkoj ravni svoje egzistencije, na telu, Milena Barili imala je u prefinjenoj strukturi svoje psihe, osetljive, krhke, lomljive i posebne, baš kao što je to i njen slikarski puls. Mi, koji živimo na ovim prostorima, Mileni Barili nismo vratili dug. O njoj tek treba pisati, govoriti, snimati filmove, pozorišne komade, balet. Ona je nas zadužila svojom genijalnošću. Red je da joj, makar sada, posle njene smrti, na dar odgovorimo poštovanjem i ljubavlju.

U kojoj meri je rediteljka Ivana Vujić prepoznala vašu viziju ove priče o slikarki Fridi i da li ste na probama iznosili svoje sugestije, ili ste sve prepustili rediteljskom tumačenju?

Ivana Vujić se veoma dugo i studiozno pripremala za rad na predstavi čija je tema Frida. Njeno studiranje Fridinog života i dela doprinelo je da predstava u njoj režiji ima snažno izražen likovni element, baš kao i visoku emotivnost, koja je bazična karakteristika Fridinog slikarskog opusa. Volim da sedim na probama svojih komada i da na tim probama ponešto, ponekad, sugerišem. Gledajući probe 'Fride', ja sam još jednom prisustvovala malom teatarskom čudu - kada nastaje živo tkivo predstave, polako, korak po korak, pred vašim očima. Sada je predstava na sceni i pripada glumcima i publici. U septembru, dvadesetčetvrtog, biće prikazana i u okviru jednog od BITEF-ovih programa.

Dovršili ste i dramski tekst 'Koko' o najpoznatijoj kreatorki XX veka. Na koji

način ste dramaturški postavili priču o ovoj neobičnoj i talentovanoj ženi?

U komadu o Koko, dve su Koko, stara i mlada. I one rekonstruišu protekli život na dva načina: jedna verzija je ulepšana, druga ona bolna, istinita. Sukob je tu - u traganju za onim što je prava slika, istinsko tkivo jednog proteklog života. No, nema u komadu definitivnog odgovora o suštini života same Koko. Pozorište, kao i svaka druga umetnost, pre svega operiše pitanjima. Ova planeta je mesto gde imamo više pitanja nego odgovora. Naš život je odgovor, čini mi se.

Planira se i izvođenje Vaše drame 'Disharmonija' koja je posvećena Vladislavu Petkoviću Disu u Beogradskom dramskom pozorištu. Koji segment života našeg velikog pesnika ste obuhvatili i šta je zapravo okosnica Vašeg dramskog dela koje uskoro očekujemo na pozorišnoj sceni?

Na sceni je poslednja Disova noć, na lađi 'Italija', koja će biti torpedovana i nestati zauvek u talasima. Letos sam išla i obišla sva ta mesta, Krf i Vido, nemirno dno Jonskog mora. Na Krfu je istina o našoj istoriji i nama samima, pa i o Disovoj sudbini. Taj komad o Disu, nalikuje mi na plovību po olujnom moru. Sam Dis je jedna od najlepših oluja koja se dogodila u našoj poeziji.

Anita Panić

GRAD BEOGRAD - GRADSKA UPRAVA
SEKRETARIJAT ZA KULTURU
u p u ć u j e
P O Z I V

USTANOVAMA KULTURE, UMETNIČKIM ASOCIJACIJAMA,
UMETNICIMA, ORGANIZATORIMA I AUTORIMA PROJEKATA
U OBLASTI KULTURE NA TERITORIJI GRADA BEOGRADA
da dostave

PREDLOGE PROGRAMA I PROJEKATA U OBLASTI KULTURE
ZA 2007. GODINU

Predmet godišnjeg konkursa Sekretarijata za kulturu Skupštine grada Beograda za 2007. godinu su predlozi programa u oblasti zaštite kulturnih dobara, bibliotekarstva, kulturno-obrazovne delatnosti, scenskog, muzičkog, muzičko-scenskog i vizuelnog stvaralaštva.

I Predlog programa ustanova i umetničkih asocijacija u oblasti kulture, uz popunjen obrazac, mora da obuhvati:

1. detaljan opis sadržaja programa po programskim celinama ustanove
2. učesnike i organizatore programa
3. dinamiku realizacije pojedinačnih programa
4. detaljan finansijski plan poslovanja (prihode i rashode)
5. detaljnu specifikaciju programskih troškova za predložene programe (po ekonomskim klasifikacijama)
6. plan prioriteta tekućih popravki i održavanja; izgradnje i kapitalnog održavanja zgrada i građevinskih objekata; nabavke mašina i opreme (po ekonomskim klasifikacijama)

Sekretarijat za kulturu dostaviće ustanovama i umetničkim asocijacijama tekst posebnog obrasca.

II Predlagači pojedinačnih programa i projekata, predloge dostavljaju na propisanom obrascu koji se može preuzeti u zgradi Gradske uprave grada Beograda, Trg Nikole Pašića br. 6, na prijavnici, radnim danom u terminu 10-15 sati. Obrazac se može preuzeti i sa zvaničnog web site Skupštine grada Beograda: www.beograd.org.yu

Ukoliko predlagač konkuriše sa više različitih projekata, predlagač popunjava obrazac za svaki projekat pojedinačno.

Rok za podnošenje predloga je 1. oktobar 2006. godine.

Predlog programa u 5 primerka poslati (po mogućstvu i u elektronskom obliku) na adresu: Skupština grada Beograda - Sekretarijat za kulturu, Beograd, Trg Nikole Pašića br. 6.

Sekretarijat za kulturu se obavezuje da o rezultatima konkursa obavesti podnosioca predloga u roku od 30 dana od dana usvajanja programa.

Napomena: Konkurs ne obuhvata programe u oblasti izdavaštva i filmske umetnosti

Predmet posebnih konkursa tokom 2007. godine su: otkup publikacija za biblioteke čiji je osnivač grad Beograd, otkup umetničkih dela likovne i primenjene umetnosti, stimulacija filmskog stvaralaštva i stimulacija kapitalnih izdanja.

NAJDRAŽE SU MI ULOGE KOJE TEK DOLAZE

Kako definišete svoj lik u komadu 'Frida Kalo' i koliko Vam je glumački bilo inspirativno da učestvujete u predstavi o zaista neobičnoj ženi, slikarki čiji je život bio ispunjen ljubavima, strastima i pre svega velikim darom?

Dar inspiriše, pogotovo dar različit od onog koji nosite. Frida Kalo nikoga ne ostavlja ravnodušnim. Nema osobe koja će mirno proći pored neke njene slike. Ona je uticala na sve čega se dotakla. U komadu igram jednog od ljudi koje je volela - Lava Nikolajevića Trockog. U trenutku kada se događala ljubav između njih dvoje, ona je već bila veoma bolesna, njen brak sa Dijegom bio je prekinut i ona je bila povređena i veoma očajna. Svaki put kada izađem na scenu i suočim se sa tom i takvom Fridom, polupokretnom, u krevetu, imam svest o tome da tokom čitave scene između nas kao da stoji smrt i da mi uzalud pokušavam da dopremo jedno do drugog. U životu, Trocki je umro pre Frida. Do kraja svog života, ona ga se sećala. Spominje ga u svom dnevniku i na samom kraju.

Igrali ste i u predstavi 'Punjene tikvice' koja je takođe nastala po dramskom tekstu Vaše supruge. Kakav je

osećaj kada na sceni tumačite lik u drami koju je napisao neko ko Vam je emotivno veoma blizak?

Igrao sam u Sanjinim 'Tikvicama', to je bila snažna tragikomedija. Voleo sam taj lik, uživao sam u njemu. Trocki je nešto sasvim drugo, on je jedna glumačka etida. U trenutku kada počnete rad na ulozi, prestajete da mislite o tome ko je komad pisao - zadatak stoji pred vama. Sanjine komade veoma volim i pri tom nije u pitanju moja subjektivnost. U njima bih igrao baš sve.

Ove dve predstave su žanrovski veoma različite. Imati li Vi svoj fah, kada su uloge u pitanju i šta Vam zapravo više odgovara po umetničkom senzibilitetu?

Nemam fah, volim da istražujem. Najdraže su mi zaista one uloge koje tek dolaze. Ne postoji ni jedan rad na ulozi koji mi nije doneo novo saznanje i o sebi i o svetu, ali i o samom procesu glume, o kojoj se ipak malo zna i malo piše na stručan način.

Da li na jesen spremate neku novu ulogu i šta mislite, da li se status glumca u poslednjih nekoliko godina popravio u srpskom pozorištu?

Goran Daničić

Na jesen me očekuje nekoliko poslova - nešto su ekranizacije, a drugo poslovi vezani za teatar, no - o tome ću govoriti kada dođe na red. O statusu glumca veoma je teško govoriti. Status ne postoji, postoji samo želja da se status napokon stekne i očuva. No, što neko reče, ovde najviše zarađuju oni koji najmanje rade.

Anita Panić

POZORIŠTA ZA DECU SU PASTORČIĆI

BRANKO MILIĆEVIĆ KOCKICA I SLOBODANKA CACA ALEKSIĆ

Bili ste ove godine na Festivalu pozorišta za decu u Kotoru. Utisci?

CACA: Svaki festival je, u stvari, sajam, promocija neke delatnosti sa ciljem da se poveća prodaja. Festivale su izmislili proizvođači i trgovci koji koristeći čovekovu potrebu da se takmiči i potrebu medija da o nečemu izveštavaju - zarađuju. Nekada su sa Kotorskog festivala izveštavali svi mediji. Otvaranje festivala i dodele nagrada pratila je i RTS, pa se naš "dobitak" ogledao u tome što smo posle festivala imali veći broj publike. Poslednjih godina izostaje medijska pažnja, pa u promotivnom pogledu gostovanje u Kotoru pomalo gubi smisao.

BRANKO: Volim da se takmičim, ali u umetnosti ne postoji štoperica, niti koš, niti gol, pa prvo mesto zavisi jedino od sudija koji se nešto dogovaraju iza zatvorenih vrata. Zato svi učesnici ozbiljno sumnjaju u njihove odluke. Ranije sam se nervirao kada neko pozorište dobije više nagrada od "Puž". Sad više ne gledam druge predstave pa se ne nerviram.

Kako vidite poziciju pozorišta za decu u Srbiji?

CACA: U Beogradu je mnogo bolje nego pre. Grad nas je zaista obilno snabdeo tehnikom. Mislim na reflektore, tonske uređaje računare i slično. Međutim, gradska uprava "velika" pozorišta više mazi. Pozorište na "Krstu" je renovirano, "Zvezdara" je dobila još jednu salu, "Terazije" su odnedavno velebnije, a "Jugoslovensko" je sazidano od temelja do krova. Pozorišta za decu su ipak pomalo pastorčići. "Buha" očekuje renoviranje godinama, "Radović" prokišnjava, "Pinokio" ima nerešive probleme sa prostorom, a i "Puž" je kućica postala pretesna. Verujem da je u unutrašnjosti slično, ili možda gore.

BRANKO: Slažem se sa Cacom da je mnogo bolje nego pre. I zaista, da nije ovih "velikih" pozorišta i preskupih specijalnih projekata na koje se troše velike pare, mislio bih da nama "malim" teče med i mleko. Ovako vidim da nam teče samo mleko, i to na kašičicu. Naravno, jedino kad kukamo. Ali, tako je to, dete ne dobije sise dok ne zaplače. A predstave za decu bi trebalo da budu velebnije i spektakularnije od onih za odrasle. Deca ne vole simboličan kostim. Za odrasle je dovoljno staviti nekome samo krunu da bi bio kralj, ali dete očekuje da jedna princeza ima i dijamenu sa svetlucavim dijamantima i nisku bisera i haljinu od svile i kadive, i zlatne cipelice.

Da li je dovoljna institucionalna podrška da bi pozorište za decu opstalo, i da li je teško pronaći sponzore koji će pomoći produkciju pozorišta za decu?

CACA: Branko i ja smo osnovali "Puž" kao privatno pozorište pre tačno trideset godina, ali vrlo brzo smo shvatili da je privatno pozorište kod nas iluzija. U početku nam nije bilo jasno da pravo pozorište, dakle, institucija koja ima krov nad glavom, ansambl i repertoar ne može da zarađuje. Umetnost je skupa delatnost i uvek je imala mecene. Danas je institucionalna podrška sve bolja, ali sponzore za pozorište je veoma teško naći.

BRANKO: Uveren sam da smo Caca i ja najrelevantniji ljudi koji smeju da kažu da je privatno pozorište za decu iluzija. Moguće je praviti male putujuće predstave sa dva tri glumca i dekorom koji može da stane u ovekci gepek. Pravili smo i spektakle sa tridesetak učesnika i gostovali po halama, ali to je ipak samo estrada ili "tezga". Tako smo radili deset godina, ali tek kad smo dobili salu i kad

je grad počeo redovno da nas finansira počeli smo da pravimo pravo pozorište.

Da li "Puž" ima problema sa prodajom predstava?

CACA: Puž nema problema sa takozvanom "slobodnom prodajom". Mislim na predstave koje prikazujemo petkom, subotom i nedeljom kad su u publici deca i odrasli. Teže prodajemo predstave školama i vrtićima iz dva razloga. Prvo, nemamo glumački ansambl, a glumački honorari nisu mali pa je cena naših predstava u "otkupu" veća od cene u ostalim pozorištima. Na žalost, oni koji kupuju predstave prvo misle na cenu, pa onda na kvalitet. Ista stvar je i sa gostovanjima. Drugo, što naročito važi za gostovanja: pojavio se veliki broj raznoraznih glumačkih, mađioničarskih i klovnovskih grupa koji idu na "tezgu" budžasta. Nije toliko strašno što prava, dobra profesionalna pozorišta gube to tržište, koliko je strašno što se publika upropašćava.

BRANKO: "Puž" je prilično hendikepiran u odnosu na ostala beogradska pozorišta. Predstave koje ređe stavljam na repertoar su one, uslovno rečeno, najbolje. Mislim na velike festivalske

predstave sa mnogo glumaca. Školska publika ne može da gleda naše spektakularne predstave kao što su "Pepeljuga", "Aleksa u zemlji čuda", ili "Nevaljala princeza" zato što treba platiti po desetak glumaca. Pokušavamo sa sekretarijatom da nademo rešenje, kako bi izvođenje takvih predstava moglo nekako da se finansira, ali za sada još uvek "ne postoji pozicija" za tako nešto.

Koje predstave se prodaju lako, a koje se prodaju teško?

BRANKO: U "Pužu" se ništa ne prodaje teško, ali je činjenica da bolje idu jako poznati naslovi, i to uglavnom bajke.

CACA: Smatram da samo nekvalitetne predstave, ili preterano autistične ne nalaze publiku. Mi takve predstave nemamo i nadamo se da ih nećemo imati.

Na ovogodišnjem festivalu TIBA je održan internacionalni okrugli sto, čija je glavna tema bilo pitanje da li pozorište za decu treba da suoči decu sa problemima koji ih okružuju, ili da stvara jednu eskapističku stvarnost. Kako vi razmišljate o ovom problemu?

SAN O ŽIVOTU, ILI EGOMANIJA U JEZIKU ZIDOVA

Subjektivno objektivni utisak o 12. Infantu

Novi evropski teatar stremi društveno angažovanom izrazu na sceni, on je zamenio raniju potragu za novom formom, a upravo to je, kao i činjenicu da je savremeni čovek sve izgubljeniji u društvu čijem vrtoglavom napretku kumeje on sam, za svoje selektorsko uporište označila dramski pisac, Maja Pelević, selektor 12. Infanta (od 24.6. do 1. 7. u Novom Sadu).

"Egomanija" zagrebačkog "Exit" teatra (nagrada za predstavu u celini) odlično je struktuirano scensko uprizorenje savremenog pakla zvanog sticanje profita. Kako postati "profit personaliti", kako profitirati STALNO i što brže i profitabilnije plivati u imperativnom *must have* grotu, ali i opstati u žestokoj konkurenciji za imanjem, duhovito su nam, u *power point* duhu prikazali Nataša Lušetić (autor koncepta i teksta, reditelj i glumica u predstavi) i izvrsni Damir Klemenčić (autor teksta i glumac u predstavi),

CACA: Nisam bila na tom okruglom stolu, ali ako se bajka shvata kao bežanje od stvarnosti i stavlja u drugi plan, a ističu se realni porodični ili društveni problemi kao nešto što treba deci servirati kroz pozorište, onda sam za bajku. Po tom pitanju je Bruno Betelhajm sa svojom izuzetno ozbiljnom i studioznom knjigom "Značenje bajki", potpuno u pravu. Za dete su najvažniji porodični odnosi. Devojčica koja je ljubomorna na majku jer hoće da zauzme njeno mesto uz oca, i dečak koji je kao mali alfa mužjak u sukobu sa ocem, u velikom su problemu jer svoje roditelje istovremeno i vole. Ljudska priroda je zato stvorila bajku koja, kao simbol realnog života, rešava detetu problem tako što je majka maćeha, ili veštica, a otac zmaj, div ili zli kralj, pa njihovim uništenjem bajka detetu nudi idealno rešenje.

BRANKO: Volim ovo pitanje, i često ga čujem, ali u intervjuima za "normalne" dnevne i nedeljne novine ne mogu na njega da odgovorim onako kako bih hteo jer je to za "normalne" čitaoce dosadno. Ludus je "nenormalna" novina pa mogu malo da udavim. Znam napamet i Betelhajma i sjajnu Propovu knjigu "Morfolgija bajke" i tvrdim da svi studenti dramaturgije i režije, (pa i profesori) treba da je bistre od prve do četvrte godine. Međutim, iako znam da i po Betelhajmu i po Propu grešim, ja bajke

ulepšavam. Betelhajm zamera Pjerou što je, na primer, originalnu verziju Grimove "Pepeljuge" ulepšao tako što je izmislilo zlatnu cipelicu umesto staklene. Naime, staklene cipele su providne pa se vidi krv koja curi iz osakaćenih stopala zlih sestara (što im je učinila majka) i tako bivaju otkrivene. Pjero je to promenio zato što je bio pripovedač na francuskom dvoru i tako nešto nije imalo prolaz. Ja sam "gori" od Pjera. U mojoj "Pepeljugi" maćeha uopšte nema, a zle sestre bivaju kažnjene veoma blago. Sve moje obrade bajki su na tom principu. Ublažujem ih. Nekada sam to radio nesvesno, ali sada radim namerno zato što verujem da umetnost služi da popravi čoveka, a da u detetu formira dobronamernu ličnost.

Da li mislite da u domenu pozorišta za decu ima više prostora za umetničko eksperimentisanje? Da li Vi imate afiniteta prema tome?

BRANKO: Ja volim da eksperimentišem. Na kraju krajeva, odnosno, na početku početka, Caca i ja smo se afirmisali eksperimentalnom predstavom "Hamlet u podrumu" koja je izvedena u "Ateljeu". Međutim, malo sam se prikočio. Svaki eksperiment, kao i referendum, ne može da ne uspe. Otkrije se istina, odnosno, da nešto valja, a da nešto ne valja. Eksperimentalne predstave uglavnom otkrivaju šta ne valja. Mi u "Pužu" ne pravimo "bitefvske" predstave i ne bavimo se umetničarenjem. Što bi naš seljak rekao: "Nemam računa". Istina, voleo bih da mi neko da grdne pare i kaže: "Evo, uradite šta god hoćete." Na žalost, to mi se nikada nije desilo, niti će.

Svi oni koji čitaju ove novine znaju koje predstave idu, a koje ne. Razumem umetnike koji žele da probaju nešto novo, nešto drugačije, nešto ekstra. Svaki umetnik jeste i treba da bude poseban. Ali ne razumem zašto eksperiment koji pokaže da neki pokušaj nije uspeo ne nailazi na javnu reč o istini. Uglavnom po kuloarima pričamo o čemu se radi. Čak ni činjenica da preskupe predstave bivaju izvedene samo nekoliko puta ne menja stvar.

Šta planirate u predstojećoj sezoni?

BRANKO: Već krajem oktobra izlazi premijera "Carobne frule", u decembru novogodišnja predstava, početkom aprila projekat Milene Pavlović, a juna "Pigmalion" Bernarda Šoa.

Ana Tasić

sonista Ištvan Čik) provele su nas kroz sopstvene radosti i strahove briljantno ih utapajući, čas u duhovite, čas u duboko potresne pokrete, predstavljajući nam se pri tom vrlo smelim i inteligentnim dramsko-narativnim intermecima.

Najavljena kao najveća zvezda Infanta 06., Tanja Ostojić je u svojoj "Nemogućoj integraciji" problematizovala neke kontradiktornosti zapadne civilizacije koja malog čoveka sa Istoka (Istok je u tom smislu sve ono što je severno, južno i istočno od njih) tretira kao divlje biće koga ona, svojom rigidnošću i zastašujućom medijskom manipulacijom, lišava prava da bude čovek pretvarajući ga istovremeno u opasnu terorističku metu, spremnu da uništi svu nepodnošljivu lakoću (zapadnjačkog) postojanja!

Ceo ovaj performans, koji je na trenutke ipak izgledao tek kao puka provokacija salonskog anarhiste, Ostojićeva je napravila na osnovu svojih ranijih umetničkih akcija, među kojima je najoriginalnija njena internetska *naked* potraga za mužem sa pasošem EU.

Iako se ni ovaj Infant, mada se to dolaskom novog selektora očekivalo, nije ispostavio ozbiljno planiranim festivalom, ako ništa drugo njegovim ovogodišnjim izdanjem, bar u naznakama je prekinuta tendencija njegovog višegodišnjeg rapidnog propadanja. Nažalost, to propadanje imalo je i ove godine svog uverljivog predstavnika. Bila je to skandalozna predstava "Sinagoga" (produkcija Festivala i Masuah organizacije iz Izraela) koja je svojim površnim koketiranjem sa tekstovima iz Talmuda i Midraša i neveruljivim bavljenjem dotičnim materijalom bila uvreda elementarne ljudske inteligencije, apsolutna mentalna i vizuelna tortura svakom ko je te večeri kročio u velelepni prostor novosadske sinagoge.

P.S. Predstave na Infanta 06. ocenjivali su: koreoreditelj/osnivač Teatra Mimar Nela Antonović, glumica/profesor na AU u Novom Sadu Vesna Ždrnja i reditelj/osnivač grčkog Oma studija Andonis Dijamantis.

S. Miletić

TEATAR KAO KOLATERALNA ŠTETA MEDIJSKOG RATA

U maleroznom broju 13, lista 'Standard' od 18.8.2006. izašao je na 6 strana ilustrovani članak pod naslovom **SLADAK ŽIVOT TEATRA**, sa nadnaslovom **Pozorišta bez kontrole**, a sa podnaslovima: *Dejan Mijač je vođa klana, Medenica sklanja Biljani konkurenciju... Često je upravo budžetski novac izvor davanja naduvanih honorara, reč je o još jednoj staroj bolesti... Spomenici Bakočeviću, Grudenki, Mojovički... U pravdanju troškova i pravljenju kalkulacija ne vidi se gde idu pare...*

Objavljeni su spiskovi najskupljih beogradskih predstava u poslednje dve godine, i u 2006. gde su navedeni samo reditelji, kao da su oni jedini odgovorni za lovu. Nema imena pisaca (pa se ne vidi da li je taj deo para ostao u zemlji ili je "izliven" sa ostalom lovom za uvoz svega i svačega). Da li smo dakle, ponovo više dali za uvoz nego za sopstvenu proizvodnju, što nam je boljka i u ostalim delatnostima, ne samo u teatru? Nema ni imena scenografa ni kostimografa, premda je poznato da oko 70% novca za pripremu pozorišne predstave odlazi na opremu, koju osmišljavaju likovni saradnici. Obično tek oko 30% sredstava odlazi na bruto autorske honorare (pisac, reditelj, muzika, scenograf, kostimograf, koreograf, lektor, glumački honorari za probe...). Bude i drugačijih srazmera ako kupite skupa brodvejska autorska prava, ili izdržavate goste-strance u hotelu mesecima, ili imate gole glumce na goloj sceni... ali je pomenuti odnos: 30% za bruto autorske i izvođačke honorare prema 70% za bruto materijalnu opremu i zanatske usluge, najčešći.

Zanimljivo da niko od tih koji ne znaju kud odoše pozorišne pare (pa se po novinama hvale svojim neznanjem!), ne zna čak ni to da najmanje 20% ukupne sume odlazi nazad državi, kroz PDV za materijalne nabavke, a kroz razne doprinose za izvođačke i autorske honorare. Što je u slučaju "Korus lajn", lepih 17.400 evra! Kao što od bruto pozorišnih plata 40% odlazi nazad državi u vidu raznih doprinosa.

Na osnovu čega se piše o "naduvanim honorarima" ako ne postoje "cenovnici" ni limiti?! Do nedavno su na koordinaciji upravnika bgd teataru ustanovljavani gornji limiti honorara, a SDUS je formirao donje limite, ispod kojih se rad smatrao "dampingom". Između njih je postojao manevarski prostor za dogovor direktora i autora, a na osnovu oba moglo se proceniti da li su neki honorari naduvani ili ne. I tada su postojala odstupanja za izuzetne umetnike i za - simpatije, ali je sve ipak bilo jasnije. Osim toga oba "cenovnika" služila su kao orijentir i autorima i direktorima, a i finansijerima koji su već na osnovu predkalkulacije mogli proceniti kako stoje stvari. Poslednji takav "cenovnik" objavio je LUDUS pre par godina. Ako ne postoje relevantni javni reperti onda je svaka priča o preplaćenosti i podplaćenosti odprilikativna i privatna, a honorari se formiraju po principu "jači-kači" i ostaje ogroman prostor za medijsku manipulaciju. Jer ni danas situacija nije baš tako mutna kao što piše 'Standard'. Direktori teataru, tj. računovodstva u njihovo ime, šalju Osnivaču onakve izveštaje kakve od njih traži nadležni Sekretarijat, koji uvek može da zahteva precizniji izveštaj. Može da formira i upitnike. Ali zašto bi Osnivač centralistički kontrolisao direktore koje je sam postavio bez konkursa i u koje onda verovatno ima bezrezervno poverenje? Što je logično. To bi zbilja mogli da obave nezavisni kontrolori, koji bi mogli da iskontrolišu i osnivača i festivale. I koji bi sami koštali solidne pare. Zašto ako već

imamo finansijsku policiju? I ona je, valjda, nezavisna. Ako postoji informativni razgovor, što ne bi postojalo informativno prelistavanje?

Aktuelni Osnivač je potpuno preuzeo kontrolu nad osnovnim nabavkama, pa teatri više ne traže novac za kupovinu sredstava za rad, nego pošalju zahtev za npr 20 reflektora, 40 sijalica, tonsku miksetu i laserski štampač... I vrlo brzo dobiju 20 reflektora, 40 klapni (neuništiva metalna stvar na reflektoru, za razliku od sijalice) koncertni klavir i tri kompjutera... Zato teatri nemaju nikakvih problema sa pronalaskom najpovoljnijeg dobavljača, i sa uvozom, sve to obavi Sekretarijat.

O ČEMU SE RADI

Kad se pažljivo pročita, jasno je da tekst u 'Standardu' napada zaostalo komunističko poslovanje posrednika (Sekretarijata i gradske vlade) u raspodeli novca za kulturu, zagovarajući zapravo - staljinističko poslovanje, odnosno totalnu kontrolu! Sa namerom da uvuče javnost u unutarpartijski sukob vladajuće gradske partije, koja je na nivou Države opozicija, mada ima Predsednika!

To što će uzgred javnosti i narodu ogaditi pozorište i pozorišne poslenike je samo kolateralna šteta, sa stanovišta novinara nebitna, valjda. Kao i to što će nas zavaditi međusobno i sa svim ostalim umetnicima. Manje plaćeni pozorištarci, a pogotovo oni bez posla još više će da zamrže takozvanu pozorišnu elitu. Da ne govorimo o pozorišnim ljudima izvan Beograda čija čitava sezona ne košta koliko jedna beogradska premijera.

(Direktor Muzeja primenjene umetnosti već je izjavio da je Grad dao "uvredljivo malu sumu" za bijenale scenskog dizajna! U Politici se već bune radi renoviranja Zvezdare i Radovice, jer se kao samo pozorišta renoviraju!)

Romanopisci će da se smrznu kad pročitaju kako I.M Lalić kaže da je dobio 4000 evra za dramu "Društvene igre"

(koja je na prošlogodišnjem BELEFU izvedena koliko puta? I gde je sad? Gde su ostale predstave sa prošlogodišnjeg Belefa?). Pošto književnici mogu 4000 samo da sanjaju ili da ih dobiju ako pobeđu u konkurenciji sa još 100 skribošana na nekom književnom konkursu. Čast izuzecima! Ni jedan romansijer neće se u besu setiti da dramski pisac već na premijeri "potroši" onoliko publike koliko je prosečnom prozaisti (ili pesniku) ukupan tiraž, danas. Kao što mu neće pasti na pamet ni to da dramski pisac ima "za vratom" reditelja koji može da ga vine u visine ili sahrani u dubine, pa glumce koji će ga "interpretirati" - kako hoće ili kako mogu... pa marketing koji ga neće "dovoljno" reklamirati... (jer nikad nije dovoljno. Sujeta.)

Najementniji slikari već su ionako besni na naše scenografe i kostimografe čije skice koštaju 2000 ili 5000 evra, dakle sumu snova za njihove umetničke slike. Setiće se da materijale scenografu i kostimografu plaća teatar, dok oni svoje skupe boje plaćaju sami, ali neće misliti o tome da te iste kostime i scenu vidi na prve tri reprize više publike nego njihove umetničke slike za mesec dana izložbe u ekskluzivnoj galeriji. Kao ni to da scenograf i kostimograf zavise i odgovaraju za veliku grupu stručnih i nestručnih majstora, sa kojima rad nije uvek lagan, kao slikarevo slikanje u tišini ateljea.

Kad najšira publika (ukoliko 'Standard' ima takvu) pročita da pozorišna predstava košta kao trosoban stan, ima da zamrzi i teatre i predstave. Naručito podstanari koji su inače često u teatru i bioskopu jer nemaju kud.

Nikome, na osnovu 'Standardovog' članka, sigurno neće pasti na pamet da nas pozorišta danas predstavljaju po svetskim festivalima kao miroljubiv i kreativan narod (što je takođe skupo, ali vredi), a ne kao genocidan kako nas još uvek predstavljaju mediji.

Smatramo da nam je reagovanje na ovakav napis staleška obaveza, jer ne možemo mirno dozvoliti da postanemo kolateralna šteta u medijskom ratu. Pogotovo što 'Standardov' članak zapra-

vo ne postavlja prava pitanja, niti traži prave odgovore.

PRAVO PITANJE

Ako je "Korus lajn" (prvi na listi "trošadžija") već potrošio 86.749. evra onda nema nazad, pa više nije ključno pitanje na šta tačno (odnosno to je pitanje bitno samo onome ko hoće nečiju glavu na panji!) nego pitanje: **Da li je vredelo?** Na ovo, po nama bitnije pitanje, odgovoriće publika, pa i kritika (ako se njoj može verovati) a mi podsećamo da su mnogi pozorišni poslenici (ja, npr.) već kod stavljanja tog mjuzikla na repetoar, (dakle pre nego što je potrošio pare i "izlio" lepa sredstva iz siromašne Srbije u bogatu Ameriku!) lajali da je nonsens otvarati domaći teatar stranim mjuziklom. Nego da je za tu priliku valjalo poručiti nov, naš, od Bajage ili Balaševića ili Kornelija Kovača. Ne zato što imam nešto protiv američkog mjuzikla, nego zato što igranje tuđeg mjuzikla ne čini našu kulturu, već kolonijalnu. Bajagin mjuzikl, ma kakav da bi ispaao (a svakako bi nas se više ticao, kao i Borina *Lutka sa naslovne strane!*) bio bi deo naše kulture. **Dakle, bio bi kreacija, a ne informacija.** I "Korus lajn" je naravno kreacija na Brodveju, na Terazijama je - informacija o Brodveju! Mogao se igrati nekom drugom prilikom. Ići tuđim putem znači uvek ostati iza! Originalnost je potraga za sopstvenim putem.

Uzeti tuđ mjuzikl za svečano otvaranje svoje scene, činilo mi se isto kao uzeti seksualnu profesionalku za sopstvenu prvu bračnu noć. Ovim međutim odgovaramo na pitanje: **da li je trebalo,** koje takođe više nije aktuelno (osim kao nauk za ubuduće). Na pitanje **da li je vredelo,** mladi glumci, koji su na audiciji odabrani za "Korus lajn" odgovaraju: **jeste!** Jer, delom pomenutih para oni su godinu dana finansirani da nauče igranje i pevanje mjuzikla. Pošto su naučili, vredelo je, pogotovo što kod nas ne postoji druga škola za takvo usavršavanje. Ako je dakle dvadesetak odabranih

mladih glumaca "stipendirano" za edukaciju, onda je to i ulaganje u budućnost a ne samo trošak jedne premijere.

Ako Pozorište na Terazijama od ulaznica za istu predstavu zaradi mesečno oko 14.500 eura, za četiri izvođenja, kao što kaže Darijan Mihajlović, onda takođe ispada da je vredelo. Jedino što ne kaže koliko ta 4 izvođenja koštaju sama po sebi, kad se uračunaju materijalni troškovi (npr ona pumpa što konstantno crpi vodu ispod scene...) i izvođački honorari... (50-tak umetnika na sceni).

Na sličan način može se promisliti i da li je vredelo potrošiti tolike pare za ostale navedene predstave. Za *Brod ljubavi* Nebojše Romčevića, u režiji Darka Bajića u *Zvezdara teatru*, koji je sa svojih 36.144 EU tek na sedmom mestu potrošačke liste za 2006. ja mislim da je vredelo. O nekima za koje možda nije, neka pišu drugi. Neki koji znaju nešto o teatru, a ne novinar 'Standarda', koji ne zna čak ni to da su teatri u avgustu na kolektivnim godišnjim odmorima, jer je avgust "špic mrtve sezone" pa je smislio da baš u to vreme traži beogradske upravnike, da ih naravno ne nađe, pa da im javno prigovori njihovo zakonsko pravo - da se odmore! Da li je neko hteo da ostavi utisak kako su direktori potrošili pare i otišli da se švrćaju?

IMA LI PROMAŠAJ POSLEDICE?

Još jedno pitanje koje jeste bitno, a koje 'Standard' ne postavlja glasi: **Da li promašaj, pogotovo ako je skup, ima neke posledice za upravnike i autore takvog projekta?** Pa... možda ima eto takve da ih neko malo pljučne u novinama, sa ili bez argumenata. I to zajedno sa onima koji nisu napravili fiasco nego uspeh. "Skakavce" JDP-a koji su pobedili na svim festivalima, zajedno sa nekim predstavama za koje ste jedva čuli! Samo na osnovu cene koštanja. Pitanje se ne mora postaviti za "Trg heroja" Ateljea 212, za koju mnogi kažu da je perfektna i smrtno dosadna, pa je čak kružio i vic

POZORIŠTA BEZ KONTROLE

Sladak život teatra

DARIJAN MIHAJLOVIĆ
Corus line
 koštao 86.749€

Na pozorištu...
 Zbog kolateralne štete...
 Pozorišta bez kontrole...
 Sladak život teatra...

DARIJAN MIHAJLOVIĆ
 Glumački sekretar za kulturno nasleđe i umetničko stvaralaštvo

Za 10 predstava u poslednje tri godine iz gradskog budžeta...

Sladak život teatra

Pozorišta, koja su u poslednjih pet godina trošila novac bez kontrole, završavaju tu etapu svog slatkog života

Najskuplje predstave u 2006. godini

1. HERCUL, 2006. Pozorište na Terazijama Slavko Balašević	60.240 €
2. ČIKADO, 2006. Pozorište na Terazijama Kornelija Kovača	60.240 €
3. ODUMIRANJE, 2006. Atelje 212 Egih Samir	54.216 €
4. BROT ZA LUTKE, 2006. JCP Slobodan Urošević	54.216 €
5. TRANSLIVANIA, 2006. BDP Ilija Karadžić	48.192 €
6. RANJENI ORAO, 2006. Atelje 212 Aleks Stojanović	43.374 €
7. BROT LJUBAVI, 2006. Zvezdara teatar Darko Bajić	36.144 €
8. BRZINA TAME, 2006. Zvezdara teatar No zna se ništa	36.144 €
9. ČEKALJUCI GOSPO, 2006. Atelje 212 Duško Telić	30.120 €
10. POSETA STARE DAME, 2006. Bald teatar Stefan Bistić	28.915 €

...eno je 50 hiljada evra, pa predstava... za 40 miliona od 30 hiljada

kako ima bolju izlaznost publike nego izbori. Jer ako je perfektna onda ima izvestan broj strpljive publike. Ali bi se ipak moralo upitati za projekte koji ne dožive ni toliko repriza koliko su imali proba. Ima li takvih na navedena dva spiska? Finansijska kontrola, makar i najpreciznija, na to pitanje ne bi odgovorila. Možda je sve u redu, svaki dinar ima svoj račun ili ugovor, a premijera pukla. Važno da niko nije ukrao pare, a što je ukrao ljudima (izvodačima malo više a publici malo manje) po parče života - nikom ništa. Da nije malo naopako?

Tu ih, naravno, može izvaditi ljudsko pravo na grešku. Koje nas dalje dovodi do novog pitanja: kako to da neki imaju pravo na čitave serije grešaka a drugi ne dobiju šansu ni za jednu jedinu?

Ima li posledica npr. kad umetnici u pozorištu prime rešenje u kome piše da im pripada koeficijent od 6,8 ali će oni do daljnjeg primati platu po koeficijentu 5,5 jer Pozorište nema sredstava?! Pošto je Direktor kažu radnici skupo platilo dva fijaska jer je širio delatnost teatra na područja koja pokrivaju drugi teatri, a zanemario osnovnu delatnost i namenu matične kuće! Nema posledica, osim što ljudi primaju plate umanjene za 20% i što ne rade svoj nego tuđ posao! Ako je direktorima već zabranjeno da primaju glumce, ima li posledica kad prime 4 sekretarice? Pa nema. Nisu primili glumce, a sekretarice nisu zabranjene.

SUKOB INTERESA

Ivan M. Lalić

U 'Standardu' dalje pitaju o da li je sukob interesa kada dobar glumac (pominju Svetozara Cvetkovića) koji je i direktor teatra igra na svojoj sceni, kad pisac stavi svoj tekst na svoj direktorski repertoar, kad reditelj režira u pozorištu gde je i direktor... Insinuiraju se da bi bilo lepo kad bi umetnici za vreme direktorovanja prestali da se have umetnošću (što bi značilo da sami sebi nametnu kreativnu apstinenciju, koja je uzgred rečeno, opasnija od seksualne!)... Nekako se ispod redova nudi zaključak da bi bilo najbolje kad bi direktori bili - neumetnici. Mi koji smo dovoljno matori da se sećamo i takvih likova, možemo vam odgovorno posvedočiti da to ne da ne bi bilo najbolje, nego bi bilo najgore! Jedino što je gore od mastiljare na čelu teatra je - loš umetnik.

I u ovom segmentu teksta ne postavlja se pravo pitanje: da li pomenuti umetnici-direktori rade te umetničke (uz direktorske) poslove u svom pozorištu za direktorsku platu ili za umetnički honorar? Jer, ako uzimaju pun umetnički honorar (za rad u svom teatru u već plaćeno radno vreme) onda jeste sukob interesa. Ali ako rade za neku "varijabilu" ili ako su sopstvenom pozorištu manji trošak nego angažovanje glumca, tj. reditelja, istog kalibra, sa strane - onda sukoba interesa zapravo nema.

Ranije se takav rad nagrađivao sa do 50% na platu, do ukupno 6 meseci, o čemu je odlučivao Savet pozorišta (koji je radio ono što danas radi Upravni odbor).

Kasnije se, po preporuci računovodstva, prešlo da ugovore, radi štednje, jer su doprinosi na autorske ugovore duplo manji od doprinosa na plate. Kako se to trenutno radi nije nam poznato ali zna Ivan M. Lalić, koji u sukobu interesa u 'Standardu' govori. Zna kako je on to rešio kad je svojedobno kao direktor SNP-a stavio na repertoar svoj tekst "Cuba libre".

I šta biva kad se u repertoar ubace članovi Upravnog odbora? Reditelji, pisci, očevi, kćeri... Da ne nabrajamo slučajeve. Ima li tu konflikta interesa?

O sukobu interesa izvan materijalne sfere, dakle u smislu karijere, kreativne šanse, satiranja konkurencije. "dajte meni da igram i lava" i sl. ne bismo raspravljali, jer je to malo neuhvatljivo.

Lalić je, međutim, vrlo precizno i tačno uočio da mnogo širi prostor za manipulaciju ostavljaju festivali, poput Belefa koji on apostrofira, gde je kontrola sredstava minimalna. Jer su oni koji bi mogli da je obavljaju na godišnjim odmorima. Dosta slično onome što je svojevremeno govorio don Đovani o festivalskoj mafiji. O postojanju ili nepostojanju festivalske i pozorišne mafije (a takva se knjižica takođe može kupiti na kioscima!) oni će svakako znati više od nas. Mi, međutim, znamo da je svaka umetnička mafija, ako uopšte postoji, živa naiva u odnosu na standardnu običnu mafiju i da je nam je bolja pozorišna, nego narko ili čečenska.

USPORAVANJE I OSPORAVANJE

'Standard' još piše da je Lalić kazao kako, navodni član klana JDP, selektor Sterijinog pozorja i kritičar Ivan Medenica uklanja Milenu Marković kao konkurenciju Biljane Srbljanović! Bez Biljaninog znanja, samo da bi se "ogrebao" o njenu svetsku slavu. Kako se Medenica mogao ogrebat i Biljaninu slavu time što je umesto Mileninih "Šina" iz JDP doveo na Sterijino pozorje takođe Milenine "Paviljone" iz Bitolja? Visoka matematika! I što ne bi uklonio Dušana Kovačevića, ako je toliko moćan? Ili je Biljani samo Milena konkurencija? Da se list umesto 'Standard' zove 'Skandal', verovatno bi u celu priču upleli i Radovana Karadžića kao Biljaninog ujaka a Dobricu Čosića kao Mileninog rođaka, grafite po liftovima, bubuljicu na butini i sl. Ali pošto to ipak nije Skandal, prve mlade dame naše dramaturgije su pošteđene svoje rodbine i grafita. Zato ostali, koji su stvarno osporavani ili usporavani nisu pomenuti.

Dejanu Mijaču zamera što navodno nije promovisao i uveo u zvezdanu orbitu ni jednog svog studenta, a kao argument navodi to da Egon Savin dugo, dugo nije dobio režiju u JDP. Mada je Egon još pre dobrih fitalj veka režirao u JDP melodramu Laleta Pavlovića *Muke po Živojnu*, igrao je sjajno Žarko Laušević. Profesoru Mijaču se dalje pripisuje da je tokom svoje duge i uspešne karijere bio poslušan vlastima i citat: "prešao neverovatnu skalu od nacionaliste, autor je predstave "Golubnjača" iz 1983, do sadašnjeg velikog demokrate, jakobinca čak ove hard kor čedijanske provinijencije..."

1. "Golubnjača" uopšte nije bila nacionalistička predstava nego je upozoravala da su rane otvorene i da nacionalizam tinja stalno, što se u tada skrivalo od javnosti, zbog čega je proglašena nacionalističkom i skinuta. Bez te medijske frke bila bi obična.

2. I Molijer je bio poslušan vlastima.

3. Dobar reditelj je onaj koji pravi dobre predstave, a njegovo političko, nacionalno, seksualno i versko opredelenje je njegova privatna stvar. Za razliku od političara čije je političko uverenje javna stvar, pa shodno tome nije lepo ako vrda i preleće, ali je njegova privatna stvar ako je npr. prešao sa sviranja violine na drombulje.

4. "Čedijanska hard kor provinijencija" nije na vlasti, kojoj je Mijač navodno poslušan.

DOB KAO GREH

Branku Cvejiću se zamera da je "čovek prošlosti", mada bi i njemu možda više prijalo da je rođen 1976. umesto 1948. Da li i kome treba da se izvinjava što je poranio tridesetak godina? Lalić tvrdi da postoji samo jedan klan, taj JDP-Sterijanski. Kaže da je za vreme SPO vlasti bio još jedan Lj. Blagojević - S. Kovačević, ali da toga više nema. Što nije tačno. Ima ga, jedino što se to ne zove klan, nego brak. Ili porodica. Svi ostali: zavičajni, kumovski, seksualni, partijski, nacionalni po 'Standardu' ne postoje. Da se ne naljute?

SPOMENICI

Dalje, 'Standard' optužuje beogradske vlasti da zidanjem i obnovom teataru dižu sami sebi spomenike, pa u tom smislu poredi gospođu Goricu Mojović sa drugaricom Slobodankom Gruden koja je navodno sebi digla spomenik zidanjem Ateljea 212. Mnogi se i ne sećaju ko je bio gradonačelnik(ca) u vreme zidanja Ateljea 212, ali se sećamo da se za njegovu obnovu Ljubomir Muci Draškić, renomirani reditelj i tadašnji upravnik, godina-horio i izborio sa nekoliko gradskih vlada i sekretara, pod cenu sopstvenog zdravlja. Što mu je možda i skratilo život. Kao što nam je poznata i borba glumca i direktora JDP, Branka Cvejića, koja je od požara do konačne izgradnje JDP trajala solidan niz stresnih i napornih godina. Takođe, pod nekoliko raznorodnih gradskih vlada. Rekonstrukciju Pozorišta Boško Buha obećavalo je 7 ili 17 gradonačelnika, pa ni jedan nije ispunio obećanje. Znači, nije sve do vlasti.

Baš kao što se danas niko ne seća ko beše gradonačelnik, ili njegov savetnik za kulturu, ili gradski sekretar u doba kad je Bojan Stupica osnivao JDP ili gradio Atelje, tako uskoro niko neće pamtili pod kojom i čijom je vladom ponovo izgrađeno Jugoslovensko dramsko pozorište. Ama neće se sećati ni da je to bilo 10 godina posle Jugoslavije, dve godine pre Srbije u nekoj zemlji koja se zvala SRCG. Ovo gđa Mojović sigurno

dobro zna, pa se ipak založila za izgradnju pozorišta!

Danas se priča kao anegdota da je u vreme kad je Mira Trailović osnivala Bitef gradski sekretar za kulturu bio profesionalni mesar. Ne znam je li istina, ali zvuči bravarski!

Dakle, ne zanima nas, i ne treba da nas zanima! ko i da li podiže možda sebi spomenik, sve dok je spomenik u obliku lepog i funkcionalnog teatra! Jer, mogao je biti i u obliku nečeg drugog. Crkve npr. Ako smo dobro slušali javni servis (i ostvarili svoje pravo da znamo sve), čuli smo da je u budžetu za narednu godinu predviđeno oko 5 000 000 evra za celokupnu kulturu Srbije, a 15 miliona za verske objekte! (Ne računajući još 10 miliona evra predviđenih da se u narednih par godina ulože u obnovu Hilandara.) Premda Kultura nikad nije bila odvojena od Države, a Crkva jeste. I još nas niko nije obavestio da li smo postali klerikalna država, ali nas stalno obavestavaju kako treba da budemo kulturni i miroljubivi..

Da ne pominjemo koliko je planirano za vojsku koja će, čuvati mir u Libanu i Avganistanu. Ona bar nije odvojena od Države. Doduše, nije odvojena od naše države, a od Libanske... valjda jeste...

Ma bolje da se ne pačamo u ono što ne znamo. Vratimo se teatru!

Ako je nekome potrebno da mi jedni drugima vadimo oči oko love ili oko karijere - onda je to očigledno neko kome odgovara da svi budemo ćoravi! Eto zašto sam protiv međusobnog blaćenja. Dosadno je to vikanje na klan sa podtekstom "Oću i ja da budem član!" Zato sam protiv priče da je Sterijino pozorje postalo Biljanino pozorje na kome Mijač režira Biljanu, pa taman da je priča (koju lansira Lalić u 'Standardu') i tačna. Jer u teatru nema veće sreće nego kad dobar pisac nađe dobrog reditelja. To je sreća za teatar i publiku a ne samo za reditelja i pisca. Ne sporim da ima i drugih, vrednih, koji su skrajnuti, ali to mi se čini manjim problemom.

Većim mi se problemom čini činjenica da je prateći program ovogodišnjeg Sterijinog pozorja praktično bio kopija Bitefa, dakle informacija o segmentima

svetskog (ili regionalnog) teatra, a ne smotra našeg dramskog stvaralaštva. Da li je taj prateći program bio i skuplji od glavnog? Možda je sve to skupa imalo za cilj da dokaže kako imamo jedva dva pisca i da nam shodno tome ne treba festival domaćeg dramskog teksta - nego još jedan Bitef?!

Za predstave po uvoznim tekstovima, bez teksta i za uvozne projekte imamo druge festivale, zašto je manjan ovaj jedan jedini posvećen domaćem dramskom tekstu? Neće biti da je samo zato što nam se i jezik raspao na 4 fele pa više ne znamo šta je domaće a šta inostrano... Uostalom, mogao se u tu svrhu osnovati drugi festival NOTEF, npr!

Bilo bi sigurno novo kad bi neko sutra na Festival komedije doveo tragediju, ali bi ipak bilo idiotski! Dakle nije sve što je novo, obavezno odlično.

Kad pomenimo "poslušnost vlastima" svi gorepomenuti "Sterijanci" (Mijač, Medenica, Srbljanović, Marković itd.) sigurno nisu politički kompatibilni sa aktuelnim gradskim vlastima u Novom sadu, pa im to nije smetalo da od njih prime 20 miliona dinara za potrebe Sterijinog pozorja! Kao što novosadskim vlastima nije smetalo da ista sredstva daju. Ovo je dobar primer saradnje. Jer na vlastima je da distribuiraju sredstva za kulturu, a na umetnicima je da ta sredstva upotrebe na najbolji mogući način. Sredstva koja, inače, ne pripadaju ni vlastima ni umetnicima nego poreskim obveznicima, znači publici.

Kad su kultura i umetnost u pitanju nije nužno da budemo istog pola, iste vere, iste generacije, ni istog političkog opredelenja, nužna je samo tolerancija.

Može biti da članak SLADAK ŽIVOT TEATRA u 'Standardu' nije napisan sa zločestom namerom da posvađa pozorišne poslenike među sobom, sa publikom i sa svim drugim umetnicima, pa i sa političarima. Možda to samo slučajno tako izgleda. Kao što na 12., 13., i 14. strani istoga broja imaju tekst o bezbednosti Premijera u kome piše kako su oni za Premijerovu bezbednost vrlo zabrinuti, ali se isti tekst može pročitati i kao uputstvo: kako smaknuti premijera sad kad mu se zgrada renovira.

M. Ojdanić

STO PENZIJA ZA ZASLUŽNE SAMOSTALNE UMETNIKE

U sred leta, kad joj vreme nije, po medijima se uzvrtela vest o tome da su izdvojena posebna, respektibilna sredstva za penzije sto najzaslužnijih samostalnih umetnika. Vest možda lepa, ali potpuno nejasna. Prvo, šta uopšte znači 100 penzija? 100 za ovu godinu? 100 za 100 godina? Da li će za njih moći da "konkurišu" i oni samostanci koji su već penzionisani, ali po nekom drugom aršinu i zakonu, a smatraju se zaslužnima? I do sada su postojale neke izuzetne penzije za zaslužne umetnike. Koliko već ima takvih penzionera? Ako ih npr. ima 500 onda ova vest o 100 i nije baš prekrasna. Drugo: zašto samo samostalni umetnici, kao da među zapo-

slenima nema zaslužnih (mada njihove plate to često ne odražavaju)? Treće: da li će tih penzija uvek biti 100 i da li će narednih godina zaslužni umetnici koji odlaze u penziju morati da čekaju da neki od 100 povlaštenih promeni svet da bi novi dobio zasluženu-zaslužnu penziju? Četvrto: ko će biti taj koji će, i po kojim kriterijumima, procenjvati ko je zaslužan, a ko nije? O kriterijumima će, javljeno je, biti razgovora kasnije. Kako se uopšte došlo do brojke od 100, ako nije bilo kriterijuma? Ova vest deluje kao mamac za odvracanje pažnje. U 13 umetničkih udruženja, mahom u Beogradu, ima par hiljada samostalnih umetnika, najrazličitijih profesija i umetni-

čkih biografija, koje je vrlo teško međusobno porediti i vrednovati. Do sada su se sva udruženja zajedno borila za ostvarivanje prava samostalnih umetnika na penziju i socijalno osiguranje, koje su ranije imali ali im je ukinuto sa argumentom da neki od njih, mnogo zarađuju pa mogu te troškove da snose sami. Oni koji ne zarađuju mogu da se have nečim drugim. Kapitalizam. Da li sad ova priča o 100 penzija treba da zavadi umetnička udruženja oko kriterijuma, pa da zaborave na zajedničku borbu koja traje već duže vreme i koja se ne tiče samo 100 budućih penzionera, nego svih samostalaca?

DK

DVE ŠEHEREZADINE PRIČE

Beogradsko dramsko pozorište se, 11. avgusta po drugi put u tri godine trajanja ISTANBUL PROSTOR TEATRA, predstavilo internacionalnoj publici, na Bosforu.

Treći festival ISTANBUL PROSTOR TEATAR, sa misijom da afirmiše značajna istorijska i kulturna mesta u petnaestomilionskom gradu, uvrstio je ove godine u repertoar tako mnogo predstava /24 u deset dana/, da je povećanje budžeta upadljivo. Agilni umetnički direktor festivala, gospodin Nurulah Tunder, slavni scenograf i, od ove godine, reditelj, uspeo je da animira turske vlasti i grad je „odrešio kesu“, plaćajući troškove za preko četiri stotine učesnika na ovogodišnjim pozorišnim susretima. Jer, ISTANBUL PROSTOR TEATAR nema nagrade, niti strogi žiri. Ali, zato, ima posvećenu publiku i ne čini uobičajenu grešku, da umetnici samo odigravaju svoje i odu. Mnogi učesnici su ostali od 6. do 16. avgusta, od početka do kraja festivala. Da gledaju druge, da se druže sa njima u prostoru bajkolikog elitnog hotela Čevahir /sa hamamom, ba-zenima, džimom, saunom.../, na krstarenju Bosforom, kuda su nas domaćini povelili jednog dana, u obilasku svetskih čuda, kao što su Aja Sofija, Plava Džamija, Topkapi palata, Hora, trgovi, muzeji, mostovi... Najzad, sa kolegama smo se viđali i na prekrasnim mestima određenim za igranje predstava, kao što je poluizgoreli Galata most, posred Zlatnog roga, zaliva u centru grada, na kome su igrali Makedonci, Azerbejdžan, Čuvasistan, Hrvati, Iranci, Ujedinjeni emirati, Litvanci, Makaristan, Iran i Sirija. Ostale zemlje učesnice su imale takođe zanimljive prostore, poznate iz turističkih vodiča i knjiga o istoriji i umetnosti: Sultan Ahmetov trg ispred Aja Sofije, Ihlamur palata, centralni gradski trg Taksim... Crnogorsko narodno pozorište, na primer, Ibzenovu 'Noru' /sa Predragom Ejdosom, Branimirom Popovićem i ostalima/ je odigralo na bazenu našeg luksuznog hotela Čevahir, u kojem su bili smešteni svi gosti. Mi, Beogradsko dramsko pozorište, sa 'Malom trilogijom smrti' austrijske nobelovke Elfride Jelinek, u režiji Nebojše Bradića, Bugari, sa Moli-jerovim 'Zoržom Dandenom', Rusi, sa Bomarševom 'Figarovom ženidbom' i Sirija, igrajući komad lokalnog pisca, dobili smo najlepší, najznačajniji, najmističniji prostor, crkve Aja Irini, Svetog Mira, iz četvrtog veka Nove ere. Domaćini su nam objasnili da se do sada nikada u tom prostoru nije igralo pozorište. Iz posvećenog prostora nekadašnjeg oltara, pod krstom u kupoli, izvodila se umetnička muzika i pevale su se najplemenitije operne arije. U taj pro-

stor, dakle, i ranije nisu dolazili gledaoci željni bulevarskog ili uličnog teatra.

Malo pojašnjenje ima za cilj da objasni ogroman uspeh 'Male trilogije smrti' u Istanbulu. Pre dve godine, Nebojša Bradić i Beogradsko dramsko pozorište su, takođe sa velikim uspehom, odigrali 'Zlatno runo' Borislava Pekića, o šminkanju mrtvog turskog sultana pod Sigetom. Ali, tada festival još nije prevodio predstave, igrali su na polusrušenom Galata mostu, publika je bila raznolika, bilo je i onih koji su se tu zatekli, šetajući... Istanbul grad teatar ne prodaje ulaznice za predstave. One su besplatne, za sve. Uspeh 'Runa' jeste bio veliki, ali ne kao ove godine, sa 'Trilogijom smrti'.

Dakle, u Aja Irini se dogodio i mirakl i mirakul. Veoma hermetična predstava, nastala po predlošku Elfride Jelinek /dramaturzi Ivana Dimić i Nebojša Bradić/ nije laka ni za gledanje, ni za razumevanje. Prošlog leta, kad je izvedena, predstava je podelila i publiku i kritiku. Neki su je voleli, drugi su je negirali. Predstava je, čak, imala dosta neugodno gostovanje na poslednjem Jugoslovenskom pozorišnom festivalu u Užicu. Danas, na matičnoj sceni, ima svoju vernu publiku, probranu, doduše.

Mirakl, čudo, dogodilo se već u trenutku kada smo „u civilu“ došli u Aja Irini da bi Bradić isprobao komad sa glumcima, u novom prostoru. „Ovde će se održati crkveni posmrtni obred“, rekao je Bradić svima nama. Zavladao je neka mistična atmosfera, svi su spustili glas za jednu oktavu. Bradić je, umesto da je samo prilagodi, predstavu, zapravo, prerežirao. Crkva Svete Irine je postala scenografija, scena za 'Malu trilogiju smrti'. Iza glumaca, bez ikakve scenografije /to je uslov festivala, Istanbul je scenografija/, nalazile su se stepenaste kaskade, nekadašnjeg oltara. Prozori koji bacaju koso svetlo, u visokoj kupoli ogroman krst. Tišina, istorija, tajna.

Na samoj probi, prostor je prvi osvojio Nebojša Dugalić, kao Putnik. Sa horom mladih glumaca, od kojih su neki studenti iz njegove klase na BK akademiji, odmah je zaigrao „punom nogom“. U praznom gledalištu, glas se peo u kupolu i vraćao na scenu. Već tada, imao se utisak mirakula, prikazanja u Božju čast, neke vrste molitve kojom se, možda, teraju zli duhovi smrti, oholosti, svega što je pratilac malih života u senci večne istorije. Dugalić je raširio ruke u toj sceni i ona se otvorila. Aja Irini nije više imala realne gabarite. Dragan Petrović Pele, Smrt, već tada, na probi, našao je pravi ton u kojem će i u tom po-

svećenom prostoru biti zavodljiv, zamašan, neopterećujući, onaj /ona/ koji dolazi neumitno i kad ga ne zovu. I Pele je na sceni imao, u horu mladića, deo svoje glumačke klase, sa FDU. I to nije beznačajno. Kada je Nebojša Bradić, i sam nadahnut, izašao na scenu, na probi, nastala je igra u kojoj je svako svakog slušao kao da mu u Službi Božjoj odgovara. Đurđija Cvetić, istinska diva, kao Kraljica, dodala je predstavi ženski princip, onaj strašni, smrtonosni kompleks samodovoljnosti, strašnu klaustrofobiju samozaljubljenosti, koja ubija u širokom civilizacijskom krugu.

Tri izvrsne mlade glumice, Ljubinka Klarić, Milica Zarić i Sonja Živanović su na sceni Aja Irini bile neke druge osobe od onih što ih gledamo u Beogradu. Njihova ranjivost, njihova uzaludna borba, Jelinekova sa svojim strašnim, često teško razumljivim tekstovima... Bile su zastrašujuće, kao iz Andersenovih bajki. Dans makabr, taj crni ples smrti koja je već obavila svoj posao, pa joj je do šale, u crkvi se pretvorio u prikazanje, crkvenu dramu o večnosti žrtve, u posvećenu igru kao, možda, na Eleusinskim misterijama.

Uveče je došla publika. Naš konzul, gospodin Dragan Marković, kolege Crnogorci, Hrvati, Makedonci, Bosanci, bivša domovina u malom. I ostali učesnici festivala. Ljubazni domaćini, gospodin Nurulah, publika koja je ispunila salu.

Pele je Elfridinu floskulu o smrti izgovorio na turskom jeziku. Posle toga, predstava je bila simultano prevedena na turski, na video bimu.

Pala je noć. Aja Irini kao da više nije imala kupolu. Reči su letele direktno u nebo, utisak je bio veličanstven.

Applauz je bio na nogama, uz uzvike „Bravo!“, ovacije i čestitke. Dugo su nam prilazili prijatelji iz davnina, da čestitaju na uspehu. Opšti je zaključak da je 'Malu trilogiju smrti' vrh festivala.

Iako je već u svojim novinama /pozitivno/ pisao o ovoj predstavi, vaš izveštač ovoga puta o njoj govori kao o jednoj potpuno novoj strukturi, dekonstruisanoj, kako bi rekao Derida. Potpuno novo značenje, učitanje tog ogromnog viška istorije u Istanbulu, te senke Aja Sofije, u isto vreme i hrišćanske i islamske, iza scene na kojoj igramo, taj zaustavljeni trenutak u kosmosu je dao 'Malu trilogiju smrti' potpuno novo značenje i uzbudljivost. Zato su svi prisutni osetili da su blagosloveni nečim izuzetnim.

ISTANBUL PROSTOR TEATAR je, kao svi letnji festivali, neujednačenog kvaliteta, ako se govori o pozorištu u užem smislu. Uz mnogo ostvarenja iz

bivših sovjetskih prostora, sada zemalja kojima i ime teško izgovaramo, koja su bila više etno rituali, nego teatar, dogodilo se i nekoliko izuzetnih predstava, i mi smo, za četiri dana, koliko smo bili na festivalu, uspeli da vidimo neke od njih.

Nebojša Bradić i njegovi glumci, koji su došli u Istanbul neki dan pre nas, ostalih, kažu da je rusko izvođenje Bomarševog 'Figarove ženidbe' bilo izuzetno.

Mi ostali, novinari i kritičari, bili smo oduševljeni litvanskim izvođenjem veoma radikalnog čitanja 'Idiota' Dostojevskog. Ispod Galata mosta, ovaj komad je igran onako ritualno, bez akcenta na tekstu, začudno, kako samo Litvanci znaju. Petras Venslovas, litvanski Knez Miškin, bio je na vrhuncu igre sa Nastasjom Filipovnom, kada se na žičanu ogradu, koja deli scenu od obližnjeg parka na obali mora, nakačila slučajna publika, koja u to vreme, oko 19h šeta, jede, klanja, smeje se, dobacuje. To je 'Idiotu' dalo posebnu konotaciju. Ojednom, dobio se utisak vanvremenosti, apsurdna, neke raskrnicne svetova, što Istanbul, definitivno, jeste!

Posle 'Idiota', nekako ushićeni /mada je ovdašnji knez Miškin, Nebojša Dugalić, koji je sa nama gledao Litvance, bio sasvim ravnodušan prema predstavi/, otišli smo pred prekrasnu Ihlamur palatu, sa jezerom i negovanim parkom, da vidimo Zeničane, koji su bili vrlo upadljivi u repertoaru festivala, s obzirom na to da njihovu predstavu, 'Zakuhaj, pa umri!' režirao, kao svoj prvi rediteljski rad, umetnički direktor festivala, gospodin Nurulah Tunder! Ova „komedija života i smrti“ je jedan od značajnijih komada Memeta Bajdura, po programu za predstavu najznačajnijeg turskog dramskog pisca. Ovu komediju poredi, čak, sa Beketom, sa velikom

dramskom literaturom. O tome koliko je bila zanimljiva, treba pitati Nebojšu Bradića i Dragana Petrovića Peleta, koji su sedeli u prvom redu, sa komemorativnim izrazom lica. Ono što je zaista dobro u ovom događaju je to, što je gospodin Tunder objavio da je ova predstava početak koprodukcija između Istanbul grad teatra i ostalih pozorišta u svetu. Možda, da kažemo, i sa nama.

Poslednje večeri našeg boravka u Istanbulu, sa zadovoljstvom i pažnjom smo propratili praznu predstavu najpoznatije američke gej spisateljice, Paule Vogel, 'Dezdemonu'. Igrale su tri preslatke Osječanke, Tatjana Bertok Zupković /Dezdemonu/, Sandra Tankosić /Emilija/ i Nela Kočič /Bjanka/. Iz ženskog ugla pogledan, 'Otelu' donosi na scenu Dezdemonu koja uopšte ne strada nevino. Ona se vucara po barovima, prostituise za račun svodnice Bjanke, sprema se da utekne od Otele sa sluškinjom Emilijom... Odlična igra, u režiji Slovenca, Rene Maurina. Dobar tekst i za nas ovde!

Igralo se dakle, sve, od lokalnih igrarija, do Joneska i Šekspira! Domaćini su nam priredili nezaboravan boravak, ljubazno nas proveli istorijom, evropskom i azijskom, pokazali lepote grada, Bosfora, počastili i ukazali poštovanje. Skupšina grada Beograda, oličena u nama dragoj prijateljici, Dragani Zelj-ković, pomogla je da se do Istanbula otputuje.

Nebojša Bradić je nama, svojim gostima, bio pažljiv i galantan domaćin. Vodio nas je, posle predstave, u Francusku četvrt na Taksimu i pili smo najbolje tursko vino. Dve flaše. Kaže da je koštalo sto evra!

Dragana Bošković

Mala trilogija smrti

HNK Osijek, Dezdemonu

DŽEPNI LAVORVER NA LUTRIJI POSLE PREDSTAVE

Knjiga, koju smo dobili od Uzičkog pozorišta, štampana je povodom 60 godina rada Narodnog pozorišta u Užicu i 150 od osnivanja teatralnog društva. Uz knjigu smo primili i opširan prikaz-pohvalu iste, koji je na žalost preopširan za Ludusove skromne prostorne mogućnosti, pa moramo da je, sažetije, preporučimo sami. Vrlo je zanimljivo koncipirana, kao istorija teatarskih događanja u Užicu, koja su počela mnogo pre osnivanja profesionalnog pozorišta. Autor je pronašao i citirao mnogo interesantnih dokumenata, pisama, novinskih izveštaja, pisanih slikovitim autentičnim jezikom i manirom, što knjizi daje posebnu draž. Iz prvih citiranih dokumenata može se videti koliko su u početku usko bili povezani čitalište, teatralno društvo,

pevačko društvo i - crkva. Predstave, kako gostujućih profesionalnih družina, tako i domaće diletantske, igrane su mahom o verskim praznicima, prvo po bogatijim kućama, a posle po kafanama i školama. Izgleda da je svaka izvedena predstava bila poseban veliki događaj za stanovnike Užica.

Predsedatelj čitališta Gavrilo Popović, okružni protojerej, piše g. Maksimu Evgenijeviću 30. decembra 1856. između ostalog i ovo: " *I u sledstvu dobre volje imamo mi već u našoj obštini tri osnovna učilišta za mušku i jedno za žensku decu. A od Preobraženija zavedeno je, pomoću vrsni ravnatelja i Čitalište čerez koga težimo druželjubivim i prijatnim sastancima i čitanju razni knjiga i novina... No i pored ovoga obštepoleznoga zavedenija revnosna mladež ovdašnja, većinom zvaničnika i činovnika ovd. okružnih nadležstva, rukovođena u tom upravom, zavela je i teatar i ovaj već od neko vreme na obšte zadovoljstvo predstavljajući a sav prihod na fond čitališta obraća.*"

Od 1885. u 'ZLATIBORU', prvom Uzičkom listu objavljivani su oglasi za pozorišne predstave koje su igrane u čuvenoj, otmenoj Janjića kafani. Ovako:

" *U gostionici Janjića danas poslednja oproštajna Nanićeva predstava Isključivo nov program. U svim činovima kao i u trećem činu najinteresantnije Glava Ibihus i njeno prikazivanje. Cene poznate.*"

Početak u 8 časova uveče.

*Posle programa lutrija
Lovačka puška
silaj izvezen
sahat budilnik
boks sedlo s priborom
jandžik s ključem
džepni lavorver
nargile
beležnik
čibuk s lulom
grivne belenzuke
zvonice kancelarijske
šes carigradski
šlajbok
fildžan s tacnom"*

Možda što nije na lutriji dobio džepni lavorver, izvesni inteligent Ružić piše u novinama: " *Život u Užicu manje je monoton no u drugim varošima, premda je današnji život po palankama tako jednostran i dosadan da je za inteligentna čoveka prava robija.*"

Sa početka dvadesetog veka, kada u Užice već stižu i družine Povlaštenih pozorišta, kojih je tada u Srbiji bilo 4, i druge nepovlaštene družine kojih je izgleda, kao i danas, bilo mnogo više, ima posebno zanimljivih dokumenata. Povlašćena družina Sterija imala je 1913. godine 11 glumaca a u sezoni 1912/13. četrdeset i jedno domaće i četrdeset i tri strana dela na repertoaru. Upravnik Krsmanović obaveštava ministarstvo prosvete i crkvenih dela da je družina iste sezone odigrala 215 večernjih i 12 dnevni predstava i da je ostvarila

prihod od 11 000 dinara. Repertoar od 84 naslova može danas samo da sanja svako naše pozorište, ali bi igranje pojedinog naslova jednom ili dvaput godišnje bila za nas danas - noćna mora.

Pročitajte ovu knjigu, svašta ćete u njoj naći: koliko su glumci nagrađeni posle uspešne turneje, kako su zbog

epidemije tifusa zabranjene predstave, kada je gospodin Životić uveo novine u svoje predstave pa su se glumice pojavljivale u kombinezonima a glumci u gaćama, kada je to komad zahtevao. Što se ranije nije događalo mada su igrane francuske komedije.

D. K.

Časopis za dramu, teatar i odgoj „TmačaArt“ raspisuje KONKURS

Za originalni dramski tekst na teme iz savremenog života

Pravo učešća na konkursu imaju svi dramski pisci koji pišu na bosanskom, srpskom, hrvatskom i crnogorskom jeziku.

Nagradni fond je 10.000,00 KM, a o načinu raspodjele odlučuje tročlani žiri kojeg će imenovati Redakcija časopisa.

Prvonagrađeni tekst biće praižveden u okviru mostarskih ljetnih festivala 2007. godine.

Prihvatanje Nagrade podrazumijeva ustupanje prava na prvo izvođenje.

Tekstove pod šifrom dostaviti na adresu Časopisa do 15. maja 2007. godine. Dostaviti jedan odprintani tekst i disketu sa snimljenim tekstom, ili ga poslati elektronskom poštom. Uz tekst dostaviti i zapečaćenu kovertu sa rješenjem šifre.

Žiri će najkasnije 15. juna 2007. godine objaviti rezultate Konkursa. Praizvedba će biti održana najkasnije do 31. avgusta 2007. godine kada će biti upriličena svečanost dodjele nagrada.

Radove slati na adresu:
Časopis za dramu, teatar i odgoj
„TmačaArt“ (Za Konkurs)
Trg Republike 1 /Banja/
88 000 Mostar
Bosna i Hercegovina

Tel. 00 387 36 558 485
Fax: 00 387 36 558 486
e-mail: tmačart@cob.net.ba

ISTOIMENI LJUDI

Posle neprijatne avanture koju je par meseci imao pisac i profesor Nebojša Romčević sa obezbeđenjem i policijom pariskog aerodroma ponovo je postao aktuelan problem istoimenih ljudi na našim prostorima.

Mirjana Đurđević, srpska Agata Kristi, prošlogodišnja dobitnica Bazarovog Ženskog pera, inače profesorka na Višoj građevinskoj školi, bila je onomad neprijatno iznenađena kada su sve njene prijateljice, a pogotovo neprijateljice (!) čule na rty i pročitale po štampi, kako se ona odlično provela đuskajući u "bekstejdžu" na Cecinom koncertu, na Ušću. Dapače, beše zgranuta, pošto je dotičnog datuma bila na književnoj večeri u Staroj Pazovi i pogotovo što ima vrlo ozbiljan nedostatak obožavanja konkretne Cece nacionalne. Ljutito je optužila istoimenu glumicu što joj bruka zajedničko ime i prezime. Kasnije se, međutim, ispostavilo da u "bekstejdžu" nije ludovala ni glumica Mirjana Đurđević nego neka treća istoimena osoba, čije zanimanje nije poznato užoj pozorišnoj javnosti.

Dragani Nikolići, (ako se tako kaže za bar dvojicu istoimenih i istopreziimenih ljudi) jedan čuveni glumac, a drugi mladi dramski pisac, bili su sigurno vrlo neprijatno žacnuti kada je u Zemunu uhvaćen istoimeni surovi ubica. Mada bi trebalo da budu zadovoljni što ih niko nije pobrkao sa dotičnom mračnom osobom. Osoba je očigledno bila neorganizovani krimos, pošto organizovani, pogotovo Zemunci, uvek imaju ljupke nadimke. Pa tako sa ponosom nose lirske nadimke tipa: Šiptar, Pacov, Kreten, Manijak i sl. I onda odmah lepo znaš: zaljubila si se u Kretena ali te prebio Manijak. Nema veze što se obojica zovu naprimer Nikola Popović. Znaš ko je ko i koji je u pitanju! I to znaju svi. Osim policije.

Nekada su i glumci imali nadimke, a bilo bi dobro da se bar taj običaj vrati u opticaj. Zašto se za Dragana Nikolića, dakle onog najčuvenijeg iz Ateljea 212 i iz filmova, sve ređe govori Lepi Gaga. Ako neki misle da su godine učinile svoje pa da više nije lep, to je koješta! Lep nije bio nikad, odnosno sad je lepši.

Ipak ni nadimak nije svemoguć i ne može uvek da reši problem. Postoje dva glumca sa imenom Slobodan Ninković, jedan beogradski iz JDP, a drugi novosadski. Obojicu kraće zovu Boda. Pa zar smo mi narod sa tolikim nedostatkom mašte?! Zar nismo fino ovog našeg, beogradskog mogli da zovemo Dijeta? Slobodan Ninković Dijeta. Lepo i moderno zvuči. A, za razliku od mnogo čega - istina je.

Mića Jovanović, reditelj i profesor na BK, bi se sigurno stresirao kad se čaršijom prosula vest da su mu bombom digli džip u vazduh, - da je samo imao džip. Srećom, on je neposednik terenskog vozila koje je pripadalo drugom, bogatijem Mići Jovanoviću, biznismenu. Bolje brate, što nismo lovarni mi teatarci!

Marka Markovića je u jednom času, tokom izvođenja jedne predstave u jednom bgd teatru bilo 5 komada! Glumac, električar, razvodnik ... i ne znam ko još. Svi mladi i lepi, dakle bez onog sport- komentatora, koji nije ni mlad ni išta slično Ako je bio još koji

istoimeni MM u publici taj se ne računa, jer se nije prijavio!

Mnogi autolakireri, mesari, dentisti, farmeri, limari, građevinci... ponose se što nose ime slavnih srpskih glumaca Marka Nikolića ili Dragana Petrovića. Oni su praktično srpski Džon Smit i Okura Sato.

Svi znate da je Dragana Bošković, dramaturg, teatrolog, profesorka na BK akademiji, urednica na televiziji i članica naše redakcije, a nemate pojma da je Dragan Bošković prodavac špijunske opreme na Bežanijskoj kosi. Dakle ako vas vara muž ili žena (ili istopolni vršilac iste funkcije) onda vam ne treba Dragana nego Dragan Bošković! Ali ako želite dramaturgiju nečega ili pak televizijski prenos svoje predstave, e tada vam treba Dragana istog prezimena. Važno je napomenuti da tv prenošenjem predstave nećete zaraditi dovoljno za kupovinu bilo čega od špijunskog špeceraja u radnji trgovca Dragana Boškovića. Prema tome, uopšte vam se ne isplati da vas vara muž! Zašto muž, a ne žena? Zato što Dragan Bošković kaže da su mu žene glavne mušterije i da su sklonije amaterskoj špijunaži od muževa koji su skloniji amaterskoj prevari, tj. brakolomstvu. (Kakav krasan, dramatičan, uzbudljiv i prijatan stari izraz: brakolomstvo!)

Ako ste mislili da ima samo jedna glumica Tanja Bošković, varate se. Ona

živi, raste i odlično glumi i jedna tinejdžerka u Prijepolju.

E, da! Problem identifikacije, odnosno povezivanja lika sa delom se dodatno komplikuje i time što se ljudi iz našeg miljea (postoji fina reč za milje - šustikla, ali se ne znam zašto ne govori "ljudi sa naše šustikle") bave u isto vreme različitim a srodnim stvarima i zanatima pa muku mučimo dok ustanovimo o koliko se osoba pod istim ili sličnim imenom i prezimenom radi. S obzirom da im karijere traju preko 30 godina zapamtili smo da su Laza Ristovski 2 a ne 4 osobe, glumac-producent-scenarista-pisac i muzičar. Sa druge strane, Ivana Vujić, rediteljka, adaptatorka, profesorka na FDU i vođa teatra Beton hala, a odnedavno i izdavačica, je samo jedna osoba. Ipak, Vujić vođa nije njena, nego nekog bolje stojećeg Vujića, kao i prozori Vujić Valjevo. Ivana nije Valjevo, nego Beograd.

Na svu tu zbrku koja već postoji sa imenima u Srbiji još se našao i Goran Marković, filmski i pozorišni reditelj i pisac, pa likovima u svojoj predstavi *Osma sednica ili Život je san* dao opštepoznata imena čuvenih glumaca. Nije jasno da li je Goran hteo da ukaže na isti problem koji i mi tretiramo, ili je možda bio ljut što je on lično u telefonskom imeniku Beograda sedamnaesti istoimeni čovek.

Naučnici smatraju da učestalost prezimena u određenoj populaciji zavisi od samo dva faktora, ekspanzije novih prezimena (do koje obično dolazi prilikom velikih migracija) i izumiranja onih starih, ređih. Sudeći po tome u Japanu ima podjednak procenat Satoa i Suzukija, kao Smitova i Milera u Nemačkoj, ili Petrovića i Nikolića kod nas. U tom smislu, prezime je opštecivilizacijski problem pa da ga mi ne rešavamo sami, ali ime! Ime je u našoj ličnoj nadležnosti i tu bismo mogli pokazati malo više mašte. Ne moramo deci davati baš premoderna novokomponovana imena Buša, Blerka ili Potošač, kao što su onomad neki unazadivali naslednike "podobnim" imenima Staljinka, Petoljetka ili Perestrojka, a nešto kasnije filmskim,

Ludiranje u Ludusu

Tarzan i televizijskim Sandokan ili Ljovisna. Ne moramo ih ni kao Ameri nazivati Utorak (Tjuzdej), ali zašto se lepo žensko dete ne bi moglo zvati Pesma ili Tajna (pogotovo ako je od nepoznatog oca). Priznajite da Poema Popović zvuči bolje nego Pelagija. A Mašta Marković mnogo bolje nego Mirjana! Teško da bi se neko usudio dati bebici ime Drama, ali zašto ne? Ne znam ništa dramatičnije od podizanja dece. Kad već može Roman, što ne bi moglo i Drama? Tragedija ili Komedija bi već bilo malo nazgodno, barem dok je dete malo, ali Ideja bi moglo. Ako npr. želite da vam se kćer dobro uda za biznismena ili mafijaša, poradite na tome čim se rodi i dajte joj ime Banka. Ne Branka, nego Banka! Zatim ona imena što potiču od geografskih pojmova... Kad može Srbijanka, što ne može Banacanka i Šumadinac? Kad imamo Srboljube i Sribislave zašto nemamo Bačkoljube i Sremislave? Sava koliko hoćeš, a Dunava ni Morave nigde! Dobro, nađe se poneka Tisa.

Tisa Bosut

EXIT 06

Rok koncerti kao parateatarski fenomeni - Let 3, Franz Ferdinand i Morrissey

Iako ga već nekoliko godina nema u autentičnoj formi - na stranu činjenica da je on sam po sebi specifičan (para)teatralni događaj - muzičkom festivalu Exit ove godine se ipak dogodio pravi teatar. Ime mu je "Let 3"!

Taj urnebesni riječki bend, čiji korjeni sežu do jezgra "Termita", jednog od prvih ex-ju pank bendova, beskompromisna je muzičko-vizuelna atrakcija u kojoj pet socijalno, kulturno i modno osveštenih momaka, lucidno i neumorno recenziraju ovozemaljski život, apostrofirajući pri tom njegovu balkansku, nekad smehotresnu, nekad potresnu odiseju.

U isto vreme izuzetni muzičari, ubojiti tekstopisci, totalni cirkusanti i zaje-banti, kritičari društva koji ne štede ni sebe, ni druge, momci koji su u svojoj dosadašnjoj karijeri bili u stanju da se spaljuju na Trgu 'Baneta' Jelačića u Zagrebu, da potpuno prazan disk prodaju - i to u više stotina primeraka - kao svoj novi CD, ekipa koja se nekoć u slavu muzike i dobrog đira valjala u mulju i blatu sa sve gitarom u rukama, a posle, gola golcata, ogrnuta tek u jagnjeću kožu sa brnjicama preko mesta koja bi se, u

Exit, Let 3, (Foto: Dejan Kozul)

njihovom slučaju, mogla označiti kao ponos muškog roda, oduvek su bili performans za sebe.

Faf, Husta, Baljak, Knki, Prlja i Mrle, u ovoexitovskom izdanju obučeni u kondomske teletabis kreacije, predstavili su nam se novim pesmama sa recentnog albuma "Bombardiranje Srbije i Čačka". To izuzetno muzičko štivo, koje se preporučuje kao nova jedinica mere kreativnosti, čini neverovatan miks nota i još neverovatnija tekstualna potka. Inteligentno mešajući urnebesne - morbidno smešne folklorne elemente i savremenu muziku, "Let 3" je britko 'izbombardirao' Srbiju i Čačak. U toj stampedo akciji s cirkuskim i komediografskim elementima, koja je uz nastup Bilija Ajdola bila svakako najbolja svirka Exit 06, spojili su naizgled nespojivo: pank ritmove i

Gotovčevog "Eru s onog svijeta", Hendriksove rifove i Mišu - "Odvešću te na vjenčanje" - Kovača, te sevdah tekstove Šabana Šaulića i megahitove "Cepelina" i "Floidja".

Nastupi benda "Franz Ferdinand" i legendarnog Irca "Morrissey" su pre bili pod odrednicama rok koncerta, no teatra. Ali, nastup najpoznatijeg škotskog sastava odlikovala je fantastična komunikacija sa publikom kao i apsolutno jedinstvo benda na sceni. Na ovom događaju moglo se videti šta znači 'prebaciti rampu' i kako se pokreće publika od prvog minuta nastupa, isto kao i to kako se održava ritam i nivo izvođenja tokom celog nastupa. To je ono što našem pozorištu fali. Takođe, neverovatna je količina energije koje su uputili publici u Novom Sadu.

POŠTO-POTO PUBLICI NA NOGE

Treće pozorišno leto Brod teatra

Brod teatar glumca Ratka Radivojevića ovog leta ubeležio je treće pozorišno putovanje na plovnim putevima Vojvodine. Na turneji koja je počela 21. jula u Novom Sadu a završila 19. avgusta u Bačkoj Palanci, trupa je na obalama Dunava, Tise i kanala Dunav-Tisa-Dunav premijerno izvela predstavu "Pošto-poto poslanik" po Kostu Trifkoviću, u adaptaciji Đorđa Pisareva i režiji samog Radivojevića koji u predstavi i igra. Partneri su mu kolege iz Pozorišta mladih i Srpskog narodnog pozorišta a među njima je, uostalom kao i prošlog leta, posebno mesto u srcu publike zauzeo glumac Milovan Filipović.

Publici u pohode - a u tome ih nisu mogli sprečiti ni komarci, vrućine a ni povremeni prolomi oblaka i kratkotrajna avgustovska zimoća - glumci su išli u Titel, Bečej, Srbobran, Kucuru, Savino Selo, Despotovo, Bački Petrovac, Srpski Miletić, Sombor, Karavukovo, Deronje i Bač, zapravo u svako vojvodansko mesto na čijoj je obali lađa na kojoj su igrali predstavu mogla da pristane, u svako mesto u kojem se meštanimama dalo da, nešto bolje volje, lepezom i obavezanim "autonom" dođu do nje. Nakon svakog

izvođenja usledilo bi i malo finog, mekog džezza za koji je bio zadužen *Filipović River trio*.

Publika koja je ovu pozorišnu avanturu gledala i prošlog leta, ovog je glumcima donosila čak i poklone: međ za dobar glas i rakiju za dug život. Bar tako je bilo u Srbobranu, na jednom od putovanja na koje je Radivojević poveo i "Ludus".

To, nekolikosatno *ludiranje*, sunčano i ugodno, trajalo je od Bečeja - gde smo se ukricali - do Srbobrane, koji je bio ucrtna pozorišna kota za to veče. Plovili smo pod budnim i brižnim okom kapetana Lale, za početak Tisom a kasnije kanalom Dunav-Tisa-Dunav u koji smo uplovili tek pošto nas je na predvodnici, i to s obe strane, "zagrlila" gvozdena zavesa a potom "istisnula" do visine Kanala.

Na brodu su Radivojevići - Ratko i Duška - mlada glumica Slavica Vučetić, glumačko-muzička familija Filipović, La mama ovog putovanja - Minja Lagator, PR trupe, mnogo novinara a mezimica ovog putovanja bila je majušna i dražesna Maša Filipović. Ceo brod, na čelu sa tatom Milovanom, potrudio se čim pre da od jednog plastičnog korita za nju

napravi bazen. Napunjen je kantama vode iz Tise koje su, kasnije tokom putovanja, vrlo često služile rashlađivanju stopala i nogu svih onih koji se, nimalo ohrareni bojom Tise i kanala, nisu usudili kupati u njima. Bilo je, naravno, i onih drugih, očaranih toplotom vode koje je, nakon što je Lala u jednom trenutku bacio sidro u kanal, Ratko Radivojević jedva ubedio da se ponovo popnu na brod. Tu je negde pao i ručak, roštilj na brodu, totalno zgubidanisanje...

Posle ručka - nastavak sunčanja i pogled na rajsku obalu na kojoj su se iz vlati trave i trske periodično iskradale i ukazivale čaplje, galebovi, razne neke druge ptice i "ptičice" a nadomak sela, tik pored vode i jata *hip-hop* gegajućih gusaka i pataka. Upravo i zbog tog istrajnog podsećanja na lepotu, ušuškano tu negde, nadomak nas koje mi kao da nismo ni svesni, Radivojević zaslužuje Oskara ili bar Zlatni globus.

I dok s obale pecarošili s podginutom rukom, bez reči, pozdravljaju brod, a glumačka ekipa daje intervjue, prepričava utiske i doživljaje od prethodnih dana, najavljujući i šta će raditi na kopnu sezone koja sledi, mi već stižemo u Srbobran. Tamo nas na obali čekaju preostali deo ekipe - glumci Radoje Čupić, Tijana Maksimović, Ervin Hadžimurtezić i operka pevačica Agota Vitkai Kučera - za koje se odmah grabe prisutni novinari - i tehnika, a čini je samo meštar Lacika Seleši, koji se odmah dograbio kablova, miksete i struje. Kapetan Lala za to vreme svojom mačetom na obali pravi reda kako bi se ispred broda što pre napravio prostor za stolice i klupe. Ekipa s broda se upućuje ka centru Srbobrane a potrazi za nekim sladolednim rashlađenjem, a publika već hita da zauzme mesto. Uprkos vrućini i najezdama hordi komaraca, među kojima se izgleda pročulo da je pozorišna trupa Brod i ovog leta prava gozba za njih.

S. Miletić

Steven Patrick Morrissey poznat je u svojoj dugogodišnjoj karijeri i po svojim ispadima u javnosti (sebi je dozvolio da ponižava i svog velikog obožavaoca Davida Bowiea). Na bini se pojavio u svečanom odelu da bi košulju odbacio kao repliku na stihove izgovorene tog trenutka. Slediće mnoge kostimske promene. Tokom nastupa provocirao je publiku koja je bila prepuna transparenta i cveća upućenog njemu. Nastup je zadovoljio verne fanove, ali reklo bi se da je moglo mnogo bolje. Jer sve smo to već čuli

na prošlogodišnjem live izdanju. Ipak, u pitanju je najpre bila promocija novog albuma. A Srbi su očekivali mnogo više.

Iako je Exitu i ove godine najviše zamerano odsustvo organizacije, evidentno je da se ovaj festival pretvorio u ozbiljnu organizaciju. To su najbolje pokazali vrlo atraktivni nastupi na glavnoj bini, koji su, za neverovati, počinjali tačno na vreme.

Pa do sledeće godine...

Snežana Miletić
i Aleksandra Jakšić

BOLE ME ZA ISTINU

Dramski pisac Milena Marković o svom "Nahodu Simeonu", izvedenom u SNP-u na kraju prošle sezone

Inspirisana Sterijom i životom, svremenom bivstvovanja i prolaznosti koju kratko proživimo na ovoj planeti, Milena Marković napisala je komad "Nahod Simeon" koji je svoju praiizvedbu, i to u viđenju slovenačkog reditelja Tomija Janežiča, imao krajem prošle pozorišne u Srpskom narodnom pozorištu. Spisateljica za "Ludus" govori najpre o tome koliko je "Nahod Simeon" bio njena lična ispovedaonica?

"Nikad nemam distancu prema onome šta uradim, ne tako brzo, treba dosta vremena da prođe. Sve je za mene lično. Ja izvrćem svoju kožu kad pišem, pa napravim bubanj i sviram. Isto tako, sve je izvan mene, to su neki ljudi koje sam napravila da žive. Ne sviđa mi se reč "ispovedaonica". Uopšte ne vidim šta ima ko da se ispoveda, bilo kome.

Da li bi nešto izmenila nakon što si ga videla u Janežičevoj interpretaciji? Kakve si zadatke stavila pred njega, jesi li bila zahtevna? Kako ti "Nahod" stoji na sceni?

Ne. Ja predstavu posmatram mimo svog teksta i predstava je izuzetna. Tomi nije promenio ni jednu jedinu reč, čak su i didaskalije čitane. Tomi je umetnik koji sam sebi postavlja zadatke, nisam mu ja postavljala nikakve. Mi smo se zavoleli, mislim, prepoznali, pričali i on je bio smrtno ozbiljan u odnosu na tekst i radio je predano, ozbiljno, strastveno. Ja ne režiram, nema šta ja da budem zahtevna. Pratim proces kad me reditelj pusti, onoliko koliko me pusti. Nekad sam korisna, a nekad bogami i nisam. A *Nahod* ne stoji. *Nahod* leti i ponire.

I žudi za životom, žudi da bude ceo... Koliko se u ovom nesređenom vremenu može biti celovit, svestan i savestan? Kako ti to postižeš?

Ne zanima me ovo vreme i uopštena priča kako se šta postiže. Koga to zanima ima te transcendentalne poluintelektualne vodiče kroz to. Ja nikako to ne postižem, možda ponekad, ali čovek obično nije svestan tih stvari.

Povodom premijere "Nahoda" rekla si da su ti sedamdesete vreme u koje bi se rado prebacila? Zašto i šta misliš da će buduće generacije misliti o našem vremenu?

Danas u umetnosti vlada tržište i umetnička birokratija koja gricka siriće i pije vino. Vladaju mediokriteti, a tada je bio živ Fasbinder i mnogi ti... sveštenici. Mislim da je ovo vreme trulo i da će generacije koje dolaze, ili nešto da promene, ili ih neće biti.

Pišeš li teško ili lako, od čega to zavisi i kako se "ubacuješ" u proces pisanja?

Krvavo, nekad mi je to lepo, nekad ne. To zavisi od mene. Ne znam kome bi to bilo zanimljivo kako se ja ubacujem. Bolje da ispričam kako mladi Rusi mangupi ulaze u svet muškaraca: stavljaju sečenu plastiku i oštar lim pod glavić, to

Milena Marković (Foto: Đorđe Tomić)

tu mora da stoji neko vreme i žene to cene.

Šta znači sintagma "suštinska potreba za pisanjem"? Kad to izgovori pisac, je li to patetisanje ili istinsko osećanje?

Patetika je stil i izraz. Istinsko osećanje može biti izraženo na razne načine, zavisno od žanra. Za melodramu je patetika prilično čest oblik. Ja cenim melodramu, ali je na radim. Prezirem u ozbiljnom razgovoru izraz "patetisanje", on ništa ne znači. Sve može biti patetisanje. Mediokriteti često kroz tu reč demistifikuju ljude koji se daju u onome šta rade.

Znači li pisanje komada po narudžbini neku posebnu dramu i odgovornost za tebe?

Jako je lepo pisati po narudžbini. Stvar je sigurna i plaćena. Nekad to ne možeš, nekad se baš pogodi da možeš i eto. Ne zanima me pitanje odgovornosti.

Kako se čovek s posebnim darom snalazi u našem neslobodnom svetu?

Svet je takav kakav je, a ja volim da živim.

Povodom premijere "Nahoda" ispričala si takođe da ti je omiljena zabava sedenje u čamcu... Koju reku biraš za to: Dunav, Savu ili možda Tisu?

Nemam drveni čamac, to je bilo nekad, pa onda limenjaka pa sad imam pasaru. Drveni je najlepší, ali tu ima puno da se radi. Sve te reke mi odgovaraju. Pored Dunava sam rasla, Savu dobro znam, Tisa je čista. Toliko ih ima, tih reka tamo negde, neću ih nikad videti.

Ako su bajke "inicijacija ubogih u svet odraslih" koja je bajka tvoja najautentičnija inicijacija?

"Žar ptica". A mnogo volim glupog Ivanušku, sedi na peći i ništa ne radi.

Kad je lepota uzrok stradanja, da li stradanje zaista ima smisla ili u tom slučaju onda lepota nije istinska lepota?

Meni je sve lepo. I sve mi je ružno. I sve umre. Bole me za istinu.

Snežana Miletić

(Foto: B. Lučić)

OHRIDSKO LETO

Pozorišno leto u Makedoniji

Najveća kulturna manifestacija u Makedoniji **Ohridsko leto**, 46. ove godine, trajalo je od 12. jula do 20. avgusta. Pozorišni program obuhvatila su mnoge premijere ali i strana gostovanja, uglavnom iz bivših jugoslovenskih republika i zemalja istočne Evrope.

Makedonski narodni teatar premijerno je izveo **"Učene žene"** Molijera u režiji Dejana Damjanovskog. Potom se ansambl Albanskog teatra predstavio novom predstavom **"Akvarijum"** reditelja Kuštrima Baktešija. Komad Rafeta Abazija prikazuje životnu dramu čoveka koji tuguje za izgubljenom ljubavlju iz mladosti.

Treću premijeru izveo je Narodni teatar Bitolj. U pitanju je drama **"Makbet"** Ežena Joneska u režiji Rumuna Jona Karamitruva. "Sam Jonesko vratio

se remek-delu da bi ga ujedno i učvrstio i destabilizovao", rekao je reditelj objašnjavajući da ga je Makbet podsećao na režim Čaušeskua u Rumuniji. Jer, nije u pitanju osamljen ludak poput Ričarda Trećeg već čitav "makbetanski" režim.

Poslednju festivalsku premijeru izvelo je obnovljeno Gradsko pozorište iz Ohrida. Tekst **"Verona, Verona"** Alekseja Šipenka postavila je Sofija Ristevska. Prvi čovek pozorišta, koje je u maju obnovljeno posle pet decenija, Goran Stojanoski, najavio je od početka sezone bogatiji repertoar, na kojem se za sada nalaze samo komedije.

Od gostovanja izdvojila se postavka Sofokleve **"Elektre"** u izvođenju holandskog "Grand teatra". Režiju potpisuje Korina Manara. Predstava je rađena u duhu savremenih tekstova. Muzika je

kombinacija tradicionalnih polifonskih pesama iz južne Albanije kao i savremenih elektorakustičnih kompozicija autora Kirijakidisa. Tekst je izvođen na holandskom jeziku a pesme na albanskom. Za predstavu **"Edip"**, rediteljka je 2004.g. osvojila nagradu za najbolju kolektivnu izvedbu na Festivalu antičke drame u Stobi.

Od plesnih predstava izdvojila se izvedba Slovenskog narodnog gledališča iz Maribora. Balet **"Radio i Julija"** u koreografiji Edvarda Kluga imali smo prilike da vidimo na Trećem beogradskom festivalu igre. Šekspirova tragedija sjedinjena je sa muzikom jednog od najuspešnijih sastava savremene britanske scene, "Radiohead". Najpoznatija ljubavna legenda odvija se u sadašnjem vremenu, aktuelna je i utemeljena na zvuku koji nije samo potresna reakcija na društvene probleme i usamljenost modernog ljudskog bića, već otvoreno upozorenje da se pronađu rešenja.

Gostovali su i "Bayokani Company" iz Afrike sa izvedbom **"Hamleta"**. Dramu

po motivima Šekspira adaptirao je i režirao Hugues Serge Limbvani. Gradski teatar iz Istanbula izveo je komad Ajkurna **"Kim kimi kimle"**. Potom, iz Albanije igrana je monodrama **"Ja sam iz Albanije"**, iz Rusije Teatar Beli je izveo **"Zločin i kaznu"**, iz Bugarske Teatar

vojske je igrao dramu Tenesi Vilijamsa **"Tramvaj zvani želja"**. Iz Srbije gostovalo je Pozorište na Terazijama sa predstavom **"Dva mirisa ruže"**...

Priredila i prevela
Aleksandra Jakšić

Posle Beograda u Makedoniji: Radio i Julija (Foto: Đ. Tomić)

DUBROVAČKE LETNJE IGRE I SPLITSKO LETO

Letnji festivali u Hrvatskoj

57. Dubrovačke letnje igre održane su od 10. jula do 25. avgusta. Ovogodišnji pozorišni program činila su izvođenja prošlogodišnjih produkcija **"Ekvinocijo"**, **"Ondine"** i **"Don Kihot"** i dve premijere - **"Orestija"** i **"Ptice @točka.hr"**.

Eshilovu trilogiju **"Orestiju"** postavio je Ozren Prohić. Klitemnestra je učestvovala u zaveri protiv muža Agamemnona, mikenskoga kralja, da bi se udala za Egista i predala mu vlast. Orest, njihov sin, uz pomoć sestre Elektre, ubije Egista i Klitemnestru kažnjavajući ubice svog oca, opravdano i pravedno, kako piše u svim knjigama grčke mitologije. Ne sude im bogovi, nego prvi put u grčkoj drami, narod, koji stane na njihovu stranu i oslobađa ih krivice. Oresta ipak progone savest i erinije koje imaju plamteće oči i

zmije umesto pramenova kose. Komad je održan podno tvrđave Minčeta, na divovskoj vertikali, koja nivoima prikazuje zemlju, narod i nebo (bogove), te na taj način stvara proporcionalno fantastičan i akustički pogodan ambijent.

Paolo Madeli je opet režirao za Dubrovačke igre sa kojima saraduje još od 1974. Nova predstava **"Ptice @točka.hr"** nastala je po motivima Aristofanove komedije, adaptaciju potpisuju reditelj, Željka Udovičić i prijatelji. **"Aristofan je najveći komediograf uopšte a 'Ptice' su komad koji najdirektnije svojom iskričavom mudrošću, poetskom snagom i duhovitošću pronalazi put do savremenog čitaoca ili gledaoca"**, izjavila je Željka Udovičić i objasnila zašto su ovaj put sve ptice žene. Ptice su u Aristofano-

vo vreme tradicionalno igrali muškarci, ali ne samo iz razloga što su samo muškarci igrali u grčko doba sve uloge, nego i stoga što je Aristofan pisao kritiku i bio ironičan na račun vlastitog vremena. Ovaj put će žene zaigrati ptice na pozorišnim daskama jer one jedine imaju mogućnosti da sanjaju. **"Puni naziv predstave je Ptice @točka.hr"** jer progovara baš iz Hrvatske, što smatram prednošću", izjavio je Madeli. **"Hr stoji da bi označilo da sve to postoji sada i ovde i nama. U našim vremenima naših svetova. Ne pričaju Ptice o nečemu što se događa isključivo u Hrvatskoj, već o nečemu što je karakteristika današnjeg sveta. Naravno da krećemo iz neke vlastite pozicije, pozicije tranzicione kulture, tranzicione nekulture, tranzicione ograničenosti globalizacijom u kojoj se mi nalazimo kao hr, i gde smo verovatno spremni i priznati da je utopija danas diskreditovana"**, dodao je Madeli. Predstava se odvijala na novoj ambijentalnoj pozornici u Merdarevu i to u susret simpozijumu ambijentalnog pozorišta koji se održavao 18. i 19. avgusta na Igrama.

U koprodukciji sa "Kazalištem Marina Držića" izvedena je i predstava koja je premijeru imala krajem juna na Danima Matice hrvatske u Mostaru. Reč je o autorskom projektu Zlatka Boureka i Luke Paljetaka, **"Sveti Vlaho, Blasius, Blaž"**. **"Naša priča o sv. Vlahu, kako i poznata legenda kazuje, počinje u Jeremiji gde živi Blaž, pustinjač, dobar čovek koji širi hrišćanstvo za vreme rimskog namesnika Lutetiusa. Taj sveti čovek, veliki je prijatelj životinja, druži se i priča s njima u pećini poput dr Dulitla, dobar je i blag prema njima kao i prema ljudima. Zbog izlečenja dečaka od gušenja ribljom kosti, postaje čudotvorac, a izvršena smrtna kazna odsecanja glave koju je naredio rimski namesnik, čudom se opet spoji i oživi telo, jer je jednom gradu u Jadranskom moru potrebna Vlahova pomoć. Potrebno je da čuva Dubrovnik, sačuva ga od Saracena koji dolaze s istoka da popale grad. Vitez Orlando je taj koji bi trebalo da organizuje odbranu, ali knez nema zlata, ne može platiti odbranu. Umesto zlata, svoju ljubav i telo zlata vredno, vitez u nudi Maura, sestra Laurina. Orlando pobeđi neprijatelja i odbrani grad, ali ne prihvata ponudenu ljubav umesto zlata. Uvređena što ne prihvata ljubav koja je iznad ratovanja i krvi, Maura izriče kletvu da se pretvori u kamen na kojem će se postaviti**

ti zastava slobode", rekao je Zlatko Bourek za Dubrovački vjesnik.

Trebalo bi pomenuti i gostovanje Jana Fabrea na ovogodišnjim Igrama. Osim gostovanja njegove plesne predstave 23. i 24. jula u Tvrđavi Revelin videli smo i likovnu izložbu "Umbraculum", a predstavljena je i međunarodna majstorska radionica "Radne metode Jana Fabrea" koja se održavala od 10. do 18. jula. Audiciju je prošlo 13 najboljih umetnika (plesaća, glumaca i reditelja) iz Hrvatske, Bugarske, Francuske, Srbije, Grčke, Slovenije i Belgije. Izvedba se temeljila na tekstu "Ja sam greška", prerađena muzikom prikazala je različite vežbe koje otkrivaju metode i tehniku tokom samog radnog procesa. **"Pristup telu i glasu laboratorijskim, naučnim**

risteći ulje kao metaforu za najstariju svetsku ritualnu supstancu postiže se ritualno pripremanje za spiritualnu formu izraženu kroz pokret tela oblivenim maslinovim uljem.

52. Splitsko leto je trajalo od 14. jula do 14. avgusta. U realizaciji programa učestvovalo je više od 800 umetnika iz Mađarske, Italije, Kine, Albanije, Bosne i Hercegovine, Nemačke, Poljske, SAD-a, Velike Britanije, Letonije, Slovenije, Izraela, Bugarske i Hrvatske. **"Uspeh, kako programski tako i finansijski, jubilarnog pedesetog, kao i prošlogodišnjeg pedeset i prvog Splitskog leta obvezuje. Isto tako obvezuje i istorija grada Splita, istorija njegove spontane teatralizacije. Sve što ima pravo na svetlost, više od pola veka, značajno participira u letnoj raskoši, urezujući dubok kulturni trag u gradskom kamenom vremeplovu."**

Kako je Splitsko leto, uz Dubrovačke letnje igre, najveća letnja kulturna mani-

Eshilova trilogija: Orestija (Foto: Damil Kalogjera)

načinom izražava intelektualnu dubinu osećaja; ukusa, dodira i mirisa", dodao je Fabre. Dubrovački festival je izdao i knjigu pod nazivom "Corpus Jan Fabre" autora Luka Van Den Dreisa.

Fabreova trupa "Troubleyn" izvela je komad **"Quando L'Uomo Principale è Una Donna"** u koreografiji ovog belgijskog umetnika, a čiji je original pre dve godine stvoren i izveden zajedno s Lisbeth Gruwez. Ovo delo inspirisano je antropometrijskim činom Yves Klein, koja koristi telo kao živi umetnički kist. Muzički motivi u izvedbi bazirani su na poznatoj italijanskoj pesmi "Volare" autora Dominika Modunga. Ovog puta delo izvodi plesna diva Sung-im Her, koja nas je odvela natrag u matrijarhat prikazujući konstantne prelaze u društvu od muškarca do žene, od čoveka do životinje, od ravne crte do kruga... Ko-

festacija ne samo u Hrvatskoj nego na celoj istočnoj jadranskoj obali, prirodno je da se graditeljski biseri Splita, Trogira, Kaštela... uključe u program Splitskog leta (...) Sledeći tu orijentaciju, već ove godine Splitsko leto je svoj dodir s tim prostorima proširilo i na ostrva, pa tako sa društvom 'Uhlod' iz Starog Grada na Hvaru priprema Benetovićevu 'Hvarkinju', koja će zajedničku premijeru imati u Splitu na Carrarinoj poljani...", rekao je upravnik HNK Split, Milan Štrljčić.

Premijere na ovom Splitskom letu bile su Bokačov **"Dekameron"** u režiji Gorana Golovka i komad Toma Stoparda **"Rozenkranc i Gildersten su mrtvi"** u režiji Nenni Delmestre. Oba komada izvodi festivalski dramski ansambl.

Priredila
Aleksandra Jakšić

Aristofanovi motivi: Ptice @točka.hr (Foto: Damil Kalogjera)

SRPSKO NARODNO POZORIŠTE U AMERICI

III deo

Početkom novembra, Popović se javlja iz Pitsburga Odaviću u Beograd:

"Nalazim se već u četvrtoj koloniji gde naša braća žive. Posle Nju-Jorka, davao sam po jednu predstavu u Stastonu, Lebanonu i evo ovde u Pitsburgu. Iskreno da priznam, vrlo mi je teško. Naš je narod vrlo oduševljen, ali u isti mah i vrlo siromašan. Troškovi su vrlo veliki, putovi su vrlo skupi, jer je i daljina vrlo velika, našto jedva mogu da uhvatim kraj s krajem. Ako i to vrlo brzo ne budem dobio novčane pomoći od Srbije, neću moći izdržati i biću primoran napustiti sve i vratiti se natrag.

Preko Uprave Nar. pozorišta, kojoj redovno šaljem izveštaje o mom radu i uspehu, poslao sam dve molbe, g. Ministru prosvete i g. Ministru inostranih dela, da mi se pomogne... Molim Vas da se zauzmete, da ako bih mogao dobiti što pomoći, bude što pre, inače, teškim srcem, vraćam se natrag... *Jazavac* P. Kočića je doživio u Americi sedam izdanja, te sam se sada ograničio i samo njega u svakom mestu dajem".

Valja znati da je Luka Popović bio poznat interpretator Davida Štrpca, te da ga igrao hukvalno do smrti, a u jednoj od poslednjih svojih predstava u Skoplju početkom februara 1915, "požnjeo je buru aplauza", kako se beleži u nekrologu.

Nije izvesno da li je i kolika pomoć srpske vlade stigla do Luke Popovića, tek turneja njegove glumačke družine od deset članova (sedam muških i tri ženske) se nastavila.

Za nepunih devet meseci obišao je dvadeset i dve kolonije naših iseljenika. Pored pomenutih gradova Njujorka, Stiltona, Lebanona i Pitsburga, posetio je Filadelfiju, Džarkston, Vilmerding, Mekisport, Stubenvil, Sinsinati, Barbarten, Akron, Klivlend, Detroit, Geri, Saut-Čikago, Čikago, Sent Luis, Kanzas Siti, Šaro, Ist-Jungston i Vajandot.

Iskusni glumac probrao je talentovane, a uz to obrazovane i muzikalne amatere, koji su pristali na duže putovanje po Americi. U trupi su se nalazili: Slavko Akšamović, bivši činovnik Narodne banke u Pančevu, Rafailo Lisica, Dragomir Kandić, slikar, Veljko Ugrinić, zubni lekar, predsednik "Slovenskog Juga", Dušan Karadžić, Vlada Konstanti-

nović, svršeni dak Trgovачke akademije, Ljubica S. Akšamovića, Emilija (Ljubica) D. Karadžića i Ivanka L. Popovića.

Na plakatu prve predstave *Balkanske carice*, održane u Njujorku 6. avgusta 1911, pored pomenutih, nalaze se još i imena sledećih amatera: Spasoje Milosavljević, Nikola Popović, Đorđe Antonović, Pera Stojišić, Ilija Bajić, Tasa Nanković i Dušan Nikolić.

Repertoar Popovićeovog Srpskog narodnog pozorišta bio je primeren njegovoj osnovnoj nameri: dočarati slavnu i tragičnu srpsku prošlost kroz dramska zbivanja, probuditi zapretna patriotska osećanja gledalaca, podsetiti na lepote maternjeg jezika i rodnog kraja kroz pesmu.

Podnoseći izveštaj o jednogodišnjem radu Srpskog narodnog pozorišta u Americi, štampanom u njujorškom listu "Srbobran" krajem maja 1912, Popović piše:

"Našem narodu, koji se nalazi ovde u Americi i radi najteže poslove za najmanju nadnicu (jer ga još uvek smatraju na najnižem stupnju); koji ima od stotine skoro devedeset i pet procenata nepismenih; koji se i nehotice gubi, iščezava u grdnoj mešavini; narodu kome u svojoj otadžbini (u Americi ima najviše Srba iz svih pokrajina sem Kraljevine Srbije) nije bilo dopušteno ni da se Srbinom zove, a kamoli u školi da uči poznati prošlost i veličinu svoju; tom narodu trebalo je dati prilike, razdrmati ga iz dremeža, osvežiti ga živom reči i delom spremati ga za onaj sveti čas koji nam predstoji za borbu do istrebljenja, za održanje i čuvanje naše narodnosti".

Popović iskreno objašnjava svoj "hod po mukama":

"Počelo se sa davanjem diletantskih predstava u Nju-Jorku, od kojih je samo prva (davane su tri) veoma uspeła. Smeli pokretač posle ovih neuspeha nije klunuo, već beše krenuo sam obilazeći sve naše kolonije, davajući diletantske predstave, a ujedno ispitujući interesovanje, studirajući raspoloženje našeg naroda prema ovoj narodnoj školi".

Zaključak iskusnog pozorišnog organizatora o toj turneji je nedvosmisleno pozitivan, jer "naš narod je imao prilike da vidi i čuje 60 predstava iz naše istorije, da ga oduševi i razdraga naša narodna pesma, koja se donde nije čula nigde u Americi, što mu je crkveno pojanje nagonilo suze i privuklo ga majci crkvi,

ima se zahvaliti g. Pupinu u prvom redu i Srpskom kulturnom fondu, pa onda redom svima onim koji iskreno pomogše i moralno i materijalno, te je Srpsko narodno pozorište požnjelo još u prvoj godini sjajne rezultate".

Poslednju predstavu Popovićeova trupa dala je u Njujorku 1. juna 1912 (u Češkoj budovi, u 71. ulici) izvođeći *Đurda Brankovića* i prvi čin (*Prelo*) iz *Đida*.

"Posle ove predstave raspušta se trupa Srpskog narodnog pozorišta, a njen upravnik g. Luka Popović, putuje u stari kraj da pred celom javnosti da računa o svome radu u Americi i na rezultate koje je postigao".

*

Kao jedno od najdražih uspomena na svoj boravak u Americi, Luka Popović je sačuvao "Spomen-knjigu", neveliku četvrtastu svesku crnih korica, u kojoj su upisivani utisci domaćina svake kolonije koju je Popovićevo pozorište posetilo.

Tridesetak listova, ispisanih rukom, ćirilicom, manje ili više veštom (samo je jedno otkucano pisaćom mašinom sa štampanim memorandumom!).

Izuzetak je latinicom ispisana zahvalnica grupe Slovenaca iz Klivlenda:

"Prav srčno hvaležni moramo biti mi Slovenci, bratski narod, za ta odlični poset srbskih igralcev. Ta večer nam bo ostal v blagem spominu, obenem pa želimo da bi še kdaj imeli priliko imeti v svoji sredi to odlično družbo", potpisuju, u ime Pevачkog društva "Triglav", Ivan Zorman, horovođa i August Hafner, predsednik.

Listajući taj potresan dokument, ispunjen dirljivim, katkad i nespretno izraženim rečima zahvalnosti, može se tek naslutiti kakva ih je bujica osećanja izazvala. Sve vreme se moramo pitati: šta je s potomcima tih časnih ljudi?

U Popovićevoj "Spomen-knjizi", pominju se: Srećko M. Jovanović, Mihailo R. Momčilović, Dušan Gačić, Tanasije Papić, Lazar Protić, Nenad Bajić i Dušan Gajić iz Filadelfije, Društvo "Sveti Nikola" u Steltonu, njegov predsednik Voja Jovanović, predsednik Crkvene opštine Dimitrije Kajganić, blagajnik Stanko Nikolić, iguman Teofil Stefanović.

U ime Srpske crkvene opštine u Vilmerdingu, 6. marta 1912. zahvaljuju Jovkim Bjedov, Teodor Uzelac, Nikola Marković, Jovo Ličina, Gliša R. Živković, Josif Rajković, Mile Maćešić, Sava Vujić i Simo

Zelić: "Razdragane duše kličemo Srpskom narodnom pozorištu u Americi: *Vivat, crescat, floreat* - na mnogaja ljeta! Dovidova u zdravlju!"

Domaćin Popoviću u Stubenvilu, u državi Ohajo, bila je Sokolska družina na čelu sa starešinom Plavšom Leskovcem i članovima Mihom Momčilovićem, Danilom Vukelićem, Danilom Bukurovićem, M. Dodigom i M. Kukićem, a u Sinsinatinju zahvalnicu potpisuju Milutin Janković, sveštenik, Čedomir Karadžić, Pera Varadanin, Vita Sandić i Milan Mrvićin, predsednik Crkveno-školske opštine.

U ime kolonije u Barbertonu zahvalnicu potpisuju Marko Kalenić, Petar N. Kumanovac, Ljuba Vučković i D. Katanić: "Mi se ponosimo utiskom što ga je ova ustanova ostavila kako kod srpskog tako i svega drugog naroda. Neka je sveta dužnost svakom prijatelju naroda srpskog da pomaže ovu ustanovu i osigura joj opstanak".

U Detroitu, gde je bila brojna srpska kolonija, izvedene su četiri predstave, a u ime "Sokola" potpisuju se Negovan Bogdanov, Kosta Kaćanski, Đura Kocić, Joca Damjanov, Milivoje Đokić, Đuro Mihačević i Miro B. Mitrović.

U Čikagu zahvalnicu za uspele predstavu koja je izazvala takvo uzbuđenje "da nije između nas bilo ko nije suze pustio", potpisuje u ime Sestara kraljice Milene predsednica Milica Šutić.

**SAMO VI GLEDAJTE
"VELIKOG BRATA" PA
ČETE VIDETI KOLIKO JE
ŽIVOT DOSADNIJI OD
POZORIŠTA!**

U Kanzas Sijetu, u ime Sjedinjenog bratstva "Sv. Đorđe" čestitaju i zahvaljuju: M. Trbović, predsednik, Luka Uzelac, blagajnik i Jovan J. Katić, računovođa.

Srpska pravoslavna crkveno-školska opština u St. Luisu se pridružuje ostalima, a potpisuju se: Stevan Milutinović, predsednik, Vlada Damjanović, sekretar i članovi Nikola Maravić, Nikola Jerković, Dragutin Popov i Savo S. Vesković.

Gotovo se svaka zahvalnica završava rečima: "Živeli! Dovidenja!", kao da su u tim poklicima sadržane sve njihove želje.

*

Nažalost, istorijski događaji na Balkanu, a potom i izbijanje Prvog svetskog rata, čija je žrtva bio i Luka Popović, glavni akter jedinstvenog pozorišnog poduhvata, omeli su dalje slične akcije u buđenju nacionalne i kulturne svesti našeg življa u Americi.

Ceo dragoceni i neponovljivi pozorišni poduhvat čestitog pozorišnog umetnika i velikog rodoljuba Luke Popovića polako je pao u nepravedni zaborav.

Zoran T. Jovanović

DVA PUTA UKROČENA GOROPAD

Pozorište Boško Buha je od 26. jula do 1. avgusta 06., bilo gost crnogorskog primorja i tamošnjih festivala sa predstavom "*Ukročena goropad*", u režiji Milana Karadžića. Prvo na novonastalom Festivalu "Purgatorije" koji se održao u Tivtu od 25. jula do 10. avgusta. Tema festivala je Mediteran, i takmičarskog je karaktera.

Pored "Buhe" gostovali su i Gradsko pozorište Podgorica ("*Vladimir i Kosara*"), Istarsko narodno kazalište ("*Ribica*"), Teatar "Rugantino" Zagreb ("*Sa će Božo svaki čas*"), Narodno pozorište Tuzla ("*Predstava Hamleta u selu Mrduša Donja*"), Centar za kulturu Tivat ("*Bokeški D mol*") i Srpsko narodno pozorište Novi Sad ("*Dundo Maroje*").

U Budvi, a u okviru Budva Grad teatra koji je ove godine sa novim produkcijskim timom funkcionisao veoma loše, gostovali su 31. jula, u prelepom ambijentu Starog grada gde se predstava savršeno uklopila i pred mnogobrojnom publikom.

Ukročena goropad
(Foto: Vukica Mikača)

TRI PRASETA I DVE NAGRADE

Na 13. Festivalu pozorišta za djecu u Kotoru Pozorište 'Boško Buha' je učestvovalo sa predstavom "*Tri praseta*" koju je po tekstu Tanje Ilić režirao Marko Manojlović. Tanja Ilić je dobila nagradu za tekst, a Marko Janjić za glumačko ostvarenje.

Tri praseta (Foto: Vukica Mikača)

PISMO IZ TORONTA

stave na kanadskom tlu, koja je uvrštena među najbolje srpske drame u 20. veku, je možda najbolji način da nastavimo već započeto u SPT, daleko od otadžbine i govornog podneblja. Pozorište kao živa umetnost, veliki pisac, sudbina jednog naroda ispričana kroz dramu jedne porodice, srpski mentalitet i naš humor, najbolji su predstavnici naše kulture i jezika. Mnogi mladi ljudi koji žive daleko od svoje zemlje, počinju da zaboravljaju svoj jezik, običaje, poreklo. Šta ako to potpuno zaborave?

Prvo Srpsko pozorište u Torontu osnovano je uz velike ambicije članova SPT i Gojka Roglića da bi se očuvala tradicija srpskog jezika i govora, mentalitet, kultura i duh jednog naroda kako među najmlađima, tako i onim starijim.

Pored Srđana Rajšića, koji je reditelj i glumac, u ovoj predstavi igraju stalni članovi Srpskog pozorišta iz Toronta. U predstavi će biti korišćeni muzički seg-

menti iz dela Aleksandra Sanje Ilića i grupe 'Balkanika'.

Pozivamo Vas da nam pružite podršku u našim prvim koracima ka ostvarenju istorijskog događaja za našu zemlju. Podržite nas da se o nama čuje i u našoj zemlji. Otvaramo Vam vrata naše kuće da kontaktirate sa našim umetnicima. Sva pitanja, sugestije, pohvale i kritike možete da dostavite akterima predstave i predstavnicima Srpskog pozorišta Toronto na serbiantheatre@yahoo.ca. Vrlo rado ćemo Vam odgovoriti na sva pitanja, dostaviti sav propagandni materijal i ostvariti svaki vid komunikacije i saradnje sa Vama.

O datumu premijere i repriznim izvođenjima ove i ostalih predstava SPT bićete blagovremeno obavesteni.

U želji i nadi da ćemo ostvariti dobru komunikaciju za Srpsko pozorište Toronto,

Gojko Roglić,
osnivač i direktor

Serbiantheatre: Srđan Rajšić, Jelena Popović

Poštovani,
Srpsko pozorište iz Toronta, Canada, ima čast da Vas obavesti da je prošlo godinu dana od prve premijere Srpskog pozorišta u Torontu.

Počele su pripreme za novu sezonu i premijeru predstave u prostorijama SP-a Toronto. Po delu našeg legendarnog pisca i pozorišnog stvaraoaca, Milice Novković, počele su probe predstave "*Kamen za podglavu*" u režiji Srđana Rajšića i uz stručnu konsultaciju barda srpskog glumišta, Momira Bradića. Pra-izvedba ove pred-

ZIMSKI AVGUST U BUENOS AJRESU

Sonja Jauković i Hana Jovčić, Avenida 9. juli

Sa grupom zaljubljenika u tango, koji predvodi Miša Plavšić, a u kojoj se nalaze i dve moje kolegice, glumice Branka Pujčić i Hana Jovčić, odlučujem da avgust provedem u Buenos Ajresu. Ovaj grad je rodno mesto Tanga.

U Argentini je kraj zime. 12 stepeni. Nose kapute, šalove, kape... Iako je Buenos Ajres na geografskoj širini kao Atina (samo na suprotnim poluloptama), severni vetar poput košave često duva i tada je hladno. Pročisti vazduh i pojavi se jarko plavo nebo, kao zimi na planinama.

Grad ima 14 miliona stanovnika, ali sve funkcioniše besprekorno. Saobraćaj se uglavnom odvija u jednom smeru, ulice su uske u strogom centru, a prostrane avenije i bulevari premrežili su ceo grad. U atmosferi se oseća jednostavnost, lakoća i predusretljivost. Mnogo je ljudi po ulici, reklamni papiri na sve strane... nude se adrese restorana, radnje sa kožom, mesta na kojima se pleše tango.

Argentina ima tri "brenda": biškeke, kožu i tango, a nežnost, toplina, osmeh, svuda oko nas... Iako je razlog mog dolaska u ovaj grad bilo svetsko prvenstvo u ovom plesu, koje se održava već petu godinu, uspela sam da ugrabim par slobodnih večeri i da pogledam nekoliko predstava.

Stanovnici ovog ogromnog i prelepeg grada vole pozorište. Samo u aveniji Korientas izbrojala sam 10 pozorišta. Takozvana srednja klasa grada (njih 3 miliona) može sebi da priušti odlazak u kafanu, ishranu u restoranima i odlazak u pozorište. Mnogo je kamernih pozorišta u kojima publika sedi za stolovima, ali u kojima se ne igraju samo kabare i već ozbiljni tekstovi. Avenika Korientas i Santa Fe, nisu samo najduže na svetu, u njima su i brojna pozorišta. Avgust nije mrtva pozorišna sezona. Blješte veliki panoi. Izvodi se pre svih Lorka i Lope de Vega, ali i Molijer, Viktor Igo, Strinberg, Ibzen, Beket, Rostan. Veliki uspeh postigao je Šekspirov "Kralj Lir". Mnogo je muzičkih teatar (Mjuzik Holova) i naravno komedija savremenih španskih i argentinskih pisaca. Predstave su posećene, pune i dobro reklamirane.

U Teatru National "Servantes" koji je sličan Narodnom pozorištu u Beogradu... ali sa šest galerija i izvodi samo dramu, raskošnom baroknom pozorištu, gledala sam Lorkinu "Donja Rozita la soltera". Sala puna. Nema garderobe za gledaoce, pa kapute držimo u krilu. Lepa predstava, igra se na kosini, čisto i moderno režirana, blago stilizovana sa odličnim ženskim ansamblom i sjajnom Gloriam Berbuć.

Posle predstave odlazimo u najbližu kafanu "Eksedra" koja se nalazi na Aveniji Kordoba a u produžetku Teatra

"Servantes", da popijemo kafu i razmenimo utiske. Kelner, neuobičajeno govori engleski. Primećujem kako devojke same ulaze u kafanu, diskretno odlaze u toalet i vraćaju se presvučene i našminkane. Nameće mi se poređenje sa pozorišnom garderobom. Smejem se i kažem "Evo nas u društvu prijateljica noći!" Zgodne su, uglavnom mlade, trude se da deluju kao obične devojke koje čekaju dečka. Odaje ih dubok dekolte na crnoj maici. Nose džins. Poneka samo mini suknju i čizme na bosim nogama, a zima je. Piju kafu ili sok. Sve se pozdravljaju s kelnerom, ljube se između sebe, ali svaka sama seda za svoj sto. Anksiozne su, očima streljaju po kafani. Ničim ne odaju šta čekaju. Pilje u mob. telefon i što čekanje duže traje to postaju sve uznemirenije. Kada klijent sedne za sto, odahnu. Posao se sklapa brzo i odlaze u noć. Druge nestrpljivo čekaju. Glumice na žalost nikad ovako ne igraju kurve. Te noći posle "Donja Rozite" imale smo i besplatan čas glume.

A na lepoj kamernoj sceni kulturnog centra "Borhes", koji se nalazi u sklopu najluksuznijeg tržnog centra i koji se graniči sa četiri ulice, a u kojem se prodaje samo firmirana garderoba, gledam baletsku trupu "Tango Yasapiko" iz Atine. Njihova ideja je da spoje sirtaki i tango. Osam baletskih igrača strasnih i odanih ideji, koreografa Dermicakisa, otkrivaju nam da je ceo svet jedno, a da su sve kulture ogromna ljudska žudnja da se lepotom i ljubavlju ljudi dodirnu i spoje. Završni ples u kojem tango i sirtaki postaju jedno, nešto je najlepše što sam videla na sceni uopšte. Rado bih ovu predstavu preporučila mladoj selektorki Bitefa, Anji Suši, da je možda Beogradani vide sledeće godine. Pjacula i Teodorakis zajedno - neodoljivo! Ovacije traju 20 minuta, a u holu koktel, sarmice u zelju i šampanjac! Grčka i Argentina nisu samo na istoj geografskoj širini.

Vraćajući se iz kupovine cipela za tango šetamo avenijom "Karijentas", jedemo slatki kikiriki koji peku na ulici, veče je topla, dolazi proleće. Prolazimo pored mnogobrojnih pozorišta. Ogromni panoi reklamiraju neku domaću komediju. Gužva, karata nema. Malo dalje, slike isprepletanih polugolih glumaca, kao sa Bitefovskih predstava sedamdesetih. Odlučujemo da udemo. Predstava samo što je počela, ali ima još poneka karta. Kupujem dve po 15 pezosa. Provlačimo se kroz mrak, publika sedi za stolovima, a na secni dve devojke i jedan mladić, jarko našminkan. On je diler i narkoman, a i momak ovih dveju, jedna od njih leži polumrta, druga vrišti hysterično "porfavor, porfavor!" kao u latino serija-

ma. Mrak. Sledeća scena - podzemna železnica. Njih troje sede sa cevima u nosu i infuzijama. Kažem tiho: "Hajdemo, znam kuda ovo ide!" Ustajemo provlačimo se s mukom. Sala je puna. Na izlazu zbunjen momak širi ruke. "Non komprendo." Pravdam se. Daje mi znak da sačekam, odlazi i vraća se dajući mi natrag 30 pezosa. Izlazimo i kikićemo se. Ko bi mi u Beogradu vratilo pare jer mi se predstava nije dopala! Galatno sedamo u taksi.

Apsolutna hit predstava Buenos Ajresa je mjuzikl "Viktor-Viktorija". Igra su u glavnom muzičkom pozorištu "El Nacional" na uglu avenije "9. jul" četiri dana u nedelji. Predstave su uvek pune, ali se karte mogu nabaviti nekoliko dana ranije. Na ulazu u pozorište skupe bunde, parfemi, luksuz. Sala, opet stolovi i fotelje, stona lampa na svakom stolu. Sve podseća na skup noćni klub. Opet stavljamo garderobu na naslone stolica, ili držimo u krilu. Predstava glamurozna, sve funkcioniše savršeno, orkestar na spratu scene, ne u rupi kao kod nas. Zvuk, rotacija, svetlo, promene, balet, muzika, sve funkcioniše bez ijedne greške. Vrhunski profesionalizam! Glumci raskošnih glasova pevaju, plešu, stepuju. Nisam saznala koliko su plaćeni, ali ovo je bez sumnje vrh i elita. Viktor i Viktorija liče na glumce iz filma, pa ipak nisu bili oni zvezde večeri već glumica koja igra Normu. Te uloge se uopšte ne sećam u filmu, a ta komičarka bujne mašte, neka mešavina Širli Mek Lejn i Lajze Mineli, koristeći sva sredstva pa i šmiru, bacila je u zasenak glavne junake.

Razvodnice vešto služe vino i šampanjac, ne remeteći predstavu. Pomislila sam da je piće uračunato u cenu karte jer svi piju, ali ne, devojke su vešto i hitro naplaćivale i vraćale kusur, a da ničim nisu poremetile odvijanje predstave.

Izlazimo iz pozorišta punog srca. Lepo je biti glumac u Buenos Airesu i lepo je i živeti u ovom gradu.

Za nepunih mesec dana stekli smo toliko prijatelja! Svi te pozdravljaju i ljube! U desni obraz obavezno, a ponekad u oba. Ako samo pružite ruku bez pokreta za poljubac pomisliće da nešto nije u redu, ili da ste ljuti. Udvaraju se na časovima, na ulici, na plesu... Lepo je biti žena u Argentini...

Približava se povratak. U klubu "El beso" mestu gde se tango pleše četvrtkom, fajront, dolazimo kasno, posle svetskog prvenstva. Poručujemo flašu crnog vina. Već prepoznamo kvalitet, a cene "Astiba-malbek"! Opuštamo se i razmenjujemo utiske. Poveravam se prva. Kažem da se osećam u Argentini kao da imam 15 godina manje i da sam svakog dana primala koktele endorfina. Dele moje mišljenje. Pričamo o srdačnosti i

jednostavnosti ovih predivnih ljudi i pomalo se pribijavamo povratka u Srbiju, Kosova, apatije, zavisti...

Ostalo je još vremena da obidem teatar "Kolon", jednu od najlepših i najmonumentalnijih operskobaletskih kuća na svetu. Španski barok, 8 galerija, sala koja prima tri hiljade ljudi, savršena akustika, ponos Buenos Ajresa. Nalazi se u aveniji "9. jul" najširoj na svetu koja se sastoji od tri avenije i ima dvadeset automobilskih traka!!!

Poseta teatru traje sat i po. Argentinka, vodič na besprekornom engleskom jeziku objašnjava istorijat "Kolona"; kad je građen, koliko dugo, od čega su zavese, gde je pozlata, šta je original, a šta rekonstrukcija. Zabranjeno je fotografisanje sale.

Karte za devetu galeriju na kojoj se stoji, zvanu "kokošinjac" ili "paradajz galerija", mogu se kupiti i na dan predstave i koštaju 10 pezosa. Te večeri izvode savremenu operu argentinskog autora, balet je predviđen za septembar i oktobar. Pokušavam da upijem i zapamtim izgled galerija, ali zlato dominira u sali, halovima, svuda... Vode nas i u beksteidž, gledamo radionice, vlasuljarnicu, krojačnicu, fundus cipela - kažu ima 20000 pari obuće!! "Kolon" u potpunosti dotira država, ali pozorište izdaje čitavom svetu kostime i dekor i tako stvara dodatna sredstva.

U monumentalnoj katedrali koja se nalazi na "Roze-trgu" na kojoj je i zgrada Parlamenta, slušamo koncert dečjeg hora. Pevaju Baha, Hajdna, Mocarta, Franka. Kakav doživljaj!

A na San Felmu posećujemo muzej pomorstva, uniforme, makeete španske flote, pomorske karte... ali tu su i za-

tvorske ćelije za prestupnike, okovi, bukagije. Stravično i surovo!

Dan je hladan nemilosrdno duva severac, pijemo kapučino u najpoznatijem kafiću na San Telmu "Dorego" koji ne uspevamo da platimo jer nam raspoloženi Parižani, koji sa nama dele sto, to ne dozvoljavaju. Čitaju nam vodič Buenos Ajresa koji su u Parizu kupili i s kojim bi nam bila mnogo lakše da smo ga kojim slučajem imali.

Ostaje još vremena da kupimo poklone. Taksi za aerodrom poručuje se dan ranije i dolazi tačno na vreme. Vozi skoro 40 minuta do aerodroma, ogromnim dugačkim avenijama. Gledamo moderne zgrade, novogradnje koje uopšte nismo videli. Shvatamo da smo upoznali samo delić ovog grada. Ostali su nam nepoznati čitavi kvartovi, muzeji, galerije... Obećavamo jedni drugima: "dogodine dolazimo, obavezno!" Svadamo se da li je bolje doći leti ili zimi. Miša kaže "uproleće u oktobru kada sve cveta i miriše"! "Ali tad je kod nas početak sezone." kažem.

Ponovo Lufthanzin avion. Umor čini svoje. Spavam. Budi me miris hrane. Jutro je. Služe doručak. Dobro jutro Evropo! Ili tačnije - Bonžur tristes! Imaću dovoljno vremena, da se na frankfurtskom aerodromu pripremam za susret sa Beogradom. Iako se iz Argentine zime vraćam u beogradsko leto postajem setna. Ah, ne, ne, ne dam se! Upisaću odmah španski, a u septembru je nedelja tanga.

Na Beogradskom aerodromu carinik posmatra naš ogromni prtljag (prepun zimske garderobe) "Odakle dolazite?" "Iz Argentine" kažem. "Da li živite tamo?" "Nažalost ne"! Kažem poluglasno.

Sonja Jauković

Hana i Sonja u Colon-u

"VICTOR - VICTORIA"
EL NACIONAL
VENTA TELEFONICA: 4000-1013 www.entradaplus.com.ar
Sabado 26 de Agosto 21:00Hs.
SECTOR: PLATEA SECCION: FILA/ASIENTO 14 7
\$50.- BOLETERIA
VENTA: 3714122 NO SE PERMITIRA EL ACCESO A LA SALA UNA VEZ COMENZADO EL ESPECTACULO
TICKET: 15934585
26/AGO/06 ACCESO: Av. Corrientes 950

"TANGOJASAPICO"
Centro Cultural Borges
VENTA TELEFONICA: 4000-1010 www.entradaplus.com.ar
Miercoles 9 de Agosto 20:30Hs.
SECTOR: PULLMAN SECCION: FILA/ASIENTO
VENTA: 3685862 TICKET: 15799362
\$15.- BOLETERIA
CCB 07/AGO/06 ACCESO: Viamonte esq. San Martín

'BURNE NOĆI' NA GARDOŠU

Podno čuvane kule Sibirjanin Jan-ka, u amfiteatru pod vedrim nebom, dešavala se peta po redu manifestacija 'Leto na Gardošu'.

Polazna ideja da se publici pruži lagan, zabavan i raznovrstan program opravdala je očekivanja. Estradni sadržaji su izbegnuti, a posećenost Letnje scene potvrdila je da i umetničke predstave imaju svoju publiku. Nažalost, ne u broju u kome hrle na estradne parade.

U skladu sa tehničkom opremljenošću ove scene, i s akcentom na letnjoj šemi, ovde se neguju predstave različitih sadržaja i žanrova, pozorišne scenske igre, male dramske forme, koncerti, muzičke večeri, folklorne i koreografske predstave, performansi i pantomima.

'Burna noć', predstava u izvođenju amaterskog pozorišta PAB, otvorila je Letnju scenu na Gardošu 10. jula. Iako provokativnog naziva predstava nije ispunila očekivanja. Tokom skoro dva

meseca *Burna noć* je najviše puta igrana. Svaki put ulaz je bio slobodan. Ali ni to nije bilo dovoljno da napuni amfiteatar.

Ponedeljkom, sredom, petkom i subotom, predstave su ometali samo iznenadni pljuskovi, ili komarci, kojih je bilo 'više komada po glavi publike'. Komarce su smenile sveže večeri, a gostoprinstvo je pružio i Dom vazduhoplovstva u Zemu, kada su to prilike nalagale.

Ulaznice su bile u skladu sa 'padom' Evra ovog leta, tj. ostale su na nivou od prošle i preprošle godine, pa su iznosile 200, odnosno 300 din. Na taj način su otvorena vrata i onima koji u pozorište ne idu 'jer su ulaznice skupe'. Predstave namenjene najmlađoj publici igrane su besplatno. Tako su mališani imali prilike da vide balet *'Pismo mome dečku'*, *'Labudovo jezerce'*, *'Ikarov let'*. Listi onih koji su svoje predstave igrali 'za džabe' pridružila se Omladinska filhar-

monija i Organizacija gluvonemih Novi Sad sa pantomimom *'Carobnjak i Crvenkapa'*, predstavom koja je do sada pobedila na 14 festivala!

Pored ove višestruko pobedničke predstave, publika na Gardošu je videla i pobedničku predstavu sa upravo završenog 31. Festivala monodrame i pantomime, *'Lina, od kamena tvrda'*, u izvođenju Vesne Stanković, i predstavu *'Govorna mana'*, po tekstu Gorana Markovića, režiji Milana Karadžića sa Predragom Ejdosom, Nebojšom Dugalić i Isidorom Minić.

Osim pobedničke predstave, publici na Gardošu su se predstavila još dva učesnika 31. Festivala monodrame i pantomime, gost iz Japana, Šinija Murajama, sa svojom *'Solo pantomimom Šinija Murajame'* i glumica amater, Mirjana Zeljković, sa komedijom *'Život je loto'*.

Među miljenicima zemunske publike svakako su i učesnici ranijih Leta na Gardošu, koji su se i ove godine odazvali pozivu da učestvuju: Lane Gutović sa

svojim kabareom *'Obično veče'*, Vladan Gajević sa monodramom *'Ode mobilni'*, Ljiljana Stjepanović i njen *'Ciganski kabare'*, Zijah Sokolović sa *'Kabares, kabarei'...*

Publika na Gardošu videla je još: duo komediju *'Ručni rad'* u izvođenju Milice Gutović i Jasne Dimitrijević, komediju *'Plej Kališ'* u izvođenju Stanka Bogojevića; Milenko Zablacanski i Srđan Jovanović izveli su komad *'Moj Milenko leg'o je da spava'*; isti dvojac igrao je i u komediji *'Mušica'*, pored Elizabete Đorevske, Vladana Savića i Pede Miletića. U duo drami *'Tesla ili prilagodavanje'* nastupili su Ljuba Tadić i Rade Miljanić; sa *'Ciganskom poezijom'* predstavile su se Lidija Vukićević i Jelica Sretenović. U drami *'Gospoda Olga'* igralo je najviše glumaca, čak petoro.

Iz Doma kulture Požarevac stigla je predstava *'Metar i po do Cezara'*, SNP iz Novog Sada izvelo je kamernu operu *'Pokondirena tikva'*, NP Zrenjanin je gostovalo sa predstavom *'Luping'*.

Muzičkim večerima pečat su dali Živan Saramandić i Milka Stojanović pružajući zadovoljstvo publici da sluša ruske romanske i izabrane operne arije, potom Garavi sokak, a koncert je imala i Snežana Berić, poznatija kao Ekstra Nena.

Ljubiteljima poezije bilo je posvećeno veče poezije i pesama Kosova pod nazivom Južna zemlja.

3. septembra se završila Leto na Gardošu koncertom muzičkog sastava Stupovi.

Kule i odbrambeni zidovi nekadašnje tvrđave utonuli su u tišinu, do sledećeg leta.

Možda će tada, uz razumevanje i podršku nadležnih, (gradske vlade, na primer) koje je ove godine izostalo, scena moći da primi tehnički zahtevnije predstave? Da li je previše očekivanje da Letnja scena Gardoš postane atraktivna ne samo za Zemun, već i šire?

Mirjana Jurčić

Metar i po do Cezara

BREHT, TEORETIČAR I DRAMSKI PISAC

Pola veka od smrti Bertolta Brehta

Bertolt Breht (1898-1956) je retka kompletna teatarska ličnost koja je delovala u istoriji evropskog pozorišta. Pisao je drame, istovremeno bio i njihov reditelj, a potom i estetičar koji je teoretski obradio svoju spisateljsku i rediteljsku praksu. Takođe, bio je i pesnik (festival u Brehtovom rodnom mestu, Augzburgu, posvećen je njegovoj lirici).

Dvadeseti vek u kojem Breht stvara, vek je velikog broja začetnika i malog broja sledbenika novih tradicija koje najčešće bivaju napuštene odmah pošto su započete. Najviše je teorija koje su zasnovane na rušenju postojećih - takva je i Brehtova teorija epskog teatra. Da bi postavio opšte principe svog dela često je to činio putem negacije, odbacujući svoje prethodnike. Ali, Brehtov duh je bio kritički, te su mnoge njegove drame kritička obrada dela drugih.

Začetke Brehtove epske forme možemo nazreti kod Čehova (kod obojice akteri su 'mali ljudi'; nema jedinstva mesta i vremena - pretpostavljeno je epsko Ja; ono što je na neki način prethodilo Brehtovom zahtevu za niza- njem scena je naporednost radnje i njena raščlanjenost na četiri čina), i u Strindbergovim 'dramama u stanicama' (kontinuitet radnje se razlaže jer pojedinačne scene ne stoje ni u kakvoj kauzalnoj vezi, centralni lik ih objedinjuje - veza sa Brehtovim ranim komadima, "Bal" i "Čovek je čovek", gde glavni lik drži na okupu sva dešavanja). U Brehtovoj najranijoj fazi primećujemo i elemente ekspresionizma (izolovana individua koja pati u otuđenom svetu).

Na početku svoje karijere, Breht će Piskatorovo političko pozorište suprotstaviti kulinarskom, kako ga naziva, čiji je glavni zadatak da ubacuje publiku u zabavni i obrazovni aparat teatra. U

njemu gledalac ne misli niti oseća već pasivno konzumira ono što mu je ponuđeno. Breht želi angažovanost publike te zasniva nadu na sportskoj publici misleći na jednostavnost i objektivnost sportskog meča i aktivno učestvovanje sportskog posmatrača. On je protiv lirskog, dirljivog i lepote - daje prednost razumu naspram emocija. Pokušavajući da formuliše svoj negativni stav prema emocijama (uživljavanju na osnovu kojeg dolazi do emocija), Breht postulira efekat začudnosti, kasnije glavnu odliku epskog teatra (u potpunosti će biti upotrebljen u "Operi za tri groša" i dalje). Otudnjenje stoji naspram melodrame prisutne u pozorištu Brehtovog doba (ovo ide u prilog tezi da je Brehtova teorija najpre negacija postojećih). "Radi se o tehnici kojom se prikazivanjem zbivanja među ljudima može pridati pečat nečeg upadljivog, nečeg za što je potrebno objašnjenje, što nije samo po sebi razumljivo, nije naprosto prirodno. Cilj je tog efekta da gledaocu omogući plodnu kritiku sa društvenog stanovišta", kaže Breht.

Još od Aristotela, teoretičari dramskog pesništva kудili su pojavu epskih crta u drami. Pošto Breht svoje epsko pozorište suprotstavlja klasičnom - naziva ga i nearistotelovsko. Dramsku konvenciju novog teatra iznosi u tabeli iz 1931. godine: uvodi pripovedača i pre-pričavanje; formu scenosleda, gestus; dekor, koreografija, osvetljenje, muzika postaju autonomni elementi u okviru komada...

U drugoj fazi rada, Brehtova teorija dobija didaktičko-političke odrednice. On želi da prikaže svet i na izgled normalne situacije kao začudne, strane, otuđene, ne da bi svet na taj način bolje objasnio, već pre da bi kod gledalaca probudio marksističku želju da ga menjaju. Kada ovo kažemo moramo imati u vidu vreme u

kojem se ovakav stav razvija, vreme dolazećeg nacizma u Nemačkoj, čiji je Breht bio protivnik. Ne treba zaboraviti da je umetnik bio u izgnanstvu i da su mu dela zabranjivana, a potom i javno spaljivana u Nemačkoj za vreme nacizma. Takođe, 1935. mu je i oduzeto nemačko državljanstvo... U ovoj fazi predmet ispitivanja i dramskog interesa su odnosi među ljudima, a svrha pozorišta je da menja svet. Pisanje drame znači menjati teatar i njegov stil. To nadalje znači menjati društvo, državu, staviti ideologije pod kontrolu. Treba i gledaoca promeniti, on mora da spozna sebe.

Poslednju fazu Brehtovog teorijskog rada odlikuje odbacivanje odnosno ubla-

živanje nekih stavova. Ova promena je najuočljivija u "Malom organonu za teatar" (1948-1954), delu kompromisnih stavova prve i druge faze njegovog stvaralaštva. Pisan je u formi da podseća na Aristotelovu "Poetiku". U ovoj fazi Breht vraća pozorištu pozorišno, odnosno teatar nije više sredstvo preko kojeg se dolazi do informacija već se i u njemu i zabavlja.

Bertolt Breht je napisao preko četrdeset drama koje je moguće grupisati u pet perioda koji se mahom podudaraju sa fazama u kojima je oblikovao svoje teoretske stavove. Mada, podela nije prikladna jer Breht nije pisao drame u ciklusima i logično zaokruženim celinama. Na neka se dela često vraćao i stalno menjao tekst. Izdvajaju se 'velike drame': "Galilejev život", "Majka Hrabrost i njena deca", "Dobri čovek iz Sečuana",

"Gospodin Puntila i njegov sluga Mati" i "Kavkaski krug kredom".

Lako je uočiti razvoj Brehtovog dramskog izraza jer neke motive i elemente prenosi kroz ceo opus. "Bal" počinje songom koji će se kasnije razviti u sastavni element Brehtove dramaturgije. Bal je značajan i po tome što crte njegovog lika primećujemo u Meki Nožu, kuvaru Lambu, Azdaku. Naravno, već je i prva drama konstruisana onako kako će ceo Brehtov opus izgledati - dramska radnja se sastoji od dvadesetak slobodnih prizora koje povezuje sudbina glavnog junaka. Ova drama je i bitna karika između poetske drame 19. veka i pozorišta apsurdna: koreni ovog komada idu i do "Per Ginta", čak dela Ženea i Beketa.

U 'velikim' dramama Breht se probio do složenog sagledavanja (drame se razlikuju od ranijih po kompleksnosti) koje je postalo sama dramska radnja. Da bi ga postigao, okretao se bajci i istoriji gde uspeva da izdvoji, naročito iz istorije, poseban oblik krize u kome ljudi prikazuju sebe i svoja stanja na izuzetan način. Upotreba bajke i istorije je i sredstvo da se stvori distanca, da se nešto otuđi. U dramama bajkama ("Kavkaski krug kredom") problemi su jednostavniji. One su najočividniji primer kritičko-objektivne drame i nisu puno dramsko otkriće. "Najveća originalnost nalazi se u dramama-istorijama, zbog određenog razloga koji leži u središnjoj strukturi osećanja (...) Radnje drama "Galilejev život" i "Majka Hrabrost i njena deca" suštinski su Breht. One ujedinjuju kreativni impuls i politička ubeđenja, a samim tim omogućavaju velika dramska dostignuća, trijumf njegove individualne forme", rekao je Rejmond Vilijams.

Trebalo bi dodati da su svi Brehtovi tekstovi pisani prevashodno za izvođenje. Svi bitni elementi njegove teorije: začudnost, antiiluzionizam, gestovi, ostvaruju se tek na sceni. Ili, kako sam autor kaže: "... moje komade da bi delovali trebalo je ispravno izvesti." Breht je sa suprugom Helenom Vajgel 1949. osnovao pozorište "Berliner Ensemble" u kojem je radio kao reditelj.

Aleksandra Jakšić

Brecht sa Helenom Vajgel, Berlin 1954.

OSTALI SMO BEZ PETRA

Petar Banićević je rođen u Nikšiću 1930. godine. Studirao je glumu na Akademiji za pozorišnu umetnost u Beogradu, u klasi profesora Raše Plaovića. Tokom svoje bogate glumačke karijere, igrao je na gotovo svim beogradskim scenama. Član Narodnog pozorišta je postao 1954. godine i na ovoj sceni je ostvario preko pedeset uloga. Ostvario je velike glumačke vrednosti u delima svet-skih i domaćih klasika. Bio je Hamlet u "Hamletu", Dimitrije u "Braći Karamazovima", Kreont u "Caru Edipu", Leone u "Gospodi Glembajevima", Trigorin u "Galebu", Alsest u "Mizantropu", Vojvoda Draško u "Gorskom vijencu", Volpone u "Volponeu", Nikola Pašić u "Apisu", Spasoje Blagojević u "Pokojniku", Serebjakov u "Ujka Vanji", Taltibije u "Orestiji", Ilarion Ruvarac u "Je li bilo kneževе večere", Henri Higinis u "Pigmalionu", Džeјms Tajron u "Dugo putovanje u noć", Džoni Patinmajk u "Sakatom Biliju", Muškarac u "Čoveku

slučajnosti", Šarl u "Drami na jednom staničnom peronu", Kuning u "Sudiji"...

Za izuzetna glumačka ostvarenja dobio je sve prestižne glumačke nagrade (preko deset): Oktobarsku nagradu, nagradu "Trinaesti jul", nagradu "Sedmi juli", dva puta je dobio nagradu "Raša Plaović", nagradu "Milivoje Živanović", Sterijinu nagradu, nagradu MES-a u Sarajevu i nagradu za životno delo "Dobričin prsten".

Glumio je u dvadesetak filmova među kojima su: "Biće skoro propast sveta", "Sutjeska", "Snovi, život i smrt Filipa Filipovića". Igrao je u preko pedeset televizijskih drama i serija.

Bavio se pedagoškim radom punih petnaest godina. Izveo je pet uspešnih glumačkih generacija na Akademiji Umetnosti u Novom Sadu, a vodio je i glumačku klasu na Akademiji umetnosti "Braća Karić" u Beogradu.

BANIĆEVIĆA

NEMA SLUČAJNOSTI

Koliko sati proba?
Koliko predstava?
Koliko kafa?
Koliko koraka Beogradom, analizirajući „Hamleta„?
Koliko zajednički pročitanih stranica, planirajući novu predstavu?
Koliko koncerata? Koliko baleta?
Koliko podeljenih briga i strahova?
Koliko analiza političke situacije?
Koliko smeha?
Koliko života?
Sve smo delili. Znali smo po boji glasa, po drhtaju, pogledu, da se osluškujemo na sceni, u životu.
Od Pere sam dobila najlepší poklon koji se u pozorištu može dobiti. Partnera-prijatelja.
Ne mogu da izračunam ni vremenski, ni duhovno, ni prostorno, koliko je to. Ali znam da toga ima toliko, da do kraja života vodim razgovore sa Perom.
Zato, na moje sadašnje pitanje - Šta da napišem o Tebi? - čujem njegov duhovit i nežan odgovor:
- Vidi ... najbolje će biti ... NIŠTA.

Dobrila Stojnić

BRANISLAV CIGA

JERINIĆ ŠARMER I NAMĆOR

Reč koleginice, na komemoraciji u Narodnom pozorištu povodom smrti Branislava Cige Jerinića

Nema više Branislava na ovoj pozornici, nema ga odavno ni u bifeu Narodnog pozorišta - druga stolica desno kod šanka.

Duhovit i šarmantan kad je raspoložen, ljutko i ćutljiv kad mu misli odlutaju u neki samo njemu poznat svet. Igrali smo zajedno više od decenije u "Nečistoj krvi", zatim u "Jeleni Četković", "Magbetu", "Pigmalionu", "Hasanaginice", "Mamcu"... Dovoljno da ga upamtim kao pouzdanog partnera, osobenog i jedinstvenog glumca po mnogo čemu. Možda najviše i pre svega po njegovoj oštroj reči, nepotkupljivoj inteligenciji; po nekom, samo njemu svojstvenom gospodstvu, lišenom svake lažne slatkorečivosti, lažnih komplimenata,

ispraznih razgovora. Boem i ljubimac kafanskog stola, gurman i hedonista, Branislav je umeo da bude i viteški branilac glumačke profesije i svojih partnera. - Tako ga se sećam sa jedne konferencije za štampu na Sterijinom pozorju, povodom "Hasanaginice", kada je jednom rečenicom, svojim lepim bas-baritonom učutkao nadobudnog kritičara: "Pa šta je ovo pobogu?" Mirno mu je odgovorio: "Ovo je dekor, gospodine!"

Volela sam tu njegovu oštru, ironičnu, neočekivanu reakciju kojom je branio i sebe i svoju okolinu. Inteligentan, rekla bih i mudar, umeo je da posmatra, analizira i slaže u riznicu svoje utiske o svemu i svakom. Škrt na rečima, samo bi ponekad otvorio tu svoju riznicu

i iznenadio sagovornika dubinom i sadržajnošću svojih misli.

Nije bio ničiji, nije pripadao ni jednom klanu, nikome. Isviše svoj i osoben, prošao je svoj životni i umetnički put sa izuzetnim poštenjem i superiornim uverenjem da život treba živeti sa uživanjem i radošću, a da nepravde i nevolje treba ostaviti iza sebe.

Nagradu za životno delo "Dobričin prsten", bard Narodnog pozorišta Branislav Jerinić, nije dobio. Mislim da je prema tome bio ravnodušan. Mislim da je znao da su mu publika i njegovi partneri tu nagradu davno izglasali.

Ksenija Jovanović

TIHO KAO TIHOMIR MAČKOVIĆ

Potpuno neočekivano u teatru koji, po svojoj prirodi žudi za slavom, pojave se ponekad ljudi koji su na slavu imuni i koji bi se, najrađe bavili pozorištem - anonimno. Vidate ih svaki dan, pozdravljate se, dogovarate se sa njima, a tek kad odu, kada stvarno, kada zauvek odu, vi shvatite da zapravo ne znate ništa o njima. Ko je zapravo bio Tihomir Mačković, zvani Mačak, koga smo pre nekih deceniju i po pozvali iz Zrenjanina u 'Buhu' da radi sve ono što

niko ne zna? Zaposlili smo ga kao glumca jer je takvo radno mesto bilo slobodno i jer bi bilo nemoguće objasniti Osnivaču kako nam je neophodan čovek za materijalizaciju mašte. Srećom, on je i bio glumac, pa je to bilo u redu. Kasnije se, međutim, najmanje bavio glumom. Mislim da nema ni jedne predstave na kojoj nije nešto radio, i nikad to nešto nije ni malo ličilo na nešto drugo što je već radio u nekoj ranijoj predstavi, ali u većini nije igrao. Kao da nije želeo. Da li

se naigrao u Zrenjaninu, (gde ja završio dramski studio Bate Putnika i naučio lutkarski zanat od majstora Šanjike Hartiga)? Ili je više voleo da se igra sam, bez publike? Više su ga zanimala te enigmatične stvari koje je pravio. Maske. Glave za tigrove i zmajeve. Kape sa rogovima za Vikinge, a sa vranama za veštice. Kokoške kao žive da ključaju... Čini mi se, da se nikada na samom početku rada nije znalo tačno šta će on raditi, ali bi vrlo brzo dolazio trenutak kada bismo se suočili sa nerešivim problemom: "Kako ovo da napravimo? Ko to da napravi? Od čega, čoveče?" i uvek istim rešenjem: "To će Mačak!" Onda bi se Mačak uključio u igru sam rešavajući probleme, nalazeći, ili izmišljajući materijale i na kraju bi to što uopšte nismo znali kako zapravo može da se izvede - bilo izvedeno. Scenografi i kostimografi smatrali su ga svojim najsigurnijim osloncem. Nikada nije imao svoj radni kutak. Radio je u nemoguća vremena tamo gde je trenutno bilo mesta, u krojačnici, u garderobi, u probnoj sali, po hodnicima, na sceni, iza scene, u dekoraterskoj sobi... noću, do zore. Portiri

su odlazili kući bezbrižno jer "Tu je Mačak!" Uvek je bio tu, a nije zauzimao prostor. Kao ona divna deca koja se zaigraju sama, satima u nekom čošku ne tražeći ništa, ne ometajući nikoga i ne zapitkujući... Davno sam čitala priču o jednoj ženi što je umrla mlada jer je

previše trčala pa je prerano potrošila korake koji su joj za čitav život bili dati. Mačak nije trčao, ali ko može znati koliko je čoveku dato zmajeva da napravi u svom veku? Otišao je prerano.

Tiho kao Mačak.

M. O.

GOST I GOSTOLJUBIVOST

Nikola Nikolajević, Kanadčanin. Iz Nju Marketa (Novi Pazar, kod Toronta). 21 godina, 188 centimetara, 78 kilograma, oči zelene, kosa smeđa, bradu još ne brije, brkovi takođe ne niču. Lep. Osobeni znaci - ništa. Student mašinstva i marketinga. Odlučan. Završio drugu godinu u junu. Doputovao početkom jula 2006. u Beograd avionom iz Toronta, preko Praga sa folklornim ansamblom srpske dijasporne, na turneju po matici zemlji Srbiji. Odnosno, nije doputovao s ansamblom, nego sa fotoaparatom, digitalnim, jer ansambl uopšte nije došao zajedno. Leteli su svaka vaška obaška, kako je kome bilo zgodno, raznim avionima, raznih datuma, preko raznih belosvetskih varoši, ko preko Londona, ko preko Amsterdama, Minhena, Rima, Beča... Kako i kada se kome zalomilo i kako su mu roditelji nabavili karte. Pošto su karte, dakle plaćali roditelji, oni su svak po svom nahodanju poslali decu na komad podosta pre zakazane turneje, ne bi li deca obišla eventualno žive pretke i rodbinu i upoznala se malo sa zavičajem svojih roditelja. Ili dapače sa svojim rodnim mestom, kao što je Nikola pre nego što je postao Kanadčanin, čitave 4 godine bio Srbin iz Kragujevca. Pre čega je jedno kraće vreme zbog nečega po knjigama vođen kao Jugosloven. Čega se on, jasno, ne seća. U Kragujevcu Nikola ima babu po muškoj i dedu po ženskoj liniji, koji su ga jedva dočekali, pošto je, naravno, prvo kod njih zapucao da se oni malo isplaču.

Osim njih, diljem onoga što se nekad zvalo Jugoslavija, a sad se smatra regionom, Kanadčanin Nikola ima sijaset bliže i dalje rodbine. Koju svu odreda smatra daljom. Što je i razumljivo, pošto ih nikad pre nije video.

Folklorni ansambl, u kome Nikola igra srpski splet igara, je jedan od najuspešnijih u Kanadi. Jedini koji je čak dva puta pobedio na svekanadskom festivalu etnoansambala, a zna se koliko i kakvih raznih etnosa ima po toj Kanadi. Počev od starosedelaca indijanaca, kojih praktično više i nema, pa preko svih fela etnoevropejaca, Azijata, Polinežana, Vijetnamera, Kineza, Indusa, Rusa, Hispanoamerikanaca... itd.itd. Ima ih toliko da se svakome može dozvoliti da sa svojim folklorom, pobedi jednom. Koliko da

ih želja mine. Ako se planira da svaki pobedi bar jedared u ovom veku. A planira se jer je to jedna moderna zemlja u kojoj se uvažavaju ljudska prava. Nikov je (Nik, tako ga zovu, tamo se brzo živi, Nikola je preduuuugačko!) ansambl pobedio već dva puta! Pisale su o tome i kanadske i srpske novine. Lepo.

Kad se turneja, koja je išla iz Novog Sada preko Vršca u Herceg Novi i trajala desetak dana, završila, folklorasi su se opet razleteli po regionu, kud koji mili moji. Nikola je svratio do Dubrovnika, gde nije imao nikoga, osim Dubrovnika. Tu se sjajno proveo i napravio divne fotografije svojim digitalnim aparatom. Zato se prevario i produžio do Mljetu gde ima silnu neku rodbinu po muškoj liniji, preko ženske. Po tatinoj, preko babe. Ispalo je da su mu svi osim švapskih turista, tamo rod rođeni. Cmakali ga, slikali i hranili nekoliko dana dok mu nisu dosadili, pa je seo u kombi. Nismo mogli da ga odgovorimo jer su mu još u Crnoj Gori, na samom početku turneje, ukrali sestrin mobilni telefon (njen je poneo kao stariji i jeftiniji, znači računao da će mu ukrasti!) Sa novom Telekomovom karticom i 4000 dinara kredita, koji sam uplatila ja. Kombi direkt Mljet-Kragujevac stigao je, ne zna Nik kojim putevima i preko kojih država, sutradan u Kragujevac. Baba po tati i deda po majci, se ponovo siti isplakaše.

U Kragujevcu i okolini našlo se Nikoli još više nego na Mljetu razne svojte. Među njima i nekoliko simpatičnih vršnjaka sa kojima bi se rado družio i lepo provodio, samo da mu baba nije uveče davala po 100 dinara, sa kuknjavom da se vrati do 9 sati, jer ona neće moći zaspati... Kao da bi inače zaspala! Baba je inače, svojim Mljetovskim poreklom zaslužna što su Nikovi roditelji svojevremeno uopšte dobili kanadsku vizu kao, mešoviti brak, pa stalno tu svoju zaslugu naplaćuje na razne načine. Deda jeste bio kooperativniji ali je i on prečesto govorio: "Ajde sedi, blago dedi!" pa, kad Nikola sedne, dugo bi ga gledao, ćutke i tužno.

Zbog toga je Nik svako malo dolazio kod tetke u Beograd.

Tetka sam ja.

Ja nemam svoje dece, imam jednu sestru, pa su mi Nikola, njen sin i Jeca

njena ćerka, najbliži i najdraži na svetu, ljubi ih tetka. Ipak je Nikola već pri prvom prolasku kroz moj "mansarda mali stan", nenadano brzo zadovoljio sve moje tetkanske i materinske instikte. Sve želje za serviranjem, peglanjem majica i slično, za koje nisam ni znala da ih nemam.

S vrata mi je uvredio garsonjeru nazvavši je tetrapakom. Onda mi je uvredio televizor, proglašivši njegov ekran manjim od ekrana mobilnog telefona. Kao ne može na njemu ni utakmica da se gleda nego je morao da ide u neki kafić n Knez Mihajlovoj! Sve to još prvi put kad je prolazio sa aerodroma za Kragujevac, pa drugi put kad je prolazio iz Kragujevca za Novi Sad, pa treći put iz Novog Sada za Novi Sad...

Znam ja da je njegova soba u Kanadiskom Novom Pazaru sa sopstvenim kupatilom, i garderobom, veća duplo od mog tetrapaka, al znam i to da on tamo jedva da prespava od obaveza. Znam da im je ekran televizora veći od mog prozora, ali se ne sećam da sam ga često videla uključenog. Možda zato što nikad nisu kod kuće, a subotom - kupuju, dok nedeljom šišaju travnjak. Bila sam tamo dva puta po dva meseca a videla sam ih ukupno osam plus osam puta, izuzev kad stignu na spavanje! Htela sam da umrem od dosade. Ni do prodavnice ne možeš bez kola a oni kolima otišli na posao, odvezavši prvo decu u školu.

No dobro, pobeglo dakle dete od babe i dede u metropolu i tako dođe red na tetku, to jest mene, da osvetlam obruz rodbine i Srbije. Nije uzalud Duško Radović rekao da su tetke najlepší ukras svakog detinjstva. Rešim da se istaknem. Na ručkove sam ga sve po ekskluzivnim kafanama vodila. Prvi dan u Muzej pozorišne umetnosti. Sutradan pročitam u novinama - izgoreo restoran. Onda na Karaburmu kod čuvenog Dače. Klopa mu se tu dopala, pivo još više, ali mi je na koncu ipak rekao da on baš ne ljubi te setno-etno kafane sa kariranim stolnjacima i sa muvama, već da je bolje poručiti picu. Ne pali se kaže na tradiciju, to je za onako ... starije! A ja budala verovala da mi je tradicija adut, pošto su tamo deficitarni sa istom.

Šetala sam ga kroz centar metropole sve pričajući mu istoriju svakog sokaka. Ni istorije oni nemaju, time ću ga oduševiti, mislila sam. Dok se on oduševljavao nekim prodavnicama i brendovima: "Tetkoo, što mi nisi rekla da imate Zara i Nike?" - "Šta imamo, sine?" - blenem ja a on mi pokazuje neki izlog u kome nema cena, znači otkidaju. Dobro nema veze. Odvedem ga na Kalemegdan, neka vidi kako izgleda mesto na kome ljudi žive 7000 godina, a ne ko u Nju Marketu gde su došli prekjuche. Pokazujem mu sa zidina, Nebojšinu kulu, a on vidi plastične flaše i kese svuda naokolo: "Tetkoo, Kanadani da ovo imaju napravili bi raj na zemlji, a vi sve zaprljali." Kao da sam ja lično nabacala dubre pored kontejnera i uvozne Trojan kurtone po travnjacima! Škljocao na sve strane, pa mi posle pokazivao na laptopu kako mu je u svaki kadar ušla neka neiskorištena sekundarna sirovina.

E, nećeš ti meni tako, dijasporo moja mala! Imamo mi kulturu i umetnost, videćeš ti svoga boga. Zeznuo me Narodni muzej. Zatvoren. Odustanem. Ako je zatvoren Narodni što bi bili otvoreni neki manji, neću više da brukam domovinu. Pustila bih ja njega na neki rok koncert, na Adu Ciganliju ili na fudbalsku utakmicu, našla bih mu i društvo po komšiluku, niko nije na moru nema se para, ali sestra svakodnevno izričito meilovima zabranjuje takva masovna mesta, da

joj dete ne pojedju divlji Balkanci. Možda je u pravu.

Pozorišta! Takođe zatvorena... Propada mi poslednji pokušaj da mu omilim zavičaj. Znala sam, naime da je on u svom veku bio u teatru jedan jedini put, gledao neku eksperimentalnu dramu bez teksta, pa zaspao od dosade. E, da mi bar rade naši teatri pa da mu pokažem kakvi smo mi Srbi i Balkanci! Ali, ne rade. Srećom ima taj neki Belef a i na Gardošu u Zemunu se kažu, nešto događa ... Uzokopistim se da nađem nešto pristojno!

Od predstava na Gardošu u novinama samo naslov. Ni ko je režirao, ni ko igra, ni ko je pisao. Ništa. Ni pisma ni razglednice. Šta da radim, kad ne znam da gledam u beli pasulj?! Zar da ga odvedem na vrh Zemuna pa da ubodemo neki čabar, ne bi me ni Dunav oprao. Na televiziji pričaju šta je tamo fino bilo - juče! Koliko da se pojedem živa. Najzad uspeh u Narodnom da uhvatim *Muke sa slobodom*. Režirala Vida Ognjenović, nema da fali! Omnibus. Pet kratkih priča. Taman za gledaoca pripravnika kao što je moj Nikola, mislim. Nabavim karte preko veze. Možda je bilo i na blagajni ali ne smedoh da rizikujem.

Oblačio se sat i 45 minuta, (tri put sam se preznojila, ispod klime!) dok je odabrao pravu majicu, prave farmerke i prave patike. Koje ja ni po čemu nisam razlikovala od odbačenih majica, neodgovarajućih farmerki i nepravih patika. Poručim taksi da idemo ko gospoda. Sedeli smo u sedmom redu. Bio je miran, ne mogu da kažem... Kad se napokon završilo i kad sam uspela da razradim utrnule zglobove, neudobna ona sedišta da te bog sačuva, popesmo se na ulicu a Nikola ćuti. Ja ga fiksiram u oči sa pogledom "A? Šta kažeš?" a on se pravi ble-sav.

Najzad se smiluje i progovori: "Tetkoo, žedan sam za pivo." Njemu tamo ne daju pivo da se ne propije. Ili im je pivo slabije od kokakole, ne znam sad tačno, ali ima neka zvrčka između njega, roditelja, piva i Kanade.

Posle treće konzerve uspela sam iz njega da izvučem mišljenje da je pozorište institucija... pa nije baš rekao za babe, ali skoro. U svakom slučaju za mene, a ne za njega.

Pošto su mi svi pokušaji da odbranim Srbiju propali ili polupropali, nisam mogla da ga odbijem kad je izrazilo želju da vidi čuveni Sabor trubača u Guči. Srpski brend! Majka mu je, normalno to zabranila al mi se uortačimo pa odemo krišom, na jedan dan. E, tamo mu se dopalo - pivo! Mesište mu se gadilo jer ga je tako mnogo i sprema se nehigijenski. O blatu da ne govorimo. Trubači mu samo dižu buku. Trbušne igračiće pod šatorima su naslede od Turaka i mnogo su mu debele. Na kraju je zaključio: "Tetkoo, pa ovo nije srpski brend, ovo je ciganski brend!" Nisam znala šta da mu odgovorim. Spasio me doveče Koštunica kad mu je preko mog uvrednog tv ekranića objasnio: "Onaj ko ne razume Guču, ne razume Srbiju!"

"Tetkoo, jel ovaj kaže da ja ne razumem Srbiju?" - reče na to Nikola flegmatično, nategne pivo iz dvoltarke (prestala sam da mu kupujem one male konzervice, previše ambalaže!) i promeni kanal.

"Ni ja ne razumem Srbiju i ne znam nikoga ko je razume!" - puknem ja iznenađeno i otmem detetu daljinac, ko da mi je oca opsovao. Ne znam kako mi se to desilo. Možda zato što se nisam udavala i pojava nisam imala kako je kad ti neko uzapti tvoj rođeni daljinac...

Jel vam sad jasno zašto mi je, mada ga volim ko oči u glavi, stvarno laknulo kad sam ga sve sa kajmakom i gibanicom (što je naravno zabranjeno, ali nema veze, spakovala mu baba!), i sa novim reketima za tenis od dede, smestila u avion za Beč. Kao jedina rođena tetka kupila sam mu i zapakovala jedan ro-

man što je napisala moja komšinica, jednu grafiku što je naslikao moj bivši dilber i vezeni original prsluk iz etnografskog muzeja. Možda će kad još malo sazri shvatiti da mi Balkanci možda jesmo divlji, ali bar imamo talenta i dušu. Za sada je jedino shvatio da imamo dobro pivo...

Uostalom, šta on misli odakle njemu šarm i lepota?! Od kanadskog pomfirta? Jok, nego je to genetika.

Na tetku!

Tijana Larma

LUDUS

Pozorišne novine

YU ISSN 0354-3137
COBISS.SR-ID 54398983

Izlazi jednom mesečno
(osim u julu i avgustu)
Tiraž: 1500 primeraka
Prvi broj objavljen 5. XI 1992.

Izdaje

Savez dramskih umetnika Srbije
Beograd, Studentski trg 13/VI
Telefoni: 011/2631-522,
2631-592 i 2631-464; fax: 2629-873
http://www.sdu.org.yu
e-mail: sdu@net.yu
PIB 100040788
Tekući račun: 255-0012640101000-92
(Privredna banka a.d.)
Devizni račun: 5401-VA-1111502
(Privredna banka a.d.)

Predsednik

Milan Gutović

Glavna i odgovorna urednica

Mirjana Ojdanić

Redakcija

Stevan Koprivica, Igor Bojović,
Dragana Bošković, Vladimir Arsić,
Mr Milovan Zdravković,
Isidora Masniković, Dragan Vujić,
Sloboda Mićalović, Ivan Bekjarev

Lektura i korektura

Mirjana Jurčić

Sekretarica redakcije

Aleksandra Jakšić

Tekstove i informacije slati na:

ludus_mir@yahoo.com

Fotografije, sa potpisom, slati na:

sdu@net.yu

Grafički dizajn i priprema za štampu

AXIS studio, Beograd
e-mail: office@axis.co.yu

Dizajn logotipa „LUDUS“

Đorđe Ristić

Redizajn logotipa „LUDUS“

AXIS studio

Štampa

Preduzeće za grafičko izdavačku
delatnost i usluge d.o.o. BRANMIL,
Beograd, Borisa Kidriča 24

Rešenjem Ministarstva za informacije
Republike Srbije Ludus je upisan u
Registar sredstava javnog
informisanja pod brojem 1459

Anketa: šta je BITEF, a šta BELEF

Bitef teatar je dole kod mene, na Dorćolu,
a Belef ne znam gde je.

Elektrotehničar, 23 god

Bitef je na Dorćolu, kod pijace, tamo se
održavaju predstave, muzičke, balet. A
ovo drugo ne znam šta je. Kako ste rekli?
Belef? Nikad čula!

Medicinska sestra, 33 god